

Mgr. Jozef Vojtek, predseda Občianskeho združenia Matej Korvín

Ochrana prírody a adaptačné väzby v Slovenskej republike

Úvod

Súčasný stav chránenej prírody rôznych kategórií i biodiverzity a ekologickej stability kultúrnej krajiny Slovenskej republiky (SR) je za posledných 27 rokov daný nielen jej prírodnými podmienkami a špecifickým historickým vývojom, ale aj tým, že SR v skutočnosti nie je štátom zvrchovaným, ale skôr protektorátom. Tým by sa dalo vysvetliť, prečo sú aj posledné dva zákony o ochrane prírody SR (od roku 1995) väčšou guľou na nohe ekonomického a sociálneho rozvoja ako podobný zákon český. Súčasná legislatíva SR v oblasti ochrany prírody je nastavená tak, aby umožňovala mimotržnú diskrimináciu celých regiónov a ich vyľudnenie. Aby sa Česká republika (ČR) dopracovala k rovnakému výsledku, musel by byť jej minister životného prostredia zrejme sudetským Nemcom a tunajší zákon o ochrane prírody by bol skoncipovaný v západnom Berlíne alebo v Mníchove.

Nad presadzovaním záujmov zahraničných patrónov SR krytých príslušnou legislatívou v oblasti ochrany prírody bdie aj niekoľko mimovládnych organizácií (NGO), zohrávajúcich tu úlohu trójskych koní. Tvrdé jadro v nich tvorí nie viac ako 30 ľudí, väčšinou s mliekom na brade. Rovnakú úlohu dostali od svojich majiteľov aj masmédiá hlavného prúdu, najmä televízie.

Nesprávne nastavenie súčasného zákona o ochrane prírody a krajiny SR sa podpísalo aj na nevratnej devastácii desiatok chránených území nachádzajúcich sa v stave klimaxu alebo v stave jemu blízkom.

V dôsledku nesprávneho nastavenia zákonov, zasahovania zvonku, miništrovania niektorých NGO a osobnej zbabelosti pracovníkov orgánov ochrany prírody v SR v rokoch 2005-2008 definitívne zaniklo 7 prírodných rezervácií, kde boli predmetom ochrany pralesy.

Z rovnakého dôvodu so po víchrici v roku 2004 a následnej lykožrútej kalamite zbytočne rozpadlo 70000 ha smrekových lesov. Celková environmentálna škoda tu predstavovala sumu 202 miliárd korún slovenských. Chránené územia SR tu zohrali rolu odchovni lykožrúta smrekového.

Úloha chránenej prírody v modernom štáte

Moderný štát má rôzne úlohy, medzi nimi aj úlohy strategické, vyplývajúce z rôznych výziev dnešnej doby. Sem patria napríklad otázky ropného zlomu, kyslých dažďov, preľudnenosti, potravinovej, energetickej alebo zdravotnej bezpečnosti, protipovodňovej ochrany, ochrany kvality vôd, protieróznej ochrany, ekologickej stability, biodiverzity, invázných druhov, výkyvov počasia a podobne.

Úlohou chránenej prírody v modernom štáte najpodstatnejšou je na ekonomicky zdôvodniteľnom podiele jeho plochy rešpektovať existenciu tzv. nultých pokusov. Tento pojem je známy z experimentálnej biológie, farmakológie a podobne. Pojem bližší terminológii ekoszológie je **tzv. referenčná plocha**. Nultými pokusmi alebo plochami referenčnými majú byť rezervácie v stave klimaxu alebo v stave k nemu blízkom.

Vedecké pracoviská základného alebo aplikovaného výskumu majú v modernom štáte na základe dát získaných aj z lokalít referenčných formulovať stanoviská k strategickým otázkam doby – pre politikov štátu. Tí majú podľa takýchto stanovísk rozhodovať.

V SR by sa referenčné plochy podľa našich údajov mali nachádzať na 150 lokalitách a na celkových 0,5 % plochy štátu. V SR pritom zaberá chránená príroda 43 % jej plochy. To je

luxus, ktorý si SR dlhodobo nemôže dovoliť. 34 % plochy SR je chránených na základe diktátu z Európskej únie. Ide o územia NATURA 2000.

História antropogénneho vplyvu na prírodu SR v kocke

Človek rozumný osídlil územie dnešnej SR počas poslednej doby ľadovej. To bolo osídlenie samozrejme veľmi riedke a jeho vplyv na pôvodné ekosystémy bol pomerne malý. Išlo totiž o tzv. lovcov a zberačov.

Poľnohospodári prenikli na územie dnešnej SR pred asi 7 000 rokmi od juhu v dvoch smeroch. Jedným smerom bolo osídlenie proti toku Dunaja a druhým osídlenie proti toku Tisy. Dôkazom je aj to, že dnešné západoslovenské nárečia sú bližšie k juhomoravským ako k východoslovenským.

Sídla prvých poľnohospodárov boli umiestňované za brehovú čiaru záplavových území vodných tokov, to znamená na území tzv. tvrdého luhu.

Spôsob získavanie potravy u prvých poľnohospodárov nadväzoval najmä na existenciu bezlesia, ktoré predtým svojim spásaním vytvárali a udržiavali príslušníci druhov megafauny. Roľníci ho potom rozširovali na úkor okolitého lesa.

Poľnohospodárska krajina územia SR bola vďaka rozdrobenosti pôdneho fondu (uhorské pozemkové právo), neregulácie vodných tokov, vysokého podielu ručnej práce, práce poľahov, letnej výživy hospodárskych zvierat pastvou a ich zimnej výživy senom zdrojom značnej biodiverzity i ekologickej stability. Tento stav trval v podstate až do začiatku združstevňovania v 50. rokoch 20. storočia.

Lesná krajina územia SR bola až do obdobia začiatkov banskej činnosti zdrojom iba palivového a stavebného dreva. Rozvoj baníctva a hutníctva priniesol so sebou zo začiatku aj značnú devastáciu okolitých lesov. Základný poriadok sem vniesli až zásahy panovníkov v 18. storočí. Tu vznikli aj základy slovenskej lesníckej vedy i praxe. Lesy dnes v SR zaberajú 42 % jej plochy a ich drevinové zloženie je až na niektoré výnimky blízke prírode. Smrekománia svojho času zasiahla iba územie Spiša, Oravy a Kysúc.

Expanzia Osmanskej ríše až po súčasnú južnú hranicu SR a následné protihabsburské povstania bola počas 200 rokov príčinou okrem obrovského strádania domáceho obyvateľstva príčinou aj vyhynutia niektorých veľkých druhov voľne žijúcich kopytníkov.

Ťažká dostupnosť mnohých oblastí vďaka prírodným podmienkam západných Karpát a uplatňovanie poľovného práva boli jednou z príčin zachovania súvislých populácií veľkých šeliem (rys ostrovid, vlk dravý a medveď hnedý).

Ťažká dostupnosť mnohých lokalít vďaka prírodným podmienkam západných Karpát, špecifický vodný režim a aj prezieravosť lesníckych správcov lokalít umožnili zachovanie 150 pralesov alebo pralesovitých porastov.

Na území SR dnes žije cca 30 000 voľne žijúcich druhov organizmov.

Z uvedeného vyplýva, že súčasná SR zdedila od predchádzajúcich generácií prírodné dedičstvo nie malej hodnoty.

Zastretá tvár skutočnej prírody

Problémy s politikami niektorých moderných štátov v oblasti ochrany prírody, SR nevyvímajúc, majú v súčasnosti jedného spoločného menovateľa. Je to „konceptia“ bezzásahovosti v chránených územiach. Táto koncepcia je presadzovaná niektorými NGO a nachádza svojich zástancov aj v orgánoch ochrany prírody alebo aj v Európskej komisii (EK).

Politika ponechávania prírody na prírodu by bola po stránke vecnej v práve, ak by príroda v stave, ako ju poznáme dnes, bola prírodou pôvodnou. Lenže – nie je. Nie je, pretože **v nej chýbajú druhy edifikačné. A tie sme z nej, v minulosti síce pomerne dávnej, odstránili práve my. Už len tento fakt nám nedáva právo ponechávať takýto náš „výtvor“ svojmu osudu.**

Druhmi edifikačnými ekosystémov Eurázie a severnej Ameriky boli chobotnatce. Chobotnatce nahradili v ekosystémoch týchto svetadielov bylinožravé dinosaury. Druhy chobotnatcov vznikli väčšinou v treťohorách. Dokázali prežiť niekoľko dôb ľadových ale neprežili človeka-lovca.

Chobotnatec bol bylinožravec s hmotnosťou dospelého jedinca 5-10 ton, žijúci v malých stádach a živiaci sa biomasou rastlín, včítane dreva kmeňov a koreňov drevín. Populácie chobotnatcov pretvárali krajiny v biómoch listnatého alebo ihličnatého lesa na lesoparky, teda na pralesy s určitým a najmä významným podielom bezlesia. Na tejto ich činnosti viac alebo menej závisela aj prítomnosť ostatných druhov bylinožravcov a napríklad aj ich predátorov

V dnešnej chránenej prírode SR nejestvuje ani pôvodný edifikačný druh, ani ostatné štyri druhy megafauny (pratur, zubor, kôň a los) a ani ich predátori či zdochlinožravci (napríklad lev jaskynný žijúci v malých rodinách alebo hyena jaskynná).

Za takýchto okolností hovoriť o jestvovaní pôvodnej prírody na území SR je ilúzia. Režim takejto prírody sa v porovnaní s režimom prírody pôvodnej ubera iným smerom. Ponechávať takúto prírodu na ňu samotnú je v podstate hazard.

Ak si chceme uchovať akú-takú nádej na spoznanie skutočných vzťahov a dejov v pôvodnej prírode, chce to cieleň manažment

Presnú ekologickú úlohu chobotnatcov v biómoch Eurázie a severnej Ameriky zatiaľ poznáme veľmi hmlisto. Pre ilustráciu vážnosti tohto problému si dovoľujeme uviesť, že v žalúdkoch náhodne objavovaných zmrazených mŕtvol mamutov na Sibíri obývajúcich svojho času tamojšiu tundru, sa nachádzala tráva. Tráva na súčasnej tundre nerastie. Ak ju tam aj umelo zasejeme, v priebehu 2-3 sezón vyhynie. A nerastú tam samozrejme ani obiloviny. Pre výživu tamojšej ľudskej populácie je potrebné doviesť z južnejšie položených oblastí takmer všetko.

V Ruskej federácii (v povodí rieky Leny) v oblasti severnej hranice tajgy beží už mnoho rokov pokus objasniť tieto otázky teoreticky i prakticky - inštaláciou druhov megafauny do chráneného územia. Tieto druhy majú podobné ekologické vlastnosti ako druhy pôvodné, v súčasnosti už vyhynuté. Takáto koncepcia ochrany prírody sa volá „pleistocénny park“. Nič podobné zatiaľ na území severnej Ameriky alebo Európy neexistuje. Takýto projekt je totiž veľmi náročný na čas i na priestor.

Bezzásahovosť v SR v súvislostiach

Pri ekologickej inventarizácii akejkoľvek lokality v chránenej prírode SR sa zisťuje, že tu v súčasnosti pôsobí mnoho záporných faktorov. Takýchto faktorov býva až 15-25. Pôsobenie týchto faktorov sa pritom môže nielen sčítať ale aj násobiť. Pôvodcom väčšiny takýchto faktorov je človek.

Jedným zo spomínaných faktorov sú kyslé atmosférické zrážky (dážď, hmla, sneh). Ich pôvodcovia väčšinou na území SR umiestnení nie sú. Nachádzajú sa proti smeru prevládajúcich vetrov – v Poľsku, Českej republike, Rakúsku, Nemecku, Holandsku a vo Veľkej Británii. Z uvedeného vyplýva, že tento záporný ekologický faktor na ekosystémy SR nielen pôsobí, ale bude pôsobiť aj v dohľadnej budúcnosti. Vplyv takéhoto faktora v chránených územia SR nie je možné ignorovať.

Vplyv záporných ekologických faktorov na chránené územia SR je jedným z argumentov, prečo v nich nie je možné aplikovať koncepciu bezzásahovosti a prečo takéto územia musia byť podrobené cielenému manažmentu.

Záver

Začiatkom roka 2009 si pod tlakom z EK objednal minister životného prostredia Ján Chrbet u pracovníkov príslušnej sekcie ministerstva návrh zákona o ochrane prírody a krajiny, ktorý by vyššie načrtnuté problémy s ochranou prírody v SR riešil. Tak bola spracovaná kostra návrhu zákona. Táto bola po vecnej stránke dopracovaná až našimi členmi a spolupracovníkmi v roku 2014. Ako taká bola predstavená všetkým parlamentným politickým stranám v SR.

Tento návrh zákona o ochrane prírody a krajiny obsahuje:

- 1) zrušenie všetkých veľkoplošných a väčšiny maloplošných chránených území,
- 2) zavedenie územnej ochrany pre 60 pralesov o najmensej výmere 50 ha na ploche predstavujúcej 0,5 % územia republiky a založenej na cielenom manažmente smerujúcom ich ku klimaxu,
- 3) zavedenie povinného podielu 10 % pre prvky ÚSES v každom katastrálnom území obce,
- 4) zavedenie povinného biocentra miestneho významu lesného typu o najmensej výmere 4 ha v každom katastrálnom území obce a
- 5) zavedenie inštitútu krajinného parku (Dohovor o krajine).

Pre územia NATURA 2000 by sa prijal špeciálny zákon, kopírujúci ustanovenia príslušných smerníc EÚ, s perspektívou ich čo možno najskoršieho zrušenia.

Takáto koncepcia ochrany prírody môže byť inšpiráciou aj pre ČR.

Návrh novely zákona č. 114/92 Sb. o ochrane prírody a krajiny - stanovisko

Na základe výsledkov osobného stretnutia s Vami zo dňa 26.09.2015 v rámci akcie v obci Kvilda a pri prameni Vltavy na Šumave si Vám k návrhu novely zákona č. 114/92 o ochrane prírody a krajiny dovoľujeme zaslať toto stanovisko:

Po niekoľkých víchriciach v uplynulých štyroch desaťročiach sa v chránených územiach na Šumave rozpadlo 20 000 ha smrekových lesov a zanikli 4 pralesy (rodinné striebro českej ochrany prírody). Lesy sa rozpadli zbytočne a pralesy zanikli definitívne. V praxi sa teda ukázalo, že filozofia doterajších zákonov postavená na zákazoch je neflexibilná a v konečnom dôsledku nesprávna. Zákon

. 114/92 o ochrane prírody je ochranársko-statický. Orgánom ochrany prírody ČR nedovoľuje pri zmene situácie primeranú a rýchlu reakciu. Chcelo by to teda zákon postavený dynamicky, napríklad na manažmentoch ekologicky hodnotných krajinných segmentov šitých na mieru.

Zákon č. 114/92, ktorý je aj transpozíciou dvoch smerníc EÚ, nereaguje ani na ich ekozozologickú zastaranosť a politickú podozrivosť (chránené územia podľa Smernice o vtákoch sa zrejme kreslia v Londýne). Ako príklad odstrašujúci stačí uviesť cirkus okolo ptačieho území „Bzenecká doubrava“.

Ak napriek uvedeným argumentom sa zákonodarca rozhodne pre menej radikálne riešenie – novelou zákona č. 114/92, navrhujeme v nej uskutočniť nasledujúce zmeny:

- § 15 ods. 43 by mal znieť: „Dlouhodobým cílem ochrany národních parků je nastartování a udržování vývoje jejich přirozených ekosystémů směrem ke klimaxu za současného omezování vlivu již přítomných nebo hrozících ekologických stresorů na ně...“.
- § 16 ods. 2 písm. f) a h) by mali byť vyňaté.
- § 18 ods. 2 písm. a) by mal znieť: „Zóna přírodní se vymezí na ucelených plochách, kde převažují přirozené ekosystémy, s cílem nastartování a udržování jejich vývoje ke klimaxu za současného omezování vlivu již přítomných nebo hrozících ekologických stresorů na ně“.
- § 22 ods. 2 a ods. 3 by mali byť vyňaté.
- Do § 40 je potrebné vsunúť § 5 s textom: „V případě nesouhlasu majitele pozemku s předloženým záměrem Ministerstvo životního prostředí na něm národní park nevyhlásí“.

Odôvodnenie

1. Formulácie vyššie uvedeného textu sme zvolili z **dôvodov preventívnych**. V národných parkoch ČR by sa nemali zopakovať katastrofy, aké na Šumave vznikli pod pláštikom ochrany prírody aj po orkáne Kyrill v roku 2007 a v Karpatoch po víchriciach v rokoch 2004 a 2014 s následkom obrovských environmentálnych, hospodárskych, kultúrnych a morálnych škôd. Zámienkou pre ne bolo v prvom rade uplatňovanie politiky tzv. **bezzásahovosti** orgánmi ochrany prírody. Spoluvinníkmi alebo aj užitočnými idiotmi pri vzniku týchto škôd v ČR boli i niektoré mimovládne organizácie a masmédiá hlavného prúdu v rukách nemeckých majiteľov alebo pod vplyvom zo zahraničia.
2. Termín „**bezzásahovost**“ má v odbornej i laickej praxi synonymá podobného obsahu. Sú nimi termíny a slovné spojenia „**ochrana samoriadiacich funkcií prírodných systémov**“, „**ochrana prirodzených procesov**“, „**ponechanie prírody na prírodu**“ alebo „**divočina**“. Na Šumave sa tieto termíny do istej miery kryjú aj s názvom „**divoké srdce Európy**“.
3. Formulácie vyššie uvedeného textu sme zvolili aj kvôli zlým skúsenostiam s funkciou nejasných formulácií a iných „nášľapných mín“ v legislatívnych predpisoch. Povinnosť uplatňovania „**bezzásahovosti**“ v nich pritom výslovne uvedená nebola. Napriek tomu sa v praxi orgánmi ochrany prírody uplatňovala.
4. **Základným ekozozologickým východiskom** tohto stanoviska je poučenie zo stoviek prípadov aplikácie politiky tzv. **bezzásahovosti** v chránených územiach štátov strednej Európy (Česká republika, Poľská republika, Slovenská republika a Spolková republika Nemecko) v ihličnatých lesných porastoch za posledných 40 rokov. Ich dôsledkom bolo kalamitné premnoženie **lykožrúta smrekového** s následným veľkoplošným rozpadom smrekových porastov. Takýto výsledok považujeme za **ekologickú katastrofu**. Obdobný výsledok by bol očakávateľný v prípade katastrof planetárnych rozmerov (pád veľkého meteoritu, výbuch supervulkánu, vodíkovej bomby a podobne). Ekologická katastrofa takéhoto charakteru je sprevádzaná náhlou premenou pôvodných lesných ekosystémov na ekosystémy stepné. Je sprevádzaná aj **degradáciou pôdy** pod nimi. Takto zaniknuté lesné ekosystémy majú dnes, ak budú ponechané len samé na seba, perspektívu návratu do svojho pôvodného stavu za mnoho stoviek či až niekoľko tisíc rokov.
5. **Hrozba zopakovania osudu „Židovského lesa“**. Tzv. Židovský les (v Národnom parku Šumava) sa na svojej ploche 430 ha sa za 170 rokov po svojom výrube a následnom umelom nezalesnení dodnes **nesamozalesnil**. Lokalita sa dnes nachádza v stave riedkej lesostepi s degradovanou pôdou. Príčinou tohto vývoja okrem samozrejme hraničných prirodzených

ekologických podmienok pre jestvovanie lesa (horná hranica lesa) bolo v prvom rade dlhodobé pôsobenie záporných ekologických faktorov pôvodu antropogénneho. Takýchto faktorov sa na Šumave dá identifikovať v súčasnosti až **23 (!!!)**. Podobné faktory sa dajú nájsť aj v iných chránených územiach ČR.

6. Ak sa politika ČR v oblasti ochrany prírody nezmení, ak teda jej orgány ochrany prírody budú aj naďalej uplatňovať politiku „bezzásahovosti, osud „Židovského lesa“ bude v rámci Šumavy čakať ďalších 20 000 ha čerstvo rozpadnutých smrečín. Spoločenstvá takéhoto charakteru by sa v národných parkoch civilizovaného štátu nachádzať nemali. Porasty stepného charakteru v kultúrnej krajine ČR nie sú totiž ničím vzácnym a zaberajú v nej najväčší podiel. Stepou v ekologickom zmysle slova sú tu všetky nízkostebelnaté porasty, teda porasty, kde nerastú dreviny. Stepnými porastmi kultúrnej krajiny ČR sú lúky, pasienky, trávnaté porasty ochranných hrádzí a brehov vodných tokov, medze, okraje komunikácií, porasty hustosiatych obilovín a d'atelinovín, rúbane hospodárskych lesov (dočasne), rumoviská, golfové a futbalové ihriská a podobne. Účelom jestvovania národných parkov by nemalo byť predvádzanie ekologických katastrof ani vlastnému obyvateľstvu, ani okolitému svetu.

7. **Ekologická katastrofa na Šumave a ekologická demagógia.** Zástancovia politiky „bezzásahovosti“ zvyknú na jej obhajobu používať niekoľko akožeeologických téz. Niektoré z takýchto téz sa kvôli častému opakovaniu v masmédiách stali mantrami. Jednou z takýchto mantier je, že veľkoplošné disturbancie sú pre smrekové lesy prirodzené. Prirodzenosť výskytu veľkoplošných disturbancií ihličnatých porastov v ekologických podmienkach mierneho klimatického pásma Eurázie je **zatiaľ iba hypotéza**. Táto hypotéza sa v budúcnosti potvrdiť môže, ale aj nemusí. V každom prípade sa dodnes, hoci na jej overenie sa čaká už 200 rokov, nepotvrdila. Lykožrút smrekový prirodzenou súčasťou pôvodných smrekových pralesov na Šumave samozrejme bol. Lenže svoju funkciu v hornom poschodí smrekového pralesa plnil až vtedy, ak jedince smreka v dôsledku svojej staroby, teda súc vo veku 300-400 rokov, stratili životaschopnosť. Išlo však len o jednotlivé stromy alebo o ich skupiny na plochách nepresahujúcich niekoľko desiatok árov. Tento proces však neprebehol za 2-3 roky, ale za obdobie cca 60 rokov. Veľkoplošný rozpad smrekových porastov na Šumave, ako nastal po orkáne Kyrill, sa za prirodzený teda považovať nedá.

8. **Porastová mikroklima lesa.** Koruny drevín zapojeného živého lesa bránia prenikaniu slnečného svetla a vetra do porastov a spomaľujú unikanie vody výparom a odtokom. Na rozdiel od otvorených priestranstiev sú preto v lesných porastoch počas slnečných dní teploty vzduchu i povrchov hmôt podstatne nižšie a prúdenie vzduchu je slabšie. Preto je v lesných porastoch vysoký obsah vody. Tieto fyzikálne vlastnosti priestoru v živom lese sa nazývajú **porastovou mikroklimou**.

9. **Pravé lesné druhy rastlín a živočíchov** Flóru a faunu živého lesa tvorí niekoľko stoviek druhov. Najväčšia časť spektra druhov obývajúcich zapojený živý les patrí do ekologickej skupiny tzv. **pravých lesných druhov**. Ak sa les vyrúbe alebo sa rozpadne, porastová mikroklima tu prestane pôsobiť. Pravé lesné druhy sú nie schopné sa novým ekologickým podmienkam postihnutej lokality prispôbiť. Preto sa odtiaľto postupne odsťahujú, alebo tu vyhynú. Na ich miesto sa postupne nasťahujú druhy stepné. To sa stalo aj na 20 000 ha zbytočne rozpadnutých smrekových lesov Šumavy po orkáne Kyrill a následnej lykožrútej kalamite.

10. **Porastová mikroklima v období striedania generácií prirodzeného lesa.** Najdôležitejšou a najzraniteľnejšou zložkou bioty prirodzených lesov je teda ekologická skupina **pravých lesných druhov**. Základnou ekologickou podmienkou pre zotrvanie týchto druhov v prirodzenom lese je kontinuita porastovej mikroklimy aj v obdobiach striedania generácie lesa dožívajúcej generáciou nastupujúcou. Československou lesníckou vedou je dokázané, že v smrekových pralesoch bola výmena generácií lesa v zásade plynulá. Inými slovami - po úhyne smreka horného poschodia vniklo do jeho podrastu viac slnečného svetla a to umožnilo rýchly rast tam prítomných semenáčikov. Porasty rozvíjajúcich sa semenáčikov porastovú mikroklimu pralesa v sebe udržali. V tomto prechodnom období teda nedochádzalo k vystriedaniu porastovej mikroklimy za

mikroklímu stepnú a preto ani k zániku ekologických podmienok pre jestvovanie ekologickej skupiny pravých lesných druhov. V lesoch hospodársky využívaných po výrube drevín po dosiahnutí ich rubnej zrelosti dochádza na ich rúbaniskách k dočasnému odkrytiu plochy, k prerušeniu trvania porastovej mikroklímy a k výmene lesnej bioty za biotu stepi. To isté sa stalo aj po rozpade 20 000 ha smrekových lesov na Šumave. Napomáhanie takýmto javom aplikáciou politiky „bezzásahovosti“ zmyslom jestvovania národných parkov civilizovaného štátu by byť nemalo.

11. Živý les a vodný režim. Živý les vo vzťahu k vode funguje ako špongia. V čase jej prebytku ju nasáva a v čase jej nedostatku pomaly vypúšťa. Živé lesy z tohto dôvodu chránia nižšie položené úseky vodných tokov a ich okolie pred povodňami. U ekosystému stepného sú jeho vodozadržné funkcie v porovnaní so živým lesom značne obmedzené. To samozrejme platí aj pre les mŕtvy, polom alebo rúbaň. To je dôvod, prečo v lete roku 2015 vyschol aj prameň rieky Vltavy. Výsledkom rozpadu 20 000 ha smrekových lesov na Šumave bude, že v blízkej budúcnosti sa v nivách dolného úseku Vltavy podstatne zvýši nebezpečenstvo katastrofálnych povodní. Nimi bude ohrozené aj hlavné mesto ČR Praha. Aj to bude jeden z dôsledkov doterajšieho uplatňovania politiky „bezzásahovosti“ v ČR.

12. Porastová mikroklíma a mikroklíma stepi. Po masívnych náletoch lykožrúta smrekového smrekové lesy na Šumave na rozsiahlych plochách odumierali za 1-2 roky. Podľa zástancov koncepcie „bezzásahovosti“ pod mŕtvymi stromami rozpadnutého lesa údajne kypí život. **Kypenie života** v rozpadnutom lese je kypením len na prvý pohľad. V skutočnosti tu ide o **masové vymieranie** lesných druhov a postupné prísťahovanie a rozvoj druhov stepných. Ktoré konkrétne druhy organizmov v lese po jeho rozpade vymierajú a ktoré sa zasa na postihnutú lokalitu sťahujú, a ako rýchlo, by mohli dať vedieť **komplexné inventúry** druhov. Tie však na Šumave vykonané zatiaľ neboli, zrejme aj pre ich časovú, personálnu a finančnú náročnosť. Predpokladá sa, že druhy pôvodnej bioty v rozpadnutých lesoch vymierajú v priebehu niekoľkých dní až rokov a druhy bioty náhradnej, teda stepnej, sa sem sťahujú takisto v priebehu niekoľkých dní až rokov.

13. Osud smrekového lesa po lykožrútej kalamite. Vplyvom vetra, dažďa, snehu, námrazy a drevokazných húb sa stojaci mŕtvy les, súc v režime bezzásahovom, postupne mení na polom. Suché ihličie z mŕtvych stromov opadáva v priebehu pol roka, do 2-4 rokov sa mu olámu bočné konáre a do 10-15 rokov sa zlomí aj samotný kmeň. Ležiace kmene podľa obsahu vlhkosti podliehajú rozkladným procesom, až sa nakoniec ich organické látky stanú súčasťou pôdneho humusu. Tento proces v smrekovom polome trvá viac ako 50 rokov. Väčšina kmeňov polomu po svojom zlomení neleží priamo na podklade, ale v určitej výške nad ním. V obdobiach sucha takéto kmene značne presychajú a rozkladné procesy v nich sa tlmia alebo celkom zastavujú. Ak sa na takéto kmene dostanú semená drevín a vyklíčia, semenáčiky kvôli občasnému vyschnutiu podkladu hynú. Hypotéza zástancov „bezzásahovosti“ o potrebe ponechanie mŕtvych kmeňov drevín na mieste kvôli klíčeniu a odrastaniu semenáčikov nasledujúcej generácie lesa nemá v ekologickej realite polomu oporu. V mŕtvych lesoch, polomoch a na holinách teda nepanuje mikroklíma porastová, ale **mikroklíma stepi**. Mikroklímu stepi charakterizujú vysoké výkyvy teplôt vzduchu, teplôt povrchov hmôt i vodného režimu počas dňa i roka. Kým počas slnečného dňa v lete je v rámci porastovej mikroklímy živého lesa teplota jeho hrabanky 20oC a teplota povrchu kmeňov jeho drevín 25oC, v polome je v rovnakom čase teplota povrchu stojacich kmeňov 40oC a ležiacich kmeňov dokonca 55oC. **Pravé lesné druhy mŕtvych lesov, polomov a holín sú ich vysokými teplotami a suchom zabíjané** a sú nahrádzané druhmi stepi.

14. Politika „bezzásahovosti“ a české pralesy. Vizitkou vysokej odbornej úrovne českého lesníctva a vysokej kultúrnej úrovne majiteľov českých lesov je aj existencia niekoľkých desiatok pralesov. Prales je aj historická pamiatka. Spoločenstvá pralesov sú dokladom prirodzeného vývoja za posledných 10 000 rokov. Aktérmi tohto vývoja boli tisíce druhov organizmov a ich prostredie. Zásahy človeka do vývoja pralesov neboli žiadne, alebo boli, ale len málo podstatné. Komplikovanosť ekologických vzťahov v pralesi a dĺžka obdobia potrebného na „utrasenie“

rovnováhy v ňom sú príčinou, že po jeho zániku sa podobne bohatý a najmä stabilný ekosystém môže vytvoriť až o tisíce rokov. Z hľadiska života jednej ľudskej generácie je takto dlhé obdobie časom nedohľadným. Z tohto hľadiska teda **štyri pralesy na Šumave zanikli definitívne**, samozrejme v dôsledku krátkozrakosti aplikácie politiky „bezzásahovosti“. Pre odborníkov základného i aplikovaného výskumu a aj štátnikov má prales význam prozaickejší. Slúži ako **„referenčná plocha“** alebo ako **„kontrolný pokus“** pre hľadanie odpovedí na základné otázky, ktoré kladie dnešná civilizácia (biodiverzita, prirodzená úrodnosť pôdy, erózia pôdy, kyslé dažde, rádioaktivita, povodne, suchá, klimatická zmena, ekologická stabilita a pod.). Odborné analýzy a prognózy chovania takýchto výsekov nedotknutej prírody v krízových situáciách môžu byť podkladmi pre **strategické rozhodnutia štátnikov**. Ak by ČR o svoje pralesy prišla, pri odpovediach na strategické otázky by musela tápať. Prales, pretože jeho názov oslovuje konzumentov masmédií, je využívaný na ich manipuláciu a má potenciál byť témou vysokej politiky.

15. **„Bezzásahovosť“ a vysoká politika.** Aplikácia „bezzásahovosti“ v chránených územiach ČR má aj rozmer politický. Česká časť Šumavy je súčasťou Sudet. Máme podozrenie, že rozpad smrekových lesov na Šumave pod zámenkou „bezzásahovosti“, vydávanej za modernú ochranu prírody, bolo zorganizované zo zahraničia. Tieto lesy boli pôvodne vysadené a pestované sudetskými Nemcami. Tým bola verejnosti českej i medzinárodnej podsunutá tzv. sudetská otázka. ČR bola vmanévrovaná do pozície štátu neschopného postarať sa o zachovanie rodinného striebra svojho prírodného dedičstva, čiže **štátu neschopného** plniť svoje základné funkcie. Toto sa udialo za situácie, kedy v Európe politické dôsledky II. svetovej vojny platiť prestali. Z víťazov sa stali porazení a z porazených víťazi.

16. Naše podozrenie z predchádzajúceho odseku sa potvrdzuje aj v prípade súčasnej utečeneckej krízy. Ten, kto dnes nábor miliónov utečencov v destabilizovaných oblastiach Ázie a Afriky organizuje a platí, zrejme rozhodol, že národy strednej Európy s ich 200 ročnou konfrontáciou s Osmanskou ríšou, ktorá nakoniec skončila našim víťazstvom, sú v skutočnosti len handrou na utieranie topánok.

Návrh zákona o ochrane prírody a krajiny a návrh zákona o ochrane území NATURA 2000 - zaslanie.

V prílohách tohto listu si Vám dovoľujeme zaslať návrhy dvoch zákonov upravujúcich oblasť ochrany prírody v Slovenskej republike (SR) - návrh **zákona o ochrane prírody a krajiny**, návrh **zákona o ochrane území NATURA 2000** a materiál "Potreba nového zákona o ochrane prírody v Slovenskej republike – návrh riešenia" ako "dôvodovú správu" určenú pre poslancov Národnej rady SR. Návrhy oboch zákonov sú zatiaľ v neúplnej verzii. Ide o návrhy legislatívnych predpisov kladúcich si za cieľ riešenie problémov s ochranou prírody v SR. Na týchto návrhoch sa s prestávkami pracovalo od roku 2009.

Návrhy oboch predpisov boli koncom roka 2014 predložené skupine poslancov Národnej rady SR na dopracovanie a na ďalší legislatívny proces.

Predkladané materiály je vhodné hodnotiť v týchto súvislostiach:

Jednou z metód realizácie opatrení ochrany prírody v štáte je vymedzenie, vyhlásenie a rešpektovanie chránených území. Chránené územia v súčasnosti zaberajú v SR **43 %** jej plochy. Tento podiel je spomedzi členských štátov Európskej únie (EÚ) jedným z najvyšších. Výška tohto podielu je dedičstvom aj z predchádzajúceho politického režimu. Pred 25 rokmi zaberali chránené územia **24 %** plochy SR. Za podstatné zväčšenie tohto podielu dnes "vd'áčime" aj príslušným smerniciam Európskej únie (EÚ), prístupovej zmluve SR s EÚ, hrubému nátlaku zo strany Európskej komisie (EK) voči SR a ústupčivosti Ministerstva životného prostredia (MŽP) SR a vlády SR v oblasti ochrany prírody na vlastnom území. Územia NATURA 2000 v SR dnes zaberajú **34 %** jej plochy. To predstavuje 2. miesto v EÚ medzi jej 28 členskými štátmi. Takéto umiestnenie v EÚ by SR ctilo, ale len za predpokladu, že aj životná úroveň jej priemerného občana by bola druhou v poradí.

Priemerná mzda zamestnanca v susednom Rakúsku je dnes v porovnaní s priemernou mzdou v SR **4,5 x vyššia**. Priemerná mzda v obsusednom Švajčiarsku je dnes v porovnaní s priemernou mzdou v SR **5,8 x vyššia**. Nezamestnanosť v susednom Rakúsku je dnes 4,6 % a v obsusednom Švajčiarsku 3,0 %. Nezamestnanosť v SR v roku 2012 bola 13,8 %. Ide tu o rozdiely, ktoré sú už na prvý pohľad šokujúce.

V SR sa v súčasnosti nachádza 12 okresov, kde je oficiálna nezamestnanosť vyššia ako **20 %**. Takéto okresy sú v Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji. V okrese Rimavská Sobota dosahuje oficiálna nezamestnanosť **30 %**.

V SR je 9 národných parkov. Švajčiarsko má jeden národný park. Podiel národných parkov na ploche SR je 38 x vyšší ako v Spojených štátoch amerických.

Rakúsko a Švajčiarsko majú v porovnaní so SR podobné prírodné hendikepy - neprístup k moru a vysoký podiel neúrodných oblastí. Ekonomická a sociálna úroveň obyvateľov oboch štátov bola so slovenskou realitou počas trvania 1. ČSR, počas 2. svetovej vojny a tesne po nej - **porovnateľná**. Dnes sa týmto štátom dívame a ešte dlho sa dívať budeme - na chrbát. Kvôli uvedeným porovnaniam by sa pre SR namiesto jej oficiálneho názvu hodil skôr názov **kolónia Slovensko**.

Medzi nepriaznivými ekonomickými a sociálnymi ukazovateľmi SR a jej regiónov a vysokým podielom chránených území v nich je priama úmera.

Kvôli objektivite je na tomto mieste potrebné uviesť, že na dlhodobom hospodárskom a sociálnom zaostávaní SR za inými európskymi štátmi nemá vinu iba nesprávne nastavená politika v oblasti ochrany prírody, ale aj táto politika.

Mechanizmus premeny ekonomicky prosperujúcej oblasti SR na oblasť hladových dolín je takýto:

- Oblasť sa na základe návrhu štátnej organizácie alebo spolku dobrovoľníkov, ktorý môže byť aj nastrčený, povedzme zahraničným sponzorom, vytypuje za chránené územie, najlepšie na ochranu druhu alebo spoločenstva, ktorých potreba ochrany je diskutabilná, alebo ktoré v skutočnosti žiadnu ochranu nepotrebujú.
- Štátna organizácia alebo spolok dobrovoľníkov na vyhlásenie danej oblasti za chránené územie vyhotoví projekt. K takémuto projektu príslušný štátny orgán nezávislé oponentské konanie zabezpečiť nemusí a preto ho ani nezabezpečí.
- Počas vyhlasovacieho procesu sa majiteľom pozemkov a samosprávam, ktorí si dovoľia s vyhlásením dotknutého chráneného územia nesúhlasiť, štátny orgán príslušným paragrafom zákona o ochrane prírody zatvorí ústa.
- Oblasť sa rozhodnutím štátneho orgánu vyhlási za chránené územie.
- Majitelia pozemkov a podnikatelia v chránenom území začnú byť obmedzovaní zákazmi a povinnosťami vybavovať súhlasy. Niektorí to vzdávajú a činnosť ukončujú. Iní sa z oblasti vysťahujú. V postihnutej oblasti sa takto zvyšuje nezamestnanosť i vysťahovalectvo.
- Podnikatelia v chránenom území musia zo zákona s prípadnými novými podnikateľskými zámermi absolvovať proces posudzovania vplyvov na životné prostredie. Tento proces trvá najmenej jeden rok, nie je zadarmo, platí ho podnikateľ a jeho výsledok je vždy neistý. Vždy.

Odhadujeme (pretože oficiálna štatistika takéto údaje nesleduje), že na území SR došlo za uplynulých 10 rokov k odstúpeniu investorov od **niekoľkých tisíc investičných zámerov**. Tieto zábery sa nerealizovali z dôvodu, že sa mali uskutočniť v jednom z množstva chránených území. Chránené územia v SR zaberajú 43 % jej plochy.

Slovné spojenie **kolónia pod zámienkou ochrany prírody** nepovažujeme v primeraných hospodárskych, sociálnych, kultúrnych a ani morálnych súvislostiach pre SR v EÚ za nadsadené. A za také ho nepovažujeme ani v súvislostiach medzinárodných. Toto slovné spojenie sa hodí aj pre iné postkomunistické členské štáty EÚ, najmä pre Slovinsko, Rumunsko a Bulharsko. To sú štáty, ktorým boli Európskou komisiou vnútené (alebo sú vnucované) nadpriemerné podiely území NATURA 2000. Tieto podiely sú v porovnaní s tzv. starými členskými štátmi EÚ niekoľkonásobne vyššie.

Povinnosti subjektov pri ochrane prírody v SR sú v súčasnosti upravené zákonom NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Za 12 rokov pôsobnosti tohto zákona sa v praxi prejavili jeho značné nedostatky. Jeho vplyv na prírodu SR je v tisíckach prípadov neúčinný a v mnohých prípadoch a v mnohých lokalitách dokonca zničujúci. Je potrebné uviesť, že tento zákon pochádzal z politickej dielne Strany maďarskej koalície.

Kostra predkladaného návrhu zákona o ochrane prírody a krajiny bola spracovaná v apríli 2009 na Sekcii ochrany prírody a krajiny MŽP SR na politickú objednávku vtedajšej vládnej koalície SMER-HZDS-SNS a na základe príkazu ministra Jána Chrbeta. V dopracovaní tohto materiálu sa na MŽP SR v rokoch 2010-2014 v dôsledku dlhodobých politických turbulencií alebo z nedostatku politickej vôle nepokračovalo.

Najdôležitejší formálny rozdiel medzi doteraz platným právnym stavom v oblasti ochrany prírody a stavom nami navrhovaným je rozdelenie pôvodného predpisu na predpisy dva. Prvý z nich rieši ochranu prírody a krajiny mimo problematiky NATURA 2000. Druhý z nich rieši výlučne problematiku NATURA 2000 transpozíciou Smernice Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (Smernica o vtákoch) a Smernice Rady 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (Smernica o biotopoch).

K rozdeleniu pôvodne jedného predpisu na dva nás viedli veľmi zlé skúsenosti s praktickým uplatňovaním politiky EK v oblasti ochrany prírody voči SR v podaní zamestnancov DG ENVIRO EK. Toto bolo a je pre SR vyložene **pониžujúce** a nedá sa nazvať inak ako **neokolonialistické**.

K rozdeleniu pôvodne jedného predpisu na dva nás viedli aj skúsenosti s neústupnosťou vyjednávačov zo strany EK v rámci rokovaní o jej dvoch infringementoch voči SR. Títo vyjednávači trvali na doslovných prepisoch príslušných pasáží predpisov EÚ do legislatívy SR. Z tohto uhla pohľadu je vhodné, aby predpis transponujúci znenie smernice EÚ do legislatívy SR do miery čo možno najvyššej text tejto smernice kopíroval.

K rozdeleniu pôvodne jedného predpisu na dva predpisy nás viedli aj poznatky o odbornej nekorektnosti smerníc EÚ, o nekorektnosti ich transpozície do legislatívy SR a o **vedeckých podvodoch** pri koncipovaní sústavy NATURA 2000 v SR.

V prípade zrušenia príslušných smerníc orgánmi EÚ (ako sme to v rámci rokovaní na expertnej úrovni s DG ENVIRO žiadali), zmeny prístupovej zmluvy SR s EÚ alebo v prípade vystúpenia SR z EÚ nebude v SR potrebná práca zmena celého predpisu ale iba jeho jednoduché zrušenie. Máme tým samozrejme na mysli zákon o ochrane území NATURA 2000.

Naše tvrdenia o pomeroch v ochrane prírody SR ako v kolónii, o odbornej nekorektnosti príslušných predpisov EÚ a o vedeckých podvodoch pri koncipovaní sústavy NATURA 2000 si dovoľíme podporiť malým výberom navzájom súvisiacich dôkazov:

1. Územia NATURA 2000 tvoria dva typy lokalít - chránené vtáčie územia (CHVÚ) a územia európskeho významu (ÚEV). Podľa Smernice o biotopoch je členský štát EÚ povinný vymedziť a vyhlásiť ÚEV na ochranu biotopov uvedených v prílohe I. tejto smernice. SR bola preto povinná vymedziť a vyhlásiť ÚEV okrem iného aj na ochranu **bukových lesov**. Lenže –
 - Podiel lesov na ploche SR je 42 %. Je to podiel v rámci štátov Európy jeden z najvyšších. Bukové lesy v SR sú lesmi najrozšírenejšími a rozprestierajú sa na ploche 754 000 ha (!!!).
 - Kontinuita existencie lesných porastov na pozemkoch LPF je zabezpečovaná zákonom o lesoch a inými predpismi. Bukové lesy v SR nie je preto možné považovať za ohrozené.

Napriek tomu bola SR povinná vymedziť a vyhlásiť ÚEV aj na ochranu bukových lesov. Za daného právneho a faktického stavu v SR je to podľa nás zbytočné. Považujeme to za šikanovanie majiteľov postihnutých pozemkov, po stránke legislatívnej i vecnej úplne zbytočné.

2. CHVÚ sa v členských štátoch EÚ vyhlasujú na ochranu vtákov. Vtáky sú iba jednou z mnohých systematických skupín živočíšnej ríše. Pre iné systematické skupiny organizmov sa v EÚ chránené územia nevyhlasujú. Pritom ide o skupiny, ktorých druhy sú vlastníkami značných biologických a ekologických hendikepov. K nim môže patriť malá pohyblivosť jedincov, zložitnosť životného cyklu, úzka ekologická nika, závislosť na prítomnosti hostiteľov, komenzálov a podobne. Na mieste je otázka, či si vtáky svoje exkluzívne postavenie v ochrane prírody EÚ zaslúžia. Podľa nás si vtáky exkluzívne miesto v ochrane prírody nezaslúžia. Takéto stanovisko zastávajú aj desiatky odborníkov alebo odborných pracovísk v Európe. Hlavným argumentom pre neoprávnenosť vtákov pre exkluzívnu ochranu je, že vtáky sú systematickou skupinou živočíchov s najvyššou pohyblivosťou. Ich jedince sú schopné pri hľadaní vhodného stanovišťa prekonávať obrovské vzdialenosti a to v pomerne krátkom čase. To žiadnej inej skupine organizmov prírodou dopriate nie je. Vtáky boli svojho času vybrané pre takúto ochranu zrejme z dôvodu svojej estetickéj príťažlivosti a propagandistickej účinnosti pre laickú verejnosť. Vtákmi sa dá manipulovať s verejnou mienkou. Iným dôvodom tohto výberu bola veľká miera neistoty pri určovaní lokality výskytu nejakého druhu vtáka. Za

politiku ochrany vtákov sa za takýchto okolností v skutočnosti dajú skryť aj **zábery neokolonialistické**. CHVÚ zaberajú v SR 26 % jej plochy. Tento podiel je spomedzi členských štátov EÚ najvyšší.

3. Metodiku na vymedzovanie CHVÚ v členských štátoch EÚ nedostal od EK možnosť, paradoxne, vytvoriť žiaden výskumný ústav alebo univerzita s primeranou akreditáciou. Takýchto vedeckých pracovísk sú tu pritom desiatky až stovky. Túto metodiku vytvoril na objednávku EK spolok Bird Life International. To ale nie je vedecké pracovisko s primeranou akreditáciou, ale mimovládna organizácia, združenie dobrovoľníkov. Tento spolok je metodicky riadený britskou Kráľovskou spoločnosťou na ochranu vtáctva. Z toho nepriamo vyplýva, že aj hranice CHVÚ v postkomunistických členských štátoch EÚ, aj v SR, boli odsúhlasené alebo dokonca nakreslené v Londýne. Vymedzenie CHVÚ v SR vykonala síce mimovládna organizácia Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku (SOVS), lenže pod dohľadom emisára z Veľkej Británie. Vymedzenie CHVÚ v SR dodnes neprešlo žiadnym nezávislým **opponentským konaním** u inštitúcií, ktoré majú na takúto činnosť primeranú akreditáciu. Vymedzenie CHVÚ v SR je preto oprávnené možné považovať za protizákonné. V **kolónii Slovensko** takéto vedecké a legislatívne Kocúrkovo, zbytočne brzdiace ekonomický a sociálny rozvoj 26 % jej územia, funguje už 12 rokov.
4. SR disponuje najmenšou výmerou ornej pôdy na obyvateľa v Európe (0,24 ha). V minulosti ešte nedávnej patrilo územie súčasného Slovenska do štátu s exkluzívnou výmerou ornej pôdy (Uhorsko s jeho Panónskou nížinou). Napriek tomu sa na území Slovenska ešte v 19. storočí vyskytlo niekoľko hladomorov postihnúvších celé oblasti (Orava, Kysuce). Dalo by sa predpokladať, že ochrana režimu jestvujúcej ornej pôdy bude za uvedených historických skúseností prvoradým záujmom príslušných orgánov SR. V skutočnosti tomu tak nie je. 10 % ornej pôdy SR je v súčasnosti blokovaných existenciou CHVÚ. Pri vymedzovaní týchto území platná metodika EÚ nebola dodržaná. Jedným z flagrantných porušení tejto metodiky bol fakt, že CHVÚ sa nevymedzovali na ekologicky hodnotných biotopoch (lúky, pasienky, sady a podobne), hoci sa takto vymedzovať mali, ale na ornej pôde. Väčšina z CHVÚ v SR vymedzených na 160 000 ha ornej pôdy je z pohľadu účinnosti opatrení na ochranu deklarovaných druhov vtákov v skutočnosti **Potemkinovou dedinou**.
5. Jedným z druhov vtákov, na ochranu ktorých bola SR CHVÚ povinná vyhlásiť, je **sokol červenonohý**. To je malý dravec živiaci sa veľkým hmyzom lietajúcim nad trávnyimi porastmi nížin. Tento druh u nás však žije na samom okraji svojho svetového areálu. Prenikol k nám iba pred niekoľkými desiatkami rokov a jeho populáciu tu tvorí len niekoľko jedincov (10-20). Centrom svetového rozšírenia sokola červenonohého je stredná Ázia. Z toho vyplýva, že najúčinnějšími opatreniami na podporu svetovej populácie druhu by mali byť opatrenia nie v SR, ale opatrenia v stepných oblastiach Ukrajiny, Ruska a Kazachstanu. V posledných dvoch prípadoch ide o štáty bohaté na zemný plyn a ropu. Také štáty by si opatrenia na ochranu druhu dovoliť mohli. Opatrenia na ochranu druhu, vykonávané v SR, budú mať na prosperitu jeho svetovej populácie účinok rovný viac alebo menej - nule. Skutočným účelom týchto opatrení nie je žiadna ochrana sokola červenonohého, ale znechutenie dnešných majiteľov postihnutých pozemkov a podľa možnosti aj ich vyhnanie.
6. V rokoch 2005-2006 prebiehal v zmysle platného zákona č. 543/2002 o ochrane prírody a krajiny tzv. vyhlasovací proces pre CHVÚ Ostrovné lúky. Toto CHVÚ malo byť vyhlásené na 8600 ha nivnej pôdy v bývalom záplavovom území Malého Dunaja a Váhu na Žitnom ostrove. CHVÚ Ostrovné lúky malo chrániť populáciu sokola červenonohého čítajúcu asi 10 jedincov a populáciu ľabtušky poľnej. Ľabtuška poľná je takisto druhom stepí a polopúští. Lenže - podľa údajov uvedených v publikácii "Rozšírenie vtákov na Slovensku" (Veda, 2002)

ľabtuška poľná v príslušných kvadrantoch mapy rozšírenia druhu v SR nebola uvedená. Inými slovami CHVÚ Ostrovné lúky malo byť vyhlásené na ochranu **druhu vtáka, ktorý tam v skutočnosti oficiálne neexistoval**. To bolo Kocúrkovo ako z čítanky. Majitelia postihnutých pozemkov a samosprávy postihnutých obcí si v tomto prípade dovolili vzbúriť sa. S vyhlásením tohto CHVÚ vyjadrili nesúhlas a v tomto období uskutočnili aj niekoľko protestných akcií značnej váhy. Vzbúrenci argumentovali, že orná pôda ich oblasti je najúrodnejšou pôdou v SR, je riadne obrábaná, živí niekoľkonásobne viac obyvateľov než obyvatel'ov oblasti vlastných a hlavne - ekologické podmienky pre druhy stepí a polopúští sa tam pri obvyklom režime využívania pozemkov nevyskytujú. Dali by sa tam vytvoriť iba devastáciou obrábaných polí, napríklad splanírovaním buldozermi. Pre úplnosť je potrebné dodať, že nešlo o obce etnicky slovenské, ale maďarské. MŽP SR napriek nesúhlasu majiteľov pozemkov a samospráv CHVÚ Ostrovné lúky príslušnou vyhláškou vyhlásilo. Dokumenty o tejto vzbure sú uložené v archívoch obecných úradov postihnutých obcí. **Dokumenty o spomínanej vzbure na MŽP SR sa – stratili.**

7. Na ochranu sokola
8. červenonohého, druhu stepí a polopúští strednej Ázie, je dnes v SR povinne blokovaných 69 000 ha ornej pôdy najlepšej bonity v piatich územiach NATURA 2000 nachádzajúcich sa v Podunajskej nížine. Podiel trvalých trávnych porastov, ktoré by mali tvoriť potravný biotop druhu, je však v štyroch týchto lokalitách oficiálne vykázaných - **0 %**. Výnimku tvorí iba CHVÚ Dolné Považie, kde trvalé trávne porasty zaberajú 2 %. Ak by ochrana sokola červenonohého mala mať v uvedených lokalitách vôbec nejaký zmysel, musel by sa v nich podstatne zvýšiť podiel trávnych porastov, lenže na úkor ekonomiky hospodárenia na pôde. To však v SR nikto, ani organizačne a ani finančne, samozrejme nerieši.
9. V čase prieniku populácie sokola
10. červenonohého na územie SR v 30. rokoch 20. storočia sa na jej poľnohospodárskom pôdnom fonde hospodáril ešte maloplošne a za práce poľahov. Každá obec v tom čase preto musela mať vo svojom katastrálnom území aj primeraný podiel trvalých trávnych porastov. Tie boli potrebné na výživu hospodárskych zvierat chovaných v tej-ktorej obci. Organizácia výroby potravín a pôdneho fondu v SR odvtedy bola podrobená dvom prevratným zmenám - združstevneniu v 50. a reštaurácii kapitalizmu v 90. rokoch 20. storočia. V rámci združstevňovania bola populácia koní ako kapitalistického prežitku zdecimovaná a populácia preživcov prevedená z pastevného na maštalný chov. Pre jestvovanie trvalých trávnych porastov v týchto oblastiach zrazu nebol dôvod a tak boli premenené na ornú pôdu. Je zrejmé, že vyhlásenie CHVÚ na ochranu sokola červenonohého v SR za vyššie uvedených okolností postrádalo akýkoľvek zmysel.

Z uvedených dôkazov je zrejmé, že oblasť NATURA 2000 v SR je zaťažená mnohými diskvalifikujúcimi odbornými chybami. V prvej etape riešenia tohto problému sme si preto dovolili rozdeliť príslušný predpis na dve časti.

Doteraz platný zákon o ochrane prírody a krajiny bol založený na koncepcii zákazov a na koncepcii tzv. bezzásahovosti v chránených územiach. Táto koncepcia v praxi zlyhala. Predpis navrhovaný je založený na inej filozofii - na koncepcii ochrany úplnosti prírodných cyklov v primeranom počte lokalít s vysokým stupňom sukcesie. Je tiež založený na filozofii tvorby ekologických sietí v kultúrnej krajine a na filozofii potreby rekonštrukcie areálov vyhradenej zelene a prvkov ekologických sietí z hľadiska hygienických potrieb ľudskej populácie, predovšetkým peľových alergikov. Podiel peľových alergikov v populácii SR je už 20 % a pomaly sa zvyšuje.

Dovoľujeme si Vás upozorniť, že v prípade Vášho záujmu o doplnujúce informácie k predkladaným materiálom nás kontaktujte výlučne na uvedenú e-mailovú adresu.

S úctou

Mgr. Jozef Vojtek
predseda Občianskeho združenia Matej Korvín

Príloha:

1. Potreba nového zákona o ochrane prírody v Slovenskej republike – návrh riešenia
2. Návrh zákona o ochrane prírody a krajiny
3. Návrh zákona o ochrane území NATURA 2000.

Rozdeľovník:

1. Slovenská lesnícka komora, Študentská 20, 960 01 Zvolen
2. Národné lesnícke centrum, T. G. Masaryka 22, 960 92 Zvolen,
3. Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum, Hlohovecká 2, 951 41 Lužianky,
4. Rada združení neštátnych vlastníkov lesov Slovenska, Janka Kráľa 14, 960 01 Zvolen
5. Únia regionálnych združení vlastníkov neštátnych lesov Slovenska, Palárikova 183/16, 018 41 Dubnica nad Váhom
6. Únia diecéznych lesov na Slovensku, Obrancov mieru 329, 059 34 Spišská Teplica,
7. Združenie obecných lesov Slovenskej republiky, Janka Kráľa 14, 960 01 Zvolen,
8. Mestské lesy, s.r.o., ČSA 26, 974 01 Banská Bystrica,
9. Mestské lesy, s.r.o., E. M. Šoltésovej 1, 969 01 Banská Štiavnica, Mestské lesy v Bratislave, Cesta mládeže 4, 831 01 Bratislava,
10. Mestské lesy Brezno, Námestie M. R. Štefánika 20/15, 977 01 Brezno,
11. Mestské lesy Košice, a. s., Južná trieda 11, 040 01 Košice,
12. Lesný podnik mesta Zvolen, s.r.o., Janka Kráľa 14, 960 01 Zvolen,
13. Šarišsko-zemplínske regionálne združenie vlastníkov neštátnych lesov, generála Svobodu 30, 083 01 Sabinov,
14. Gemerské regionálne združenie vlastníkov neštátnych lesov, Šafárikova 71, 048 01 Rožňava,
15. Regionálne združenie vlastníkov lesov „Spiš“, Levočská 29, 058 01 Poprad,
16. Liptovsko-tatranské združenie vlastníkov neštátnych lesov, Kollárova 2, 031 01 Liptovský Mikuláš,
17. Turčianske regionálne združenie vlastníkov lesov, Osloboditeľov 139, Turany,
18. Združenie vlastníkov neštátnych lesov Orava, Medvedzie 154/34, 027 45 Tvrdošín,
19. Slovenská spoločnosť urbárov a iných spoločenstiev, Trnové, Urbársky dom 1303/1, 010 01 Žilina,
20. Občianske združenie vlastníkov súkromných lesov a pasienkov, Janka Kráľa 83, 024 04 Kysucké Nové Mesto,
21. Regionálne združenie vlastníkov lesov okresu Čadca, Stred 120, 023 11 Zákopčie,
22. Združenie trenčianskych vlastníkov neštátnych lesov, Palárikova 183/16, 018 41 Dubnica nad Váhom,
23. Lesy Slovenskej republiky, š. p., generálne riaditeľstvo, Námestie SNP 8, 975 66 Banská Bystrica,
24. Štátne lesy TANAPU, 059 60 Tatranská Lomnica
25. Lesy SR, OZ Šaštín, Pri rybníku 1301, 908 41 Šaštín,
26. Lesy SR, OZ Smolenice, Trnavská 12, 919 04 Smolenice
27. Lesy SR, OZ Levice, Koháryho 2, 934 43 Levice
28. Lesy SR, OZ Topoľčianky, Parková 7, 951 93 Topoľčianky
29. Lesy SR, OZ Prievidza, Švéniho 7, 971 53 Prievidza
30. Lesy SR, OZ Trenčín, Hodžova 38, 911 52 Trenčín
31. Lesy SR, OZ Považská Bystrica, Orlové 300, 017 22 Považská Bystrica

32. Lesy SR, OZ Žilina, Nám. M.R.Štefánika 1, 011 45 Žilina
33. Lesy SR, OZ Čadca, L. Podjavorinskej č. 2207, 022 01 Čadca
34. Lesy SR, OZ Námestovo, Miestneho priemyslu 569, 029 01 Námestovo
35. Lesy SR, OZ Liptovský Hrádok, J. Martinku 110, 033 11 Liptovský Hrádok
36. Lesy SR, OZ Beňuš, 455, 976 64 Beňuš, 455, 97664 Beňuš
37. Lesy SR, OZ Čierny Balog, Hlavná 245, 976 52 Čierny Balog
38. Lesy SR, OZ Slovenská Lupča, Lichardova 52, 976 13 Slovenská Lupča
39. Lesy SR, OZ Žarnovica, Železničná 13/613, 966 81 Žarnovica
40. Lesy SR, OZ Kriváň, 334, 962 04 Kriváň
41. Lesy SR, OZ Rimavská Sobota, Potravínárska 1855, 979 01 Rimavská Sobota
42. Lesy SR, OZ Revúca, Nám. Slobody 2, 050 80 Revúca
43. Lesy SR, OZ Rožňava, Jovická 2, 048 01 Rožňava
44. Lesy SR, OZ Košice, Moyzesova 18, 042 39 Košice
45. Lesy SR, OZ Prešov, Obrancov mieru 6, 080 01 Prešov
46. Lesy SR, OZ Vranov, Čemernianska 136, 093 03 Vranov nad Topľou
47. Lesy SR, OZ Sobrance, Kúpeľská 69, 073 01 Sobrance
48. Sekcia lesného hospodárstva a spracovania dreva, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava
49. Odbor lesníckych stratégií a ekonomiky lesného hospodárstva, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava
50. Odbor štátnej správy lesného hospodárstva a poľovníctva, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava
51. Útvar implementácie programov regionálneho rozvoja, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava
52. Sekcia legislatívy, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava
53. Sekcia pôdohospodárskej politiky a rozpočtu, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava
54. Asociácia horských sídiel Slovenska, Mestský úrad Vysoké Tatry, 062 01 Starý Smokovec
55. Úrad Prešovského samosprávneho kraja, Námestie mieru 2, 080 01 Prešov
56. Úrad Košického samosprávneho kraja, Námestie maratónu mieru 1, 042 66 Košice
57. Úrad Žilinského samosprávneho kraja, Komenského 48, 011 09 Žilina
58. Úrad Banskobystrického samosprávneho kraja, Námestie SNP 23, 974 01 Banská Bystrica
59. Úrad Trenčianskeho samosprávneho kraja, K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín
60. Úrad Nitrianskeho samosprávneho kraja, Štefánikova trieda 69, 949 01 Nitra
61. Úrad Trnavského samosprávneho kraja, Starohájska 10, 917 01 Trnava
62. Úrad Bratislavského samosprávneho kraja, Sabinovská 16, 820 05 Bratislava 25
63. Magistrát hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy, Primaciálne námestie 1, 814 99 Bratislava,
64. Združenie miest a obcí Slovenska, Bezručova 9, 811 09 Bratislava
65. Slovakia+, Benediktiho 6, 811 05 Bratislava,
66. Slovenský rybársky zväz, Rada Žilina, ul. Andreja Kmeťa 20, 010 55 Žilina
67. Slovenský lovecký a ochranný spolok Pribina, Stračia 21/616, 949 01 Nitra
68. Veľvyslanectvo Českej republiky, Hviezdoslavovo námestie 8, 810 00 Bratislava
69. Josef Kalbáč, Palackého náměstí 94, 386 01 Strakonice, Česká republika,
71. Komunita pro duchovní rozvoj, č. 197, 384 81 Čkyně, Česká republika,
72. Sdružení vlastníků obecních a soukromých lesů v ČR, K Silu 1980, 393 01 Pelhřimov, Česká republika,
73. Josef Vovesný, Roháčova 63, 397 01 Písek, Česká republika,
74. Petr Zahradník, Výzkumný ústav lesního hospodářství a Myšlivosti, Útvar ochrany lesa, Jiloviště-Strnady, Česká republika,
75. Jan Čermák, Mendelova univerzita, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Zemědělská 3, 613 00 Brno, Česká republika,
76. Antonín Buček, Mendelova univerzita, Lesnická a dřevařská fakulta, Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Zemědělská 3, 613 00 Brno, Česká republika,

77. ENKI, o.p.s., Dukelská 145, 379 01 Třeboň, Česká republika,
78. Institut Václava Klause, Šárecká 15/29, 160 00, Praha 6, Česká republika,
79. Tomáš Jirsa, Parlament České republiky, Senát, Valdštejnské náměstí 4, 118 01 Praha 1, Česká republika,
80. Jan Veleba, Parlament České republiky, Senát, Valdštejnské náměstí 4, 118 01 Praha 1, Česká republika,
81. Pavel Eybert, Parlament České republiky, Senát, Valdštejnské náměstí 4, 118 01 Praha 1, Česká republika,
82. Milada Emmerová, Parlament České republiky, Senát, Valdštejnské náměstí 4, 118 01 Praha 1, Česká republika,
83. Miluše Horská, Parlament České republiky, Senát, Valdštejnské náměstí 4, 118 01 Praha 1, Česká republika,
83. Jiří Hůlka, Městský úřad, Náměstí 54, 382 26 Horní Planá, Česká republika,
84. František Talián, Vydavatelství Fortuna, Praha, Česká republika,
85. Ivo Vicena, Milady Horákové 74, 370 05 České Budějovice, Česká republika,
86. Vilém Podrázský, Česká zemědělská univerzita, Fakulta lesnická a dřevařská, Praha,
87. Kancelář prezidenta republiky, Pražský hrad, 119 08 Praha 1, Česká republika.

Potreba nového zákona o ochrane prírody v Slovenskej republike – návrh riešenia

Úvod

Obsahom predkladaného materiálu je návrh riešenia dlhodobých problémov s ochranou prírody v Slovenskej republike (SR) vo svetle primeraných súvislostí.

Ideologickým a mravným východiskom predkladaného materiálu, pretože bol zostavený občanmi s koreňmi v Slovenskej republike, je kresťanský antropocentrizmus. Kresťanský antropocentrizmus býva niektorými ekologickými hnutiami kritizovaný, že práve on je príčinou súčasnej ekologickej krízy. To považujeme za nedorozumenie. Práve kresťanstvo spolu s judaizmom a vlastne aj s islamom disponuje vo svojich písaných zdrojoch vysvetlením, kde je príčina, prečo bolo doterajšie správanie sa človeka k biosfére sebecké i prečo by takým byť nemalo:

1. V knihe Starého zákona Genesis je uvedené že na samom počiatku ľudských dejín „...**Potom ich (Adama a Evu) Boh požehnal a riekol im: Plodte a množte sa a naplňte zem. Podmaňte si ju a panujte nad morskými rybami, nad nebeským vtáctvom a nad každým živočíchom, čo sa hýbe na zemi.**“ (Genesis, 1, 28). Zo zmyslu uvedeného textu vyplýva, že biosféra Zeme bola človeku zverená na využívanie. Ale poverenie človeka na svojvoľné narábanie s biosférou alebo dokonca na jej ničenie tam uvedené nie je a ani to z tohto textu nevyplýva.
2. Kniha Genesis však takisto popisuje, že ľudská spoločnosť na základe pôvodných zákonov nefunguje. Podľa nej už prví ľudia základný poriadok ustanovený Bohom vedome odmietli – konkrétnym zločinom ho postavili dolu hlavou a hore nohami. Museli preto byť „vyhnaní z Raja“ – a s týmto komentárom: „...**Pretože si poslušol hlas svojej ženy a jedol si zo stromu, čo som ti zakázal: Nebudeš jesť z neho! – pre teba bude pôda prekliata, s námahou sa z nej budeš živiť. Ba trnie a hložie bude ti rodiť...**“ (Genesis, 3, 17-18).

Podľa uvedeného a aj iných písaných zdrojov judaizmu, kresťanstva i islamu je skutočnou príčinou dnešnej ekologickej krízy skazená ľudská povaha, konkrétne jej deštruktívne prvky. Tieto sa naplno prejavili už v druhej ľudskej generácii – bratovraždou.

V predkladanom materiáli sa snažíme vychádzať z predpokladu, že starostlivosť o správne fungovanie biosféry i o jej zachovanie je základnou morálnou povinnosťou človeka.

Nastavenie zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov v súčasnosti platného považujeme za nesprávne a pre prax škodlivé. Pri hľadaní východísk z tejto situácie nám boli inšpiráciou rôzne zdroje. V prvom rade to boli záporné skúsenosti našich členov a spolupracovníkov s neblahým vplyvom vyššie uvedeného predpisu pre prax. Boli to tiež výsledky výskumov, teória a často i prax rôznych koncepcií ochrany prírody i tvorby krajiny zo SR i zo zahraničia a dokonca tradície národov z opačného konca sveta. Šlo konkrétne o:

22. **Malý vývojový cyklus lesa.** Dlhodobý výskum desiatok pralesov ČSSR českými a slovenskými lesníkmi potvrdil predpoklad **kontinuity lesného prostredia** pri striedaní ich generácií. Dôkazom bol výskyt **endemitov** pralesov, vyskytujúcich sa iba v skúmaných lokalitách. Malý vývojový cyklus lesa v chránených územiach sa v ekologických podmienkach kultúrnej krajiny SR, teda pod značným ekologickým stresom, dá udržať iba cieleným manažmentom – inými slovami s vylúčením tzv. bezzásahovosti.
23. **Dohovor o krajine.** Dohovor o krajine Rady Európy na rozdiel od koncepcie NATURA 2000, ktorá nariaďuje chrániť iba zlomok druhového spektra voľne žijúcich organizmov v EÚ, podchytuje, aj keď len vo forme odporúčaní, **všetky druhy** voľne žijúcich organizmov.

24. **Územný systém ekologickej stability (ÚSES).** ÚSES na rozdiel od koncepcie NATURA 2000, ktorá je systémom ostrovov, čiže navzájom izolovaných chránených území, vystavujúcim tým populácie voľne žijúcich druhov organizmov nebezpečenstvu genetickej erózie, **spojitou sieťou** je. Touto sieťou gény medzi jednotlivými populáciami majú možnosť prúdiť. Mnoho desiatok novozałożených alebo rekonštruovaných lokalít ÚSES sa dnes nachádza na území južnej Moravy v Českej republike.
25. **Potenciálna prirodzená vegetácia.** Potenciálna prirodzená vegetácia je geobotanický konštrukt osídlenia danej lokality spoločenstvom rastlinných druhov samotnou prírodou, teda bez pôsobenia človeka. Niektoré zo štátov strednej a západnej Európy majú svoje územia z tohto hľadiska zmapované. Územie SR je zmapované v **Geobotanickej mape SSR** z roku 1986.
26. **Tuexenova metóda zakladania parkov.** Reinhard Tuexen bol ako geobotanik pokračovateľom geobotanickej školy Braun-Blanqueta. Tuexen bol aj propagátor výsadby **pôvodných druhov drevín** do areálov vyhradenej zelene v kultúrnej krajine štátov Európy bez ohľadu na ich výslednú estetiku – v rozpore so zásadami vtedajšieho preestetizovaného sadovníctva.
27. **Miyawakiho metóda zalesňovania.** Akira Miyawaki je absolventom predchádzajúcej geobotanickej školy. Po spojení jej zásad s japonskou náboženskou tradíciou a praxou CHINJU-NO MORI z nej vytvoril tzv. Miyawakiho metódu zalesňovania. Ňou sa podarilo v zdevastovaných lokalitách Japonska pôvodnými druhmi drevín zalesniť 1300 lokalít. Podarilo sa to aj v stovkách iných lokalít od Číny po Indonéziu a od Amazónie po Čile. Podľa tejto metódy sa dreviny sadia priamo na lokalitu zo semena a v mozaike, bez ohľadu na estetické zásady súčasného sadovníctva.
28. **CHINJU-NO-MORI.** CHINJU-NO-MORI (prales, kde bývajú bohovia) je japonská nábožensko-sadovnícka tradícia spočívajúca v udržiavaní a kultivovaní ostrovčekov zvyškov pôvodných pralesov v bezprostrednom okolí šintoistických svätýň. Ich dreviny údajne slúžia návštevníkom svätýň na čerpanie energie.
29. **Pleistocénny park.** Pleistocénny park ako koncepcia ochrany prírody je vnášaním chýbajúceho **edifikačného druhu** veľkého kopytníka a druhov kopytníkov následného sukcesného radu do chránených území zahŕňajúcich veľmi veľké plochy - s predpokladom prevratných výsledkov. Pôsobenie edifikačného druhu vnáša do ekosystémov značný podiel deštrukcie, lenže zároveň vytvára predpoklady pre existenciu ďalších druhov veľkých bylinožravcov a ich predátorov. Vytvára tiež predpoklady pre podstatné zvýšenie produktivity spoločenstva i pre zvýšenie jeho biodiverzity. Väčšina veľkých bylinožravcov bola z prírody Eurázie, severnej Ameriky a v konečnom dôsledku i SR odstránená v rôznych obdobiach za posledných 50 000 rokov - človekom. V chránených územiach SR takéto druhy v súčasnosti nie sú. Ich absenciu v chránených územiach, ak si v nich prajeme mať vzorky pôvodnej prírody, je možné nahradiť imitáciou ich pôsobenia.
30. **Svetové inventúry veľkých systematických skupín druhov.** Takéto inventúry boli vykonané v posledných 10 rokoch. Jedným z ich uzáverov, viac-menej šokujúcich, je, že **endemizmus a biodiverzita na Zemi nesúvisia**. Väčšina národných parkov sveta je podľa toho vymedzená nesprávne. Národné parky na Zemi založené na "hot spots" biodiverzity, sú z pohľadu potrieb skutočnej ochrany prírody neúčinné a teda zbytočné.
31. **Hlbinná ekológia.** Hlbinná ekológia je okrajové ekologické hnutie založené nórskym filozofom Arne Naessom. Podľa jej predstáv je Zem (Gaia) živým organizmom. Tá vníma človeka na sebe ako parazita, má v pláne sa ho zbaviť a aj na tom pracuje. Táto na prvý pohľad paličská predstava však pozoruhodne korešponduje s vyššie uvedenými citátmi z knihy Genesis.

32. **Verejná zeleň s hygienickým účinkom.** Je to koncepcia tvorby hygienicky pôsobiacich štruktúr kultúrnej krajiny. Porasty rastlín majú v kultúrnej krajine aj hygienickú funkciu. Tá sa uplatňuje vylučovaním fytoncídov alebo nerodukciou či zachytávaním alergénnych peľov. Koncentrácia alergénnych peľov v ovzduší kultúrnej krajiny i jej obytných častí je priamo úmerná podielu pionierskych spoločenstiev v nej. A je nepriamo úmerná podielu sukcesne vyspelých spoločenstiev. Takéto spoločenstvá sú významné aj z hľadiska biodiverzity alebo ekologickej stability. Hygienická funkcia štruktúr kultúrnej krajiny sa dá cielеныmi zásahmi uprednostniť na úkor jej estetickej alebo hospodárskej funkcie.

- **Ochrana prírody v Slovenskej republike - súvislosti všeobecné**

Na území Slovenskej republiky (SR) žije približne 30 000 voľne žijúcich druhov rastlín, živočíchov a mikroorganizmov. Je to pomerne veľké číslo, ale iba na prvý pohľad.

Biodiverzita, teda množstvo druhov voľne žijúcich organizmov na jednotku plochy na súši Zeme rastie smerom k rovníku a smerom k pólom klesá. Opatrenia na ochranu svetovej biodiverzity sú teda najúčinnéjšie v tropických oblastiach. Prítom práve tu sa zväčša nachádzajú najchudobnejšie a civilizačne najmenej vyspelé štáty a ich oblasti - Bangladéš, Srí Lanka, Kongo, Uganda, Nová Guinea a pod. Takéto štáty na investície do ochrany svojej prírody nemajú a dlho ešte mať nebudú. Investície do ochrany prírody na Slovensku a ich pozitívne výsledky v porovnaní s problémami svetovej biodiverzity významný vplyv mať teda nebudú. Význam ochrany biodiverzity v SR teda nie je vhodné absolutizovať.

Biodiverzita konkrétnej oblasti Zeme závisí aj na priebehu pohorí v nej i v jej okolí. Pohoria rovnobežkového smeru na rozdiel od pohorí smeru poludníkového sú príčinou biodiverzity podstatne nižšej. Týka sa to aj SR. Poludníkový priebeh pohorí totiž počas zaľadnení bránil sťahovaniu populácií druhov na juh a preto tu mnohé z nich vymreli. Kvôli rovnobežkovému priebehu Karpát je v SR v porovnaní so západom severnej Ameriky alebo s východnou Čínou biodiverzita nižšia.

Na druhej strane je zasa potrebné uznať, že zachovanie primeranej časti populácií voľne žijúcich druhov organizmov a ich prirodzených spoločenstiev pre SR význam má a v niektorých oblastiach dokonca význam strategický. Voľne žijúce druhy by tu mohli v budúcnosti poslúžiť ako zdroj genofondu pre potreby národného hospodárstva alebo pre zabezpečenie ekologickej stability kultúrnej krajiny.

Prirodzené spoločenstvá voľne žijúcich druhov organizmov v najvyššom štádiu sukcesie (pralesy), ktorých výskyt v kultúrnej krajine SR je veľmi vzácny, majú slúžiť aj ako referenčné plochy. Tie sa môžu použiť pri riešení stoviek konkrétnych akademických problémov základného výskumu, ale aj praktických problémov aplikovaného výskumu a samozrejme aj národného hospodárstva SR. Ide o také témy, ako je ekologická stabilita kultúrnej krajiny, protipovodňová ochrana, potravinová bezpečnosť, klimatická zmena, dezertifikácia, erózia pôdy, znečisťovanie vôd, lesné kalamity, prenikanie invázných druhov, pôsobenie škodcov kultúrnych rastlín, epidémie a podobne. Ochrana prírody v SR by uvedené potreby mala začať rešpektovať. V tomto zmysle dozrel čas na jej revíziu.

Voľne žijúce druhy rastlín, živočíchov a mikroorganizmov SR a ich prirodzené spoločenstvá sú nielen časťou jej prírodného bohatstva, ale aj jej historického a kultúrneho dedičstva. Sú teda hmatateľným dôkazom jej civilizačnej vyspelosti. Urovňou zachovalosti svojho prírodného bohatstva i históriou jeho legislatívnej ochrany sa SR, aj napriek niektorým prešľapom poslednej doby, ešte stále radí medzi najvyspelejšie štáty súčasnej civilizácie.

Súčasný stav kultúrnej krajiny SR, ktorej súčasťou sú aj voľne žijúce druhy organizmov a ich spoločenstvá nám nespadol z neba. Je výsledkom konkrétneho historického vývinu a aktívnych

vkладov konkrétnych aktérov.. Vrchy SR sú dnes ešte stále pokryté pôdou a lesmi alebo lúkami. Nie sú pokryté holými skalami ako v Grécku alebo holými pasienkami ako v Anglicku alebo v Írsku. Lesy, ktorými bola pôvodne pokrytá celá plocha SR, zaberajú dnes ešte stále jej 42 %. To je dôsledok rozumnejšieho a prezieravejšieho hospodárenia s prírodnými zdrojmi, naprieč storočiami, ako bolo nakladanie s prírodnými zdrojmi vo vyššie uvedených štátoch.

Voľne žijúce druhy organizmov žijú v SR pod väčším alebo menším antropogénnym tlakom v stovkách spoločenstiev rôzneho charakteru, rôzneho stupňa vývoja, ekologickej kvality a ekologickej hodnoty – od betónových plôch, skládok komunálneho odpadu a hnojísk na jednej strane až po vysokohorské plesá alebo pralesy na strane druhej.

SR by mala mať prirodzený záujem na tom, aby sa voľne žijúce druhy organizmov na jej území zachovali v populáciách primeranej početnosti aj pre budúcnosť. Ide však o to, za akú cenu. Ochrana týchto druhov by sa nemala stať zámienkou pre premenu SR na kolóniu cudzích mocností a pre vyjdenie jej občanov na žobrácku palicu. Nájdenie rovnováhy medzi zachovaním svojho prírodného dedičstva a vlastným ekonomickým, sociálnym, kultúrnym a morálnym rozvojom je úlohou každého moderného štátu a jeho štruktúr - od orgánov štátnej správy cez výskumné pracoviská alebo záujmové skupiny až po náhodných rekreantov. Takejto úlohe sa nevyhne ani SR.

Ochrana prírody v modernom štáte nebola, nie je a ani nebude zadarmo. Konzervovanie väčšieho alebo menšieho podielu územia a časti populácií voľne žijúcich druhov organizmov predstavuje pre štát náklady momentálne neefektívne. Na strane jednej vyžaduje živienie stoviek zamestnancov represívneho aparátu - úradníkov orgánov ochrany prírody a zamestnancov manažmentov chránených území. Na strane druhej obmedzuje podnikanie a tým aj zisk z neho. Ako sa dá vizuálna a ekologická atraktivita kultúrnej krajiny premeniť bez jej devastácie na zisk a na vysokú životnú úroveň jej obyvateľov, je možno na vlastné oči vidieť v susednom Rakúsku, alebo vo Švajčiarsku či Taliansku.

Na tomto mieste je potrebné otvorene povedať, že ochrana prírody v SR bola v minulých dvoch desaťročiach nastavená tak, že okrem svojich nie vždy úspešných praktických výsledkov sa mierou podstatnou pričiniť aj o premenu 2/3 územia štátu na komplex tzv. hladových dolín. Či to bolo náhodou alebo náročky, zatiaľ presne nevieme. Skôr náročky.

Na základe tisícov osobných skúseností s konfliktami medzi pracovníkmi orgánov ochrany prírody a žiadateľmi pri konaniach podľa ZOPaK nadobudli naši členovia podozrenie, že súčasné nastavenie ZOPaK je výsledkom vplyvu pozemkovej lobby tzv. starých štátov EÚ. Jeho účelom je zrejme vybrané regióny SR hospodársky oslabiť a ekonomicky aktívnu časť obyvateľstva z nich vyhnáť. Tým sa ceny tamajších pozemkov znížia. A prechod ich vlastníctva na solventnejších majiteľov - spoza hraníc SR, pôjde ako po masle.

Ak by tomu nebolo tak, nepatriť by už dnes 10 % ornej pôdy v SR štátnym príslušníkom Dánskeho kráľovstva.

Pre ilustráciu predchádzajúcich tvrdení si dovoľujeme uviesť niekoľko štatistických údajov. Podľa oficiálnych dát Eurostatu z roku 2013 dosahuje tzv. Stredoslovenský euroregión HDP na jedného obyvateľa iba 59 % priemeru EÚ. Euroregión východoslovenský je na tom ešte horšie – 49 % priemeru EÚ. Ešte pred 100 rokmi boli historické regióny Spiš a Gemer považované za dielňu uhorskej časti Habsburskej monarchie (Chorvátsko, Vojvodina, Sedmohradsko, Podkarpatská Rus, Slovensko a Maďarsko). Inými slovami bola to jej priemyselne, technicky, technologicky, civilizačne a vzdelanostne, mimochodom, s podstatným príspevom miestnych tzv. karpatských Nemcov, jej najvyspelejšia časť. Dnes tu „zdochol pes“.

Súčasná nedostatočná hospodárska výkonnosť stredného a východného Slovenska však nie je zapríčinená údajnou slovanskou lenivosťou. Bratislavský euroregión (Bratislavský samosprávny kraj samotný) dosahuje s rovnako „lenivými“ Slovanmi 176 % priemeru EÚ. V rámci EÚ sa tento región nachádza dokonca na 7. mieste a predbieha aj také euroregióny ako je Viedeň alebo Praha. Jednou

z príčin zaostalosti stredného a východného Slovenska je vysoký podiel území vyčlenených pre ochranu prírody a nesprávne nastavenie legislatívy SR pre oblasť ochrany prírody.

Ešte v roku 1943 bola životná úroveň obyvateľov Švajčiarska a Slovenska porovnateľná. Priemerná mzda vo Švajčiarsku je dnes v porovnaní so Slovenskom 5,8 x vyššia. Nezamestnanosť v SR v roku 2012 predstavovala 13,8 %, kým vo Švajčiarsku iba 3,0 %. SR má však oproti Švajčiarsku 9 x viac národných parkov. Švajčiarsko nie je členom Európskej únie (EÚ) a nemá ani povinnosť transponovať do svojej legislatívy jej smernice upravujúce oblasť ochrany prírody.

Priemerná mzda v susednom Rakúsku je v súčasnosti 4,5 x vyššia ako v SR a to pri nezamestnanosti 4,6 %. Tento členský štát EÚ uvádzame na porovnanie so SR preto, že má podobné prírodné podmienky, teda vysoký podiel neúrodných oblastí (strmé svahy a skaly). Nemecko, Francúzsko, Holandsko, Belgicko, Dánsko alebo Veľká Británia sú na tom, pokiaľ ide o základné údaje o životnej úrovni ich obyvateľov, podobne.

Chránené územia v SR zaberajú superluxusných 43 % jej plochy. Od nástupu kapitalistického politického systému v SR ubehlo už 25 rokov a od jej vstupu do EÚ 10 rokov. Rozdiely v životnej úrovni priemerného občana SR a občana západnej Európy sa za tento čas nijako nezmenšili. Tieto rozdiely, ak sa s odstraňovaním skutočných príčin tohto stavu okamžite nezačne, sa nevyrovňajú ani za najbližších 200 rokov. Jednou zo základných príčin zaostávania SR oproti iným štátom EÚ je aj nesprávne nastavená legislatíva v oblasti ochrany prírody.

Že v SR žije 30 000 voľne žijúcich druhov organizmov je samozrejme tzv. kvalifikovaný odhad. Je predpoklad, že všetky druhy organizmov, v SR sa reálne vyskytujúce, ešte stále nepoznáme. Ide pravdepodobne až o stovky druhov.

Ekologické nároky malého počtu z 30 000 voľne žijúcich druhov organizmov na území SR už poznáme pomerne presne. V takýchto prípadoch môžu byť aj opatrenia na ich ochranu nariadené zákonom, ak sú takéto opatrenia nevyhnutné, prakticky účinné. Ekologické nároky značného podielu voľne žijúcich druhov SR sú však dnešnej vede ešte neznáme. Opatrenia, ktoré zákon na ochranu takýchto druhov ukladá a o ktorých ekoszológia deklaruje, že na ich ochranu vhodné sú, sa za vyššie uvedených okolností môžu míňať účinkom, či dokonca byť kontraproduktívne. Dovoľujeme si pripomenúť, že získanie objektívnych údajov o ekologických nárokoch chýbajúceho počtu druhov si vyžaduje prácu tisícov špecialistov. SR na takéto úlohy nemá a ešte dlho nebude mať ani ľudí a ani peniaze.

Pri výbere druhov, ktoré sú na ochranu zákonom odkázané a pri výbere opatrení vhodných na ich ochranu, je teda z dôvodov vyššie uvedených vhodné dodržiavať primeranú dávku opatrnosti. Účinnosť takýchto opatrení je potrebné neustále konfrontovať s výsledkami z praxe.

Skúsenosti s častou kontraproduktivitou opatrení na ochranu druhov alebo spoločenstiev v iných štátoch viedli aj v legislatíve i praxi EÚ v oblasti ochrany prírody k uzákoneniu používania tzv. **princípu predbežnej opatrnosti**. Princíp predbežnej opatrnosti v doteraz platnom zákone o ochrane prírody a krajiny zakomponovaný nie je. Používanie tohto princípu v ochrane prírody SR je žiaduce.

Povinnosti subjektov pri ochrane prírody v SR sú upravené v prvom rade zákonom NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ZOPaK). Súčasný ZOPaK je v platnosti od 1.1.2003. Predpisom tomuto zákonu predchádzajúcim bol zákon NR SR č. 287/1995 o ochrane prírody a krajiny, ktorý však bol postavený na rovnakej filozofii ako predpis súčasný, teda na filozofii uplatňovania **obmedzení** rôzneho druhu. Táto filozofia je teda uplatňovaná v predpisoch upravujúcich ochranu prírody v SR už viac ako 18 rokov. V súčasnosti sú už k dispozícii stovky konkrétnych dôkazov, že tento prístup sa v ochrane prírody v SR v praxi neosvedčil.

Od roku 1956 do roku 1995 bola problematika ochrany prírody na území SR upravená zákonom SNR č.1/55 o ochrane prírody. Tento predpis bol svojej dobe poplatný po stránke politickej a mal mnoho

legislatívnych i vecných nedostatkov. Napriek týmto nedostatkom, nesporným kladom uvedeného predpisu bolo, že problémy chránených území, ktoré sa od jedného prípadu k druhému museli líšiť, umožňoval riešiť ich manažmentovými opatreniami. Zásady manažmentov chránených území boli zostavované orgánmi ochrany prírody za spolupráce s vedeckými inštitúciami ČSR a neskôr ČSSR. Takéto riešenia sa v praxi ukázali ako pomerne pružné a dostatočne účinné. V každom prípade boli účinnejšie ako opatrenia vyplývajúce z oboch zákonov na ochranu prírody po roku 1996.

ZOPaK je teda založený na zákazoch a iných obmedzeniach. Ochranu prírody teda chápe staticky. Takéto pojmá nezohľadňuje výsledky vývoja v základných a aplikovaných prírodných vedách posledných desaťročí. Takéto pojmá zákona stalo v SR navidomoči jednou z príčin devastácie desiatok chránených území európskeho a dokonca svetového významu, alebo vymretia chránených druhov organizmov.

ZOPaK tiež nezohľadňuje objektívne zistené prerozdelenie biodiverzity v kultúrnej krajine SR medzi nížinami a pohoriami. Inak povedané – uprednostňuje ochranu prírody v horských oblastiach SR a potrebu účinnej ochrany biodiverzity v nížinách SR, ktorá nie je zanedbateľná, viac-menej ignoruje. Nížiny pritom tvoria **40 % plochy SR** a v nich sa v skutočnosti nachádza **80 % druhov** v SR sa vyskytujúcich. Ustanovenia týkajúce sa ekologickej siete kultúrnej krajiny SR, ktorá môže existenciu týchto druhov zabezpečiť, zostalo v ZOPaK, nepochopiteľne, zredukované iba na jedinú vetu.

Aa) Podkôrniková kalamita 2005-2013 v SR – ekologická, lesnícka, hospodárska a morálna katastrofa

K zničujúcemu vplyvu nesprávneho nastavenia ZOPaK na chránené územia, chránené druhy a na stav prírody SR je možné v prvom rade pripísať výsledok podkôrnikovej kalamity v rokoch 2005-2013. Kvôli nesprávne nastaveniu ZOPaK sa niekoľko desiatok polomov smrekových lesov, ktoré spôsobila víchrica na konci roka 2004 v územiach s 3. až 5. stupňom územnej ochrany, stalo v podstate liahňami a odchovňami podkôrnika smrekového. Tento škodca lesných porastov sa potom rozšíril do tisícov nových ohnísk v chránených územiach, ale aj mimo ne. Výsledkom bolo 70 000 ha rozpadnutých smrekových lesov. Celková environmentálna škoda podkôrnikovej kalamity v smrekových lesoch SR predstavovala sumu 202 000 000 000 (!!!) slovenských korún. Táto kalamita je z hľadiska aplikovanej lesníckej vedy považovaná za najväčšiu **ekologickú katastrofu** v dejinách lesníctva SR.

Výsledkom podkôrnikovej kalamity rokov 2005-2013 v SR je aj nevratné zničenie 7 chránených lokalít svetového významu. Tu ide o 7 smrekových pralesov. Zatiaľ. Ďalšie pralesy sú na rade.

Podkôrniková kalamita 2005-2013 je nie iba ekologickou katastrofou z hľadiska lesníctva, ale aj z hľadiska ekozozologického i ekologického. Rozpadom poschodia drevín na postihnutých plochách totiž zaniká ich tzv. **porastová mikroklima**. Povrch kmeňov mŕtvych drevín i povrch pôdy je v dôsledku uschnutia a opadu ihlíc drevín vystavený priamemu slnečnému osvetlu. Teplota týchto povrchov sa počas letných slnečných dní preto zvyšuje až o 20-30°C. Takéto teploty sú pre väčšinu úzko špecializovaných druhov organizmov lesa likvidačné.

Radikálna zmena teplotného režimu mŕtvych smrekových lesov je príčinou zmien aj ich režimu vodného. Mŕtvy les, polom alebo holina sa tak stávajú ekologicky nie lesom, ale stepou. Špecializované lesné druhy organizmov, ktorých je v každom lese mnoho stoviek, hynú a postupne sú vystriedané druhmi stepí. Takto postihnuté lokality sú z hľadiska ekologických podmienok pre jestvovanie lesných druhov organizmov iba **zelenou polopúšťou**.

Podkôrniková kalamita rokov 2005-2013 v SR je nie iba ekologickou katastrofou, ale pre majiteľov postihnutých pozemkov aj **katastrofou hospodárskou**. Kalamita postihla aj porasty pred rubnou zrelosťou. Uschnutý kmeň smreka sa majiteľovi dá odpredať iba za nižšiu cenu ako kmeň, ktorý bol

pred výrubom živý. Veľkoplošné holiny sa dajú znova zalesniť len s podstatne vyššími nákladmi. Touto kalamitou boli v SR hospodársky postihnuté desaťtisíce majiteľov lesných pozemkov.

Podkôrniková kalamita 2005-2013 v SR je nie iba katastrofou z vyššie uvedených uhlov pohľadu, ale aj **morálnou katastrofou**. Bola najväčším verejným ponížením lesníckeho stavu SR v jeho histórii.

Z desiatok údolí národných parkov SR, ktoré by mali byť výkladnými skriňami SR a dokladom vysokej civilizačnej úrovne jej obyvateľov, sa stali veľkoplošné **cintoríny stromov**. Na obyvateľov postihnutých regiónov i na ich návštevníkov, s výnimkou vlastníkov nejakých úchyliet, pôsobia tieto lokality depresívne.

Jednou z príčin podkôrnikovej kalamity 2005-2013 v SR bolo nesprávne nastavenie ZOPaK. Ide o vpašovanie koncepcie **bezzásahovosti („divočiny“, ochrany prirodzených procesov, ponechania prírody na prírodu)** do jeho ustanovení. Bezzásahovosť síce v ustanoveniach tohto predpisu výslovne uvedená nie je, ale nekonečnými prietahmi orgánov ochrany prírody v konaniach o povoleniach potrebných výnimiek a súhlasov faktická bezzásahovosť umožňovaná je a v konkrétnych prípadoch umožňovaná vždy aj bola.

Ab) Bezzásahovosť ako zásadný omyl aplikovanej ekozozológie

Potreba bezzásahovosti v chránených územiach je jednou z hypotéz súčasnej ekozozológie. Táto hypotéza predpokladá, že príroda si v prípade veľkoplošných narušení týchto lokalít ich ponechaním napospas osudu pomôže sama. Táto hypotéza je aj základom politiky niektorých mimovládnych organizácií (NGO) pôsobiacich medzinárodne i v SR. Je takisto základom environmentálnej politiky niektorých štátov EU (napríklad Spolková republika Nemecko) a v skutočnosti, netreba si zakrývať, aj Európskej komisie (EK).

Je potrebné uviesť, že spomínané NGO v SR vlastníkami lesných pozemkov postihnutých bezzásahovosťou nie sú. Skúmať, koho záujmy presadzovaním svojich politík tieto NGO v skutočnosti zastupujú, je samozrejme nad naše možnosti. To by v civilizovanom štáte mala byť úloha jeho **tajnej služby**. Desiatky rokov trvajúci cirkus okolo problémov s ochranou prírody v SR vnucuje myšlienku, že SR žiadnu tajnú službu nemá.

Pri **inventúrach neprirodzených ekologických faktorov**, ktoré na akomkoľvek chránenom území v strednej Európe v súčasnosti pôsobia záporne, sa zisťuje, že takýchto faktorov býva obyčajne 15-25. Prirodzené procesy však v neprirodzených ekologických podmienkach prebiehať nemôžu a teda ani neprebiehajú. Ponechanie chráneného územia napospas bezzásahovosti za súčasného pôsobenia množstva záporne pôsobiacich faktorov znamená, že ho v lepšom prípade v kratšej alebo dlhšej budúcnosti vystavujeme nebezpečenstvu ustrnutia jeho vývoja v **zablokovanom sukcesnom štádiu**. V prípade horšom ho vystavujeme dokonca riziku **zrútenia jeho ekosystémov**.

Hmatateľným príkladom pre vyššie povedané je osud tzv. Židovského lesa na Šumave v Českej republike. 430 ha tejto lokality po svojom odlesnení pred 170 rokmi umelo zalesnených nebolo a samo sa - nezalesnilo. Na jeho mieste je dnes iba riedka lesostep porastená psicou tuhou. Pôda lokality po niekoľkých desiatkach rokov existencie bezlesia zdegradovala.

Z uvedeného vyplýva, že po ťažko vyčísliteľných environmentálnych, hospodárskych, sociálnych a morálnych škodách, ktoré koncepcia bezzásahovosti prostredníctvom ZOPaK v SR za posledných 18 rokov napáchala, dozrel v politike ochrany prírody SR čas na jej nahradenie koncepciou, ktorá ekozozologicky hodnotné lokality naozaj ochráni.

Ac) Statické nastavenie ZOPaK a jeho praktické dôsledky

Doteraz platný ZOPaK je založený na statickom chápaní ochrany prírody, konkrétne na uplatňovaní obmedzení rôzneho druhu, ktoré sú užívateľom kultúrnej krajiny SR týmto predpisom ukladané. Tieto obmedzenia sú v ňom presne definované a je ich niekoľko desiatok.

Na stav chránených druhov alebo chránených území však má v skutočnosti vplyv, kladný alebo záporný, niekoľko tisíc faktorov a ich kombinácií. Spomedzi nich je niekoľko sto faktorov a tisícov ich kombinácií takých, ktoré majú svoj pôvod v ľudskej činnosti. Zaradenie potrebného množstva obmedzení do ZOPaK na predchádzanie záporne pôsobiacich faktorov a ich kombinácií fakticky nie je možné - už len z technických príčin. Takýto predpis by totiž bol neprehľadný a pre svoju rozsiahlosť v praxi nepoužiteľný.

Na nepriaznivý vplyv statického nastavenia doteraz platného ZOPaK na predmety ochrany niektorých chránených území, niektorých chránených druhov organizmov a na stav niektorých sukcesne vyspelých lokalít včítane pralesov uvádzame niekoľko príkladov:

1. **Krakľ'a belasá.** Krakľ'a belasá bola pôvodne druhom dubových pralesov Podunajskej nížiny v štádiách odumierania a rozpadu. Sekundárne bola druhom jej panónskych hájov. Panónske háje boli rozvoľnené porasty starých jedincov dubov využívané počas stáročí ako pastviská domácich ošípaných chovaných extenzívne. Druh hniezdil v dutinách kmeňov drevín a živil sa veľkým hmyzom žijúcim v okolitých trávnych porastoch. Opustenie pastevného spôsobu chovu ošípaných a tlak na rozširovanie plôch ornej pôdy spôsobili už pred mnohými desaťročiami zánik týchto lokalít. Areál druhu na Podunajskej nížine SR sa tak zmenšoval, až z neho ostalo iba jedno mikrostanovište pri Komárne. Na podporu poslednej mikropopulácie druhu v SR pravdepodobne stačilo vyčleniť asi 5 ha staršieho topoľového lesa, preriediť ho a trávne porasty v okolí stromov občas po skončení vegetačnej sezóny pokosiť, aby nezarastali náletom drevín. Takéto opatrenia však vykonané neboli, chránený druh na území SR v roku 2011 vyhynul. Zákazy ZOPaK obidva základné problémy chráneného druhu nevyriešili.
2. **Drop fúzaty.** Drop fúzaty je fylogeneticky starý druh rozľahlých stepí a ako taký je novým civilizačným javom málo prispôsobivý. Medzi takéto javy patria napríklad kombajny, traktory, lietadlá, líniové stavby, chemizácia, zjednodušenie osevných postupov a pod. V roku 1900 v SR existovala ešte súvislá populácia druhu v Podunajskej nížine od línie Šahy – Piešťany smerom na juh. V roku 1998 druh u nás vyhynul – napriek jeho druhovej ochrane, jestvovaniu CHA Dropie o výmere 913 ha a fungovaní Záchranej stanice dropa na nej – **za medzinárodnej hanby pre SR** a jej SAŽP a neskôr ŠOP SR. Lenže – zákazy ZOPaK dlhé roky neboli schopné vyriešiť základnú otázku životného prostredia druhu - **vyhovujúcu štruktúru osevných postupov** v CHA Dropie – na štátnych pozemkoch (!!!).
3. **Zubor hrivnatý.** Zubor hrivnatý je najhmotnejší druh cicavca Európy. Okrem jeho mláďat a vážne chorých alebo zranených jedincov nemá naňho vo voľnej prírode ani jeden druh predátora. Z toho vyplýva, že stádo zdravých jedincov druhu vo voľnej prírode za hrozbu nepovažuje ani človeka a preto si ho v podstate nevšima. V 80. rokoch 20. storočia sa Zubria zvernica slúžiaca na rozmnoženie mikropopulácie druhu v SR preplnila a vznikla potreba prebytočné jedince vypustiť do voľnej prírody. Voľba padla na severovýchodný kút SSR. Vďaka prehnanému strachu zo zubrov u obyvateľov tamojších obcí a vtedajšej váhe slova Rusínov u KSČ sa tento zámer neuskutočnil – dodnes. V roku 2008 prehodil v CHA Zubria zvernica pri súboji jeden býk druhého cez 2 m vysoký bariérový plot. Prehodeného a momentálne otráveného jedinca (o hmotnosti 800 kg) ošetrovatelka zubrov samotná zahnila do voľnej sekcie zvernice – obyčajnou metlou. Pri tomto akte zubor na ňu nezaútočil. Obava obyvateľov Polonín z agresivity zubrov bola zrejme zbytočná. V divo žijúcej populácii zubra vedúci býk dospievajúce býčky vyháňa z materského stáda a tie potom odchádzajú od neho na vzdialenosť až desiatok kilometrov. V Zubrej zvernici úniku vyháňaných býčkov zo stáda bránil bariérový plot, tak v ňom museli zostať. Tento absurdný stav tu trval 50 (!!!) rokov. V uzavretom stáde zvernice nadbytočné býky sa preto pri súbojoch navzájom **zraňovali a zabíjali**. Okrem toho pohlavne dospelé býky počas ruje skákali na matky, sestry i dcéry.

Takto celý chov chráneného druhu v chránenej lokalite postupne **zdegeneroval**. Toto Kocúrkovu ochrany prírody SR u druhu ohrozeného vyhynutím sa dialo v Zubrej zvernici priamo pred očami MŽP SR, ŠOP SR i celého sveta. Zákazy ZOPaK problémy populácie zubra hrivnatého v Zubrej zvernici nevyriešili.

4. **NPR Čičovské mŕtve rameno.** NPR Čičovské mŕtve rameno je biologicky najhodnotnejšie mŕtve rameno stredného úseku Dunaja. Jeho ekosystém bol poškodený povodňou v roku 1965 čiastočným zanesením usadeninami. Rameno v súčasnosti trpí zazemňovaním, prenikaním invázných druhov a oddelením jeho vodného ekosystému od vôd Dunaja bariérou jeho ľavobrežnej ochrannej hrádze. Lokalita sa nám tak pred očami zazemní a postupne sa zmení na lužný les. Problém by sa dal riešiť postupným **vybagrovaním** nánosov dna ramena a vybudovaním umelých priepustov v hrádzi, ktoré by sa otvárali v čase vysokých vodných stavov Dunaja. Bagrovanie je pritom činnosť rovnakého charakteru ako divočenie vodného toku počas povodne. Zákazy ZOPaK základné problémy lokality neriešia.
5. **NPR Apáli.** NPR Apáli je mätko a tvrdolužný prales vklinený ako polostrov medzi dolný Váh a rieku Nitru a zaplavovaný okrem toho aj blízkym Dunajom. Výmera lokality je postačujúca. Z okolitých plantáží lužných drevín sa do nej pred rokmi dostali **dva invázne druhy** amerických jaseňov, ktoré vytlačujú druhy pôvodné a menia tak postupne daný ekosystém zásadným spôsobom. Ich odstránenie z lokality zákazy ZOPaK neriešia.
6. **PR Veľký les.** PR Veľký les je pralesovitý porast tvrdolužného lesa v Podunajskej rovine. Pôvodne to bol výstavkový dubový les, do ktorého medzičasom prenikli aj ostatné druhy drevín tohto spoločenstva náletom s výnimkou bresta väzového a bresta hrabolitého. Problémom lokality je jej nedostatočná plocha (24 ha) a dlhodobé nezmladzovanie druhov dub letný, brest väzový a brest hrabolitý kvôli zadúšaniu ich semenáčikov bujným podrastom krov a bylín. Problém vznikol kvôli dlhodobej **neprítomnosti striktných spásačov** spomedzi voľne žijúcich kopytníkov. Tento problém by sa dal vyriešiť v priebehu 5 rokov podsadením niekoľkých desiatok semenáčikov oboch druhov brestov spolu s niekoľkými desiatkami semenáčikov duba letného, ich označením kolmi a vyžínaním buriny v ich okolí 2x za vegetačnú sezónu. Zákazy ZOPaK základné problémy lokality neriešia.
7. **Palárikovská bažantnica.** Lokalita je druhovo takmer kompletný prales tvrdého luhu na ploche 4 ha uprostred Palárikovskej bažantnice. Jej najcennejšou časťou sú niekoľkostoročné bresty, ktoré v iných podobných lokalitách chýbajú. Pritom pralesovité porasty tvrdého luhu sú spomedzi všetkých typov lesných porastov SR najvzácnejšie. Lokalita má pre naštartovanie a udržanie autonómnych procesov výmeru nedostatočnú. V tejto bažantnici sa intenzívne chová a loví bažant poľovný a odchováva kačica divá. Pravdepodobne kvôli politickému vplyvu poľovníckej lobby - naprieč všetkými politickými režimami a politickými stranami SR - lokalita **doteraz nie je územne chránená** (!!!). ZOPaK význam tejto lokality pre ochranu prírody SR dlhodobo prehliada.
8. **Park v Hajnej Novej Vsi.** Lokalita bola donedávna chráneným areálom. Predstavuje 13 ha anglického krajinárskeho parku v Nitrianskej pahorkatine uprostred oblasti poľnohospodársky využívanej už 6000 rokov. Táto oblasť trpí nedostatkom sukcesne vyspelejších enkláv. Na lokalite rastie niekoľko desiatok kostrových drevín tvrdého luhu vo veku 300-400 rokov, pôvodom zo semena. V lokalite trvalo žijú 3 druhy sov, čo je dôkazom jej nadpriemernej ekologickej kvality. Približne 2/3 lokality pôvodne tvorili trvalé trávne porasty kosené ručne 2x za vegetačnú sezónu. To znamená, že pôda na týchto plochách nebola prevrátená orbou už niekoľko storočí. Spoločenstvá pôdy a trávnych porastov tu preto vykazovali značný stupeň sukcesnej vyspelosti. Po II. svetovej vojne lokalita začala zarastať hustým náletom drevín a plocha TTP sa znížila na polovicu. Lokalita je cenná kvôli spoločenstvám pôdy, hrubého dreva v štádiu odumierania a rozpadu a dutinových hniezdičov. Pred 3 rokmi bola dokonca územná ochrana lokality zrušená.

9. **NPR Patianska cerina.** NPR Patianska cerina je jeden z dvoch pralesovitých porastov duba cerového na svete, druhý taký sa nachádza pri Belehrade. Lokalita sa nachádza v Pohronskej pahorkatine. Je to bývalá zvernica zemepána Schellera, porasty sú pôvodu výmladkového. Vek jej najstarších porastov je 180 rokov. Aby sa vývoj lokality vyvíjal smerom ku klimaxu, **chýbajú v nej tri iné druhy dubov a dva druhy brestov**, ktorých výskyt tu je prirodzený, lenže semeno ktorých sa do nej nemá ako dostať. Lokalita má okrem toho nedostatočnú výmeru pre naštartovanie autonómnych procesov (26 ha). Pritom $\frac{3}{4}$ jej obvodu susedia s pozemkami vo vlastníctve štátu. Zákazy ZOPaK obidva základné problémy lokality neriešia.
10. **NPR Zadná Poľana.** NPR Zadná Poľana je najrozsiahlejší smrekový prales na území SR (800 ha). Je izolovaným smrekovým ostrovom uprostred rozsiahlych bukových lesov. Lokalita má dostatočnú výmeru pre naštartovanie a udržiavanie autonómnych procesov. Podrast lokality je však vzhľadom na špecifické vlastnosti tamojšej pôdy natoľko hustý, že prípadné zmladenie je po niekoľkých rokoch živorenia v ňom zadusené. V lokalite v súčasnosti prebieha podkôrniková kalamita, ktorá potrebným fyto-sanitárnym zásahom nie je tlmená. Ak sa vrchné poschodie drevín v dôsledku kalamity rozpadne, nasledujúca generácia smrekov za takýchto okolností už nasledovať nebude. Smrekový prales lokality definitívne zanikne. Zákazy ZOPaK jej základný problém neriešia.
11. **PR Kamenínske slanisko.** Lokalita bola pôvodne slanou lúkou s niekoľkými chránenými druhmi rastlín v pravobrežnej nive dolného Hrona. Bola stáročia využívaná ako extenzívna pastvina hospodárskych zvierat, teda predmet ochrany sa udržiaval spásaním. Po vyhlásení za chránenú bola na lokalite **pastva zakázaná** a lokalita zarastá náletom drevín. Zákazy ZOPaK základný problém lokality neriešia.

Ad) Ochrana prírody v SR - komplikácia európska

Problematiku ochrany prírody a krajiny v SR do značnej miery komplikuje skutočnosť, že v ZOPaK musia byť transponované aj dve smernice Európskej únie (EÚ) upravujúce oblasť ochrany prírody v jej členských štátoch. Sú to Smernica o vtákoch a Smernica o biotopoch. Podľa týchto smerníc sa v SR teda musia vyhlásiť územia NATURA 2000. Tým sa uvedený predpis stáva zbytočne komplikovaným a neprehľadným. Okrem toho sú obe smernice v ZOPaK transponované v dôsledku vtedajšej nadpráce Strany maďarskej koalície, pod ktorej politický vplyv Ministerstvo životného prostredia (MŽP) SR svojho času patrilo, vysoko nadštandardne. Nevdojak nás napadá, že podľa hesla „ím horšie, tým lepšie“.

Z týchto dôvodov sa navrhuje rozdeliť doteraz platný ZOPaK na dve časti. Časť prvá rieši ochranu prírody mimo problematiku NATURA 2000. Časť druhá rieši iba ochranu území NATURA 2000. K takémuto riešeniu nás viedli nasledovné dôvody:

1. V ZOPaK sú od roku 2003 transponované aj Smernica Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (Smernica o vtákoch) a Smernica Rady 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (Smernica o biotopoch). V roku 2006 po parlamentných voľbách v SR a ustanovení vlády koalície SMER, HZDS a SNS začala byť Európska komisia (EK) zrazu nespokojná s úrovňou transpozície oboch smerníc a začala v tejto veci proti SR dve konania. Pravdepodobne šlo iba o zámienku – kvôli účasti SNS vo vláde SR. SNS nebola dost' eurohujerská. MŽP SR patrilo totiž vtedy takejto strane. Skutočným dôvodom pre uvedené konania EK voči SR pravdepodobne bolo – politicky podraziť SNS nohy.
2. SR uskutočnila s EK v rokoch 2006-2010 niekoľko rokovaní o opatreniach potrebných na ukončenie týchto konaní. Tieto rokovania sa udiali na rôznych úrovniach, od najvyššej ministerskej až po najnižšiu expertnú. SR na týchto rokovaní napríklad musela dokazovať,

že konkrétne požiadavky EK v skutočnosti už dávno účinne riešia v SR iné zákony ako je ZOPaK a preto požadované zmeny ZOPaK v skutočnosti potrebné nie sú. Takáto argumentácia nepomohla. EK trvala na doslovných zneniach smerníc pri formuláciách problematických pasáží a na včlenení týchto pasáží špeciálne do ZOPaK. SR bola týmto spôsobom donútená ZOPaK v tomto zmysle novelizovať.

3. Výsledkom týchto konaní EK voči SR a následných noviel ZOPaK dnes je, že žiadateľ o povolenie nejakej činnosti v území NATURA 2000 musí žiadať v tej istej veci nie jeden orgán štátnej správy, ale dva, alebo tri. A orgán ochrany prírody musí okrem svojho rozhodnutia v danej veci vydávať aj záväzné stanovisko k rozhodnutiu iných orgánov na povolenie - tej istej činnosti. To je šikanovanie obyvateľov SR európskou byrokraciou, ktoré je z logického hľadiska úplne zbytočné.
4. Smernica o vtákoch i Smernica o biotopoch nemajú v skutočnosti z uhla pohľadu ochrany biodiverzity alebo ekologickej stability SR takmer žiaden význam. Na území SR sa nachádza cca 30 000 voľne žijúcich druhov organizmov. Územia NATURA 2000 v SR majú chrániť iba 200 druhov. 80 % týchto druhov v ekologických a legislatívnych podmienkach kultúrnej krajiny SR v skutočnosti žiadnu špeciálnu územnú ochranu nepotrebuje. To isté sa týka aj spoločenstiev, tzv. biotopov európskeho významu. Príkladmi takýchto spoločenstiev sú trvalé trávne porasty rôznych typov alebo dubové, bukové alebo smrekové lesy. Príkladmi takýchto druhov sú fúzač alpský, roháč veľký, kunka žltobruchá, medveď hnedý, hrdlička poľná, prepelica poľná, muchárík bielokrký, prhl'aviar čiernohlavý, penica jarabá, pipíška chochlatá, škovránik stromový, kaňa močiarna, včelár lesný, orol krikľavý, sova dlhochvostá a iné.
5. Podľa Smernice o vtákoch je členský štát EÚ povinný vymedziť a vyhlásiť chránené územia na ochranu vtákov uvedených v prílohe I. tejto smernice. SR bola preto povinná vymedziť a vyhlásiť chránené územia na ochranu 82 druhov vtákov, medzi iným aj na ochranu vtáka zvaného **muchár sivý**. Na tomto mieste si dovoľíme konfrontovať túto povinnosť s príslušnými údajmi o ekozozológii, ekológii, etológii a zoogeografii dotknutého druhu publikovanými v odbornej literatúre v strednej Európe v období rokov 1920-2002:

Celková charakteristika druhu *Muscicapa striata* (Pallas, 1764) (slovenský názov druhu: muchár sivý), jeho stanovišťa, príčiny jeho ohrozenia a prognóza.

Ekologická a biologická charakteristika druhu *Muscicapa striata*:

Muscicapa striata je teritoriálnym druhom rozvoľnených porastov listnatých drevín. Hniezdnym stanovištom hniezdného páru druhu je koruna listnatého stromu s hrubším kmeňom. Hniezdo je v nej umiestnené v pazuche konára, poprípade v dutine alebo polodutine kmeňa. Druh je na území SR v hniezdnom období druhom stálym. Ku koncu vegetačnej sezóny sa jedince druhu sťahujú na svoje zimoviská v južnej Afrike.

Potravou druhu je hmyz lietajúci medzi korunami drevín a nad nimi. Počas dlhotrvajúceho dažďa jedince druhu lovia svoju potravu na povrchu pôdy. Jedince druhu lovia aj z posedov. Ako posedy im slúžia konáre stromov, krov, alebo iné vyvýšené miesta. Koncom leta a začiatkom jesene sa jedince druhu živia aj bobuľami krov rastúcich v podraсте lesov.

Druh je známy výrazným kolísaním populačnej hustoty v rôznych častiach svojho prirodzeného areálu. Príčiny tohto javu zatiaľ nie sú úplne objasnené.

Rodičovské jedince druhu spolu s odchovanými mláďatami sa po skončení hniezdného obdobia nepotulujú, ale až do odletu na zimovisko zostávajú vo svojom hniezdnom okrsku.

Biologickými výhodami druhu sú:

1. schopnosť adaptácie hniezdneho páru druhu v rámci svojho potravného areálu aj na prostredie rúbání a mladín v hospodárskych lesoch a tým aj na hospodárenie v nich,
2. schopnosť adaptácie na periódy s nepriaznivým počasím lovom hmyzu nelietajúceho a nachádzajúceho sa na povrchu pôdy.

Biologickými nevýhodami druhu sú:

1. nízka reprodukčná schopnosť. Druh hniezdi obvyčajne iba 1x do roka a vyvádza 3-5 mláďat,
2. zotrvávanie v hniezdisku až do jesenného odletu (aj v prípade nedostatku potravy),
3. citlivosť na predačný tlak, paradoxne podporovaný príslušnými zákazmi v chránených územiach a druhovou ochranou jeho predátorov,
4. dĺžka ťahovej cesty v porovnaní s malou telesnou hmotnosťou jedincov (14-20 g),
5. situovanie zimovísk v rovníkovej a južnej Afrike.

V južnej Afrike trpí oblasť zimoviska druhu častými obdobiami sucha, neistou sociálnou situáciou miestneho obyvateľstva spojenou s devastáciou prírodných biotopov.

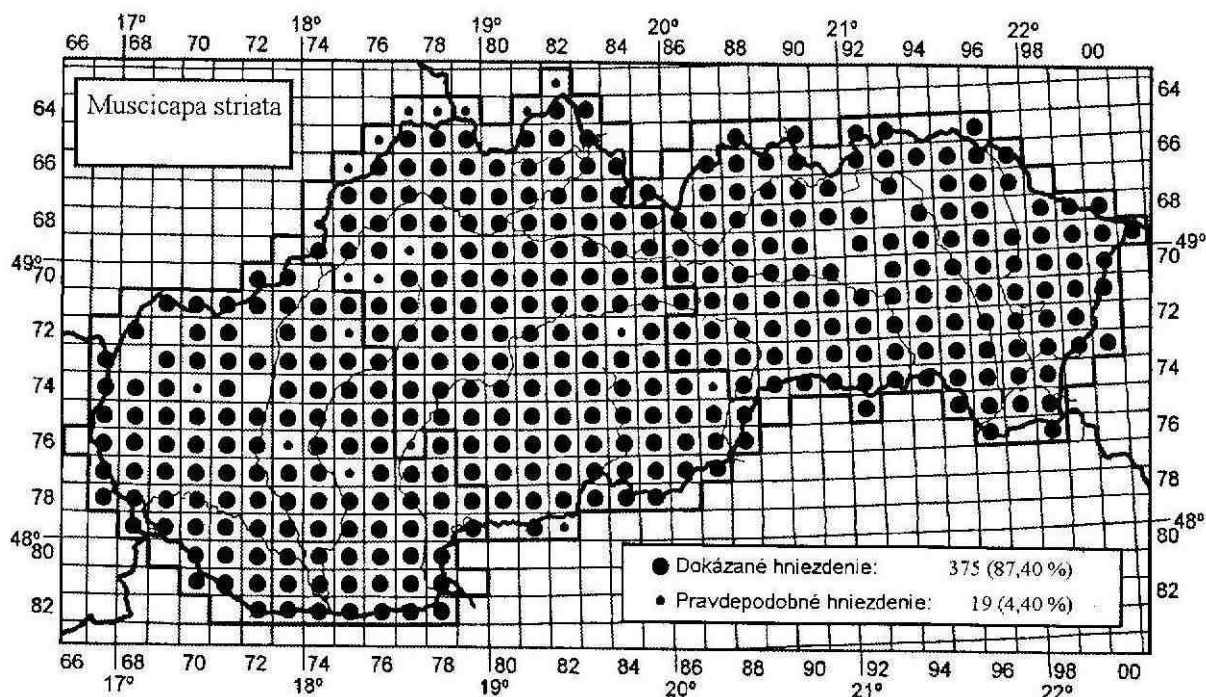
Predátormi druhu nachádzajúci sa pod druhovou alebo územnou ochranou SR sú *Felis sylvestris* (mačka divá), *Accipiter nisus* (jastrab krahulec, *Falco tinnunculus* (sokol lastovičiar), *Garrulus glandarius* (sojka škriekavá), *Strix uralensis* (sova dlhochvostá), *Aegolius funereus* (pôtik kapcavý) a *Glaucidium passerinum* (kuvičok vrabčí).

Rozšírenie druhu *Muscicapa striata* (muchár sivý) v Slovenskej republike:

Muscicapa striata je v Slovenskej republike rozšírený v súvislej populácii po celom jej území. Výnimku tvoria veľkoplošne odlesnené nížiny, vysokohorské polohy a oblasti súvisle zalesnené ihličnatými drevinami.

Druh sa na území SR vyskytuje na 92 % jej kvadrantov.

Mapa výskytu druhu v SR:

Ekosozologické charakteristiky druhu *Muscicapa striata*:

1. Populačný trend druhu: 0.
2. Areálový trend druhu: 0.
3. Ekosozologický status druhu v SR podľa kritérií IUCN z roku 1998: druh podľa uvedených kritérií z viacerých dôvodov nehodnotený.
4. Európsky ochranársky status druhu: SPEC nezaradený.
5. Stupeň ohrozenia druhu v Európe: ustupujúci.

Príčiny ohrozenia druhu *Muscicapa striata* v SR:

Príčiny ohrozenia druhu *Muscicapa striata* v SR doteraz nie sú objasnené uspokojivo. Pravdepodobne ide o súbeh nepriaznivých vplyvov nasledovných faktorov:

- kolísania potravinnej ponuky na hniezdiskách,
- intenzifikácie lesného hospodárstva,
- nízkej reprodukčnej schopnosti druhu a
- zvýšenia predačného tlaku na populáciu druhu.

Príčiny ohrozenia druhu *Muscicapa striata* na ťahových cestách a na zimoviskách:

Príčinami ohrozenia druhu *Muscicapa striata* na ťahových cestách sú:

- 1) kolísanie potravinnej ponuky na ťahových cestách a na zimoviskách,
- 2) nadmerná dĺžka ťahovej cesty (SR – rovníková a južná Afrika) v porovnaní s telesnou hmotnosťou jedincov druhu (14-20 g) a
- 3) katastrofálna sociálna situácia obyvateľstva niektorých oblastí južnej Afriky spojená s občasnými vlnami ničenia tamojších ekosystémov a drancovania svojich prírodných zdrojov.

Prognóza zachovania priaznivého stavu populácie druhu *Muscicapa striata* a jeho stanovišťa v SR za predpokladu nejestvovania CHVÚ na jeho ochranu:

Podmienkou pre udržanie priaznivého stavu populácie druhu v SR je:

1. zabezpečenie dostatku potravných príležitostí pre populáciu druhu,
2. zachovanie súčasného podielu listnatých porastov v rámci LPF, poprípade jeho zvýšenie,
3. zachovanie bobuľorodých krov v podrade lesných porastov a
4. zníženie predačného tlaku na populáciu druhu.

Potravný i hniezdny areál druhu sa v SR v posledných 20 rokoch rozširuje a jeho kvalita sa zlepšuje v dôsledku recesie poľnohospodárstva v tomto časovom úseku (zarastanie odľahlých pasienkov lesom).

K hospodárskym činnostiam v lese s výnimkou výrubu hniezdných stromov v časovom úseku 15.5. - 15.6. bežného kalendárneho roka (hniezdne obdobie druhu) je druh indiferentný.

Druh je v SR vystavený silnejúcemu predačnému tlaku aj živočíchov pod druhovou ochranou alebo územnou ochranou vyhlásením CHVÚ. Týmito živočíchmi sú *Felis sylvestris* (mačka divá), *Accipiter nisus* (jastrab krahulec), *Falco tinnunculus* (sokol lastovičiar), *Strix uralensis* (sova dlhochvostá), *Garrulus glandarius* (sojka škriekavá), *Aegolis funereus* (pôtik kapcavý) a *Glaucidium passerinum* (kuvičok vrabčí). **Investície do územnej ochrany druhu za súčasnej podpory jeho predátorov v rovnakom území sú kontraproduktívne.**

Areálový i populačný trend druhu v kultúrnej krajine SR sú dlhodobu neutrálne. Týka sa to samozrejme aj oblastí mimo CHVÚ. **Investície do ochrany druhu s neutrálnym populačným i areálovým trendom sú kontraproduktívne.**

Z vyššie uvedených údajov vyplýva, že súčasná krajinná štruktúra SR i spôsob jej hospodárskeho využívania biológiu druhu vyhovujú.

Z vyššie uvedených údajov rovnako vyplýva, že pre elimináciu príčin ohrozenia a efektívnu podporu druhu postačuje v SR jeho druhová ochrana a režim hospodárskeho lesa riadeného schváleným programom starostlivosti o lesy.

Zhrnutie:

Po vyhodnotení komplexnej analýzy situácie druhu **Muscicapa striata** v SR je potrebné konštatovať, že:

1. investície do ochrany druhu v SR populáciu druhu v jeho svetovom areáli vzhľadom na nepomer ich plôch a početnosti populácií druhu na nich pozitívne neovplyvnia,
2. investície do ochrany druhu u nás sú ohrozované nami neovplyvniteľnou situáciou v jeho zimoviskách,
3. druh je na území SR prítomný na 92 % kvadrantov mapy výskytu,
4. druh sa na území SR nevyskytuje iba v oblastiach silno odlesnených alebo súvisle zalesnených ihličnanmi,
5. populačný a areálový trend druhu v SR je neutrálny,
6. populačná hustota druhu v CHVÚ i mimo nich je rovnaká,
7. režim kultúrnej krajiny SR i jeho predpokladaný vývoj tunajšej populácii druhu vyhovujú,
8. prosperita populácie druhu v SR bude platnosťou Smernice o vtákoch a existenciou CHVÚ v dôsledku podpory predátorov druhu z triedy vtákov ohrozená,
9. priaznivý stav populácie druhu a jeho stanovišťa v SR bude možné v budúcnosti udržať za jestvujúceho vecného a právneho stavu a aj bez nutnosti existencie CHVÚ určených na jeho ochranu.

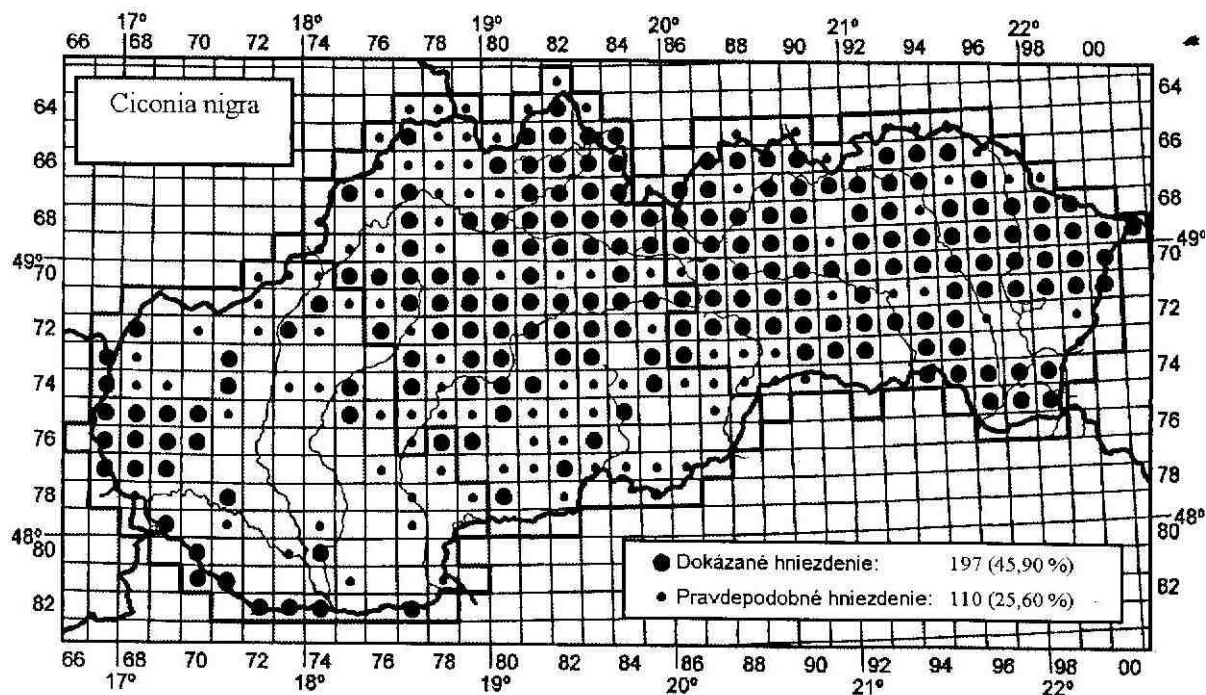
Jestvovanie CHVÚ na ochranu druhu *Muscicapa striata* z dôvodov vyššie uvedených v SR nie je potrebné.

Pre obmedzený rozsah tohto materiálu si ešte dovoľíme uviesť stručné charakteristiky rozšírenia, mapy rozšírenia a ekozozologické charakteristiky u dvoch iných druhov vtákov:

Rozšírenie druhu *Ciconia nigra* (bocian čierny) v SR:

Ciconia nigra je v SR rozšírený s výnimkou rozsiahlo odlesnených nížin súvisle po celom jej území. K populačnej expanzii druhu smerom od východu na západ a k zahusteniu jeho populácie došlo v rokoch 1930-1980.

Mapa výskytu druhu v SR:

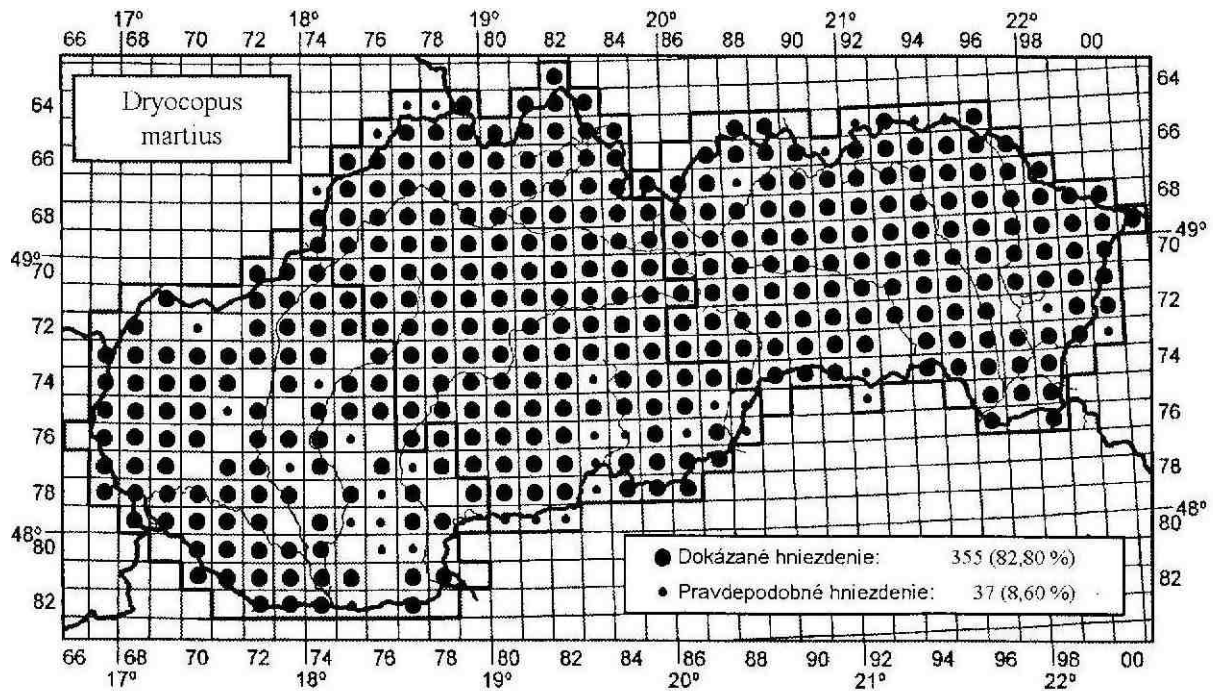
Ekosozologické charakteristiky druhu *Ciconia nigra*:

1. Populačný trend druhu: +1.
2. Areálový trend druhu: +1.
3. Ekosozologický status druhu v SR podľa kritérií IUCN z roku 1998: menej ohrozený druh, takmer ohrozený druh.
4. Európsky ochranársky status druhu: SPEC 3 - druh, ktorého globálna populácia nie je koncentrovaná v Európe, ale má tam nevhodný ochranársky status.
5. Stupeň ohrozenia druhu v Európe: vzácny druh.

Rozšírenie druhu *Dryocopus martius* (d'ateľ čierny) v SR:

Dryocopus martius je v SR rozšírený takmer na celom jej území (91 % kvadrantov). Výnimku tvoria nížinné oblasti s rozsiahlym odlesnením.

Mapa výskytu druhu v SR:

Ekosozologické charakteristiky druhu *Dryocopus martius*:

11. Populačný trend druhu: 0
12. Areálový trend druhu: 0
13. Ekosozologický status druhu v SR podľa kritérií IUCN z roku 1998: druh podľa uvedených kritérií z viacerých dôvodov nehodnotený.
14. Európsky ochranársky status: SPEC – nezaradený.
15. Stupeň ohrozenia druhu v Európe: ochranársky status vyhovujúci.

Na základe uvedeného predpokladáme, že riešením problému správnej transpozície Smernice o vtácoch i Smernice o biotopoch v zákonoch SR, kým trvá členstvo SR v EÚ a kým je európska legislatíva pre túto oblasť nie vyčlenená z prístupovej zmluvy SR s EÚ, je oddelenie zákona o ochrane území NATURA 2000 od ZOPaK. Tento zákon by mal podľa možnosti byť doslovným znením oboch smerníc. V opačnom prípade by sa SR zrejme vystavovala ďalšiemu riziku konaní od EK za porušovanie európskej legislatívy.

- **Návrh zákona o ochrane prírody a krajiny (NZOPaK)**

NZOPaK rieši ochranu druhov a spoločenstiev v SR mimo problematiku NATURA 2000.

V NZOPaK bolo od základnej filozofie predchádzajúcich dvoch predpisov, založenej na obmedzeniach, pretože sa v praxi neosvedčila, odstúpené. V NZOPaK bola použitá filozofia ochrany prírody vyplývajúca z hypotéz súčasných biologických a ekologických disciplín. Niektoré z týchto hypotéz sú už zodpovedajúcou praxou overené.

Pre NZOPaK sme preto zvolili koncepciu ochrany **úplnosti prírodných cyklov** a ochranu **dynamiky prírodných dejov** v chránených územiach.

Pre NZOPaK sme z vyššie uvedeného dôvodu zvolili koncepciu výberu lokalít pre územnú ochranu na základe:

- ich postavenia v sukcesnom rade, teda postavenia podľa možnosti **v štádiu klimaxu** alebo v štádiu blízkom klimaxu,
- prítomnosti ekologických podmienok pre uskutočňovanie úplných cyklov individuálneho vývoja jedincov voľne žijúcich druhov organizmov,
- prítomnosti úplných cyklov vývoja spoločenstiev,
- prirodzeného podielu disturbancií v lokalitách,
- možností pre imitáciu chýbajúcich prírodných dejov v lokalitách a
- **ekonomicky prijateľného počtu takýchto lokalít.**

Pre NZOPaK sme zvolili aj koncepciu výberu voľne žijúcich druhov organizmov pre druhovú ochranu na základe stupňa ich ohrozenia, predovšetkým ich príslušnosti k **endemizmu**.

Ako spôsob ochrany lokalít i druhov sme zvolili **aktívny manažment**.

Cieľom aktívneho manažmentu lokality bude jej udržiavanie v **štádiu klimaxu**, alebo udržiavanie a pokiaľ možno urýchľovanie jej vývoja smerom ku klimaxu.

Aktívny manažment u druhu bude mať za cieľ udržiavať **geneticky bezpečnú veľkosť** jeho populácie na strane jednej a jeho ekonomickú udržateľnosť na strane druhej.

Aktívny manažment lokality alebo druhu by mal lokalitu alebo druh chrániť pred pôsobením **nepriaznivých ekologických faktorov**, vyvolaných ľudskou činnosťou.

Ba) Návrh zákona o ochrane prírody a krajiny, časť „Územná ochrana“

95 % súčasných chránených území mimo územia NATURA 2000 zdedila SR od ČSSR. Vtedajší politický systém uprednostňoval, farizejsky, vyhlasovanie chránených území v skalnatých alebo strmých oblastiach, alebo v oblastiach nížinných, ale často zaplavovaných. Takéto typy území sa totiž nedali orať. Kde sa orať dalo, bolo režimu potrebné na výrobu obilovín a bravčového mäsa. Tzv. vedúcej sile vtedajšej spoločnosti, robotníckej triede, bolo potrebné dostatkom potravín zapchávať ústa – aby sa nebúrila. Územná ochrana prírody na Slovensku v tomto historickom období bola teda z hľadiska potrieb ochrany reálne sa vyskytujúcej biodiverzity nastavená nesprávne. V každom prípade zanedbávala tú časť biodiverzity, ktorá sa nachádzala v nížinách.

Územne chránené oblasti a lokality v rámci SR tvorili v časoch ČSSR podiel v porovnaní s inými vyspelými štátmi s podobnou hustotou osídlenia veľmi vysoký – 24 %. Mnohé z nich však boli chránené a chránené aj dodnes zostali v podstate iba formálne. Byrokratické šikanovanie domácich obyvateľov a záujemcov o podnikanie tu napriek tomu vytvorili pod zámenkou ochrany prírody spoľahlivý základ pre vybudovanie súčasných hladových dolín SR.

Statické nastavenie ochrany prírody na strane jednej a nízka odbornosť pracovníkov orgánov a inštitúcií ochrany prírody SR na strane druhej spôsobovali, že riešenie konkrétnych ekologických problémov najcennejších lokalít ochrany prírody bolo ignorované. Šlo predovšetkým o pralesy a pralesovité porasty, ktorých sa v SR nachádzalo cca 100 ks.

Pralesy a pralesovité porasty sú také, do ktorých vývoja človek v historickej dobe vôbec nezasiahol, alebo zasiahol len málo, napríklad túlavou ťažbou. Takéto porasty sa na území SR zachovali z viacerých dôvodov. Mohli nimi byť **odľahlosť lokalít, ich ťažká prístupnosť, špecifické zábery majiteľa (zvernica) alebo zaplavovanosť**. Prírodovedecká hodnota pralesov a pralesovitých porastov SR spočíva v prvom rade v ich ekologickej stabilite. Tá je výsledkom vývoja za posledných 10 000 rokov, teda od konca poslednej doby ľadovej. Tento vývoj sa v konkrétnej lokalite uskutočňoval za spoluúčasti okolitého genofondu rastlín, živočíchov a mikroorganizmov. Aktérmi tohto vývoja bývalo niekoľko tisíc druhov organizmov. Ich vzájomné pôsobenie vytriedilo, za podmienok daných ekologickými charakteristikami daného stanovišťa, z danej ponuky druhov druhy vhodné. Druhy nevhodné z danej lokality odstránilo. Dnešný prales v sebe môže obsahovať cca 3000-5000 druhov. Pozoruhodné tiež je, že prales z nejakého dôvodu ostatných 25000-27000 druhov, v SR sa dnes vyskytujúcich, nehostí. Prečo niektoré druhy organizmov súčasťou pralesa byť môžu a iné nie, dnes ešte presne nevieme. A dlho ešte vedieť nebudeme.

Nenahraditeľnosť pralesov a pralesovitých porastov v územnej ochrane SR spočíva aj v prítomnosti **tzv. pralesných endemitov**. To je malá skupina druhov, ktoré sa však okrem pralesa nevyskytujú nikde inde. Pri zániku pralesa zanikajú spolu s ním aj jeho pralesné endemity.

Pralesy v kultúrnej krajine civilizovaného štátu majú hrať rolu **referenčných lokalít**. Jestvovanie takýchto lokalít môže mať pre dnešný civilizovaný štát strategický význam. Objektívne dáta získané z takýchto lokalít sú totiž potrebné pre správne formulovanie odpovedí na životne dôležité otázky dnešnej civilizácie. K takýmto otázkam patria výkyvy počasia, protipovodňová ochrana, erózia pôd, potravinová bezpečnosť, epidemiológia, prenikanie invázných druhov a pod. Ak štát takéto referenčné lokality nemá, musí si správne odpovede na svoje otázky získavať od iných. Povedzme kúpu. Problémom môže byť cena takýchto informácií, alebo aj ich spoľahlivosť alebo dôveryhodnosť.

Najčastejšími nedostatkami v chránených územiach pralesovitého charakteru SR boli tieto:

- **nízka výmera lokality,**
- prenikanie invázných druhov a
- chýbanie niektorých druhov kostrových drevín.

Pod nízkou výmerou pralesa v chránenej lokalite máme na mysli výmeru, pod hranicou ktorej už nedochádza k naštartovaniu a udržiavaniu jeho tzv. **autonómnych procesov**. Za najnižšiu hranicu pre existenciu týchto procesov sa považuje výmera lokality 50-100 ha – podľa typu porastu drevín rastúceho na nej.

Z celkového počtu cca 100 lokalít pralesovitého charakteru sme za posledných 10 rokov prišli o 7 z nich, paradoxne, práve pod zámkou ochrany prírodných procesov a pod zámkou ochrany prírody pre Európu. O týchto 7 pralesov sme prišli samozrejme - definitívne.

Baa) Návrhy na riešenia problémov územnej ochrany prírody SR

Baaa) Návrhy riešenia problémov v doteraz jestvujúcich chránených územiach

Baaaa) Chránené krajinné oblasti (CHKO)

Ak má byť jadrom úsilia SR mať a spravovať v rámci svojej územnej ochrany prírody ekologicky zabezpečené vzorky pôvodnej prírody vo vyšších štádiách sukcesie a teda blízkyh klimaxu (s naštartovanými a prebiehajúcimi autonómymi procesmi), ktoré sa dajú efektívne chrániť v kategórii prírodná rezervácia a na ploche nie desiatok tisíc hektárov na jednu CHKO, ale iba stoviek hektárov na jednu prírodnú rezerváciu, nie je nám v takejto súvislosti úloha súčasných CHKO v SR jasná.

Niektoré z CHKO, napríklad CHKO Štiavnické vrchy, svojho času skoro úplne odlesnené, sú vhodné skôr na ochranu z dôvodov historických alebo kultúrnych. Chránené krajinné oblasti SR je potrebné z dôvodu formálnosti ich ochrany a teda v podstate ich nefunkčnosti i nadbytočnosti pre plnenie skutočných cieľov ochrany prírody - **zrušiť**.

Baaab) Národné parky.

Podiel národných parkov na ploche SR je v porovnaní s USA 38 x väčší. USA sú pritom jedným z troch najbohatších štátov sveta a vyšší podiel národných parkov by si po stránke ekonomickej mohli dovoliť. Napriek tomu si to nedovoľujú.

Švajčiarsko má v porovnaní so SR vyšší podiel skalnatých a neúrodných oblastí, kde by si mohlo svoje národné parky vymedziť. Švajčiarsko je jedným z troch najbohatších štátov sveta. Napriek tomu si dovoľuje mať na svojom území iba jeden národný park.

Ak má byť jadrom úsilia SR mať a spravovať na svojom území ekologicky zabezpečené vzorky pôvodnej prírody vo vyšších štádiách sukcesie a teda blízkeho klimaxu, s naštartovanými a prebiehajúcimi autonómnymi procesmi, vzorky, ktoré sa dajú efektívne chrániť v kategórii prírodná rezervácia a na ploche nie desiatok tisíc hektárov na jeden národný park, ale iba stoviek hektárov na jednu prírodnú rezerváciu, nie je nám v takejto súvislosti úloha národných parkov v SR dosť jasná. Úlohou ochrany prírody štátu sú konkrétne druhy a konkrétne spoločenstvá. Reprezentatívne vzorky spoločenstiev sa dajú dostatočne efektívne chrániť v prírodných rezerváciách. Ostatné môže byť viacmenej propaganda, slúžiaca na reprezentáciu štátu, lenže už nie na ochranu vzoriek pôvodnej prírody. Na takúto propagandistickú úlohu by postačoval jeden národný park, napríklad súčasný TANAP – bez Západných Tatier alebo súčasný NP Malá Fatra. Ostatné národné parky SR z dôvodu ich nepotrebnosti pre skutočné ciele ochrany prírody je potrebné takisto - **zrušiť**.

Baaac) Maloplošné chránené územia.

Maloplošné chránené územia v kategóriách **prírodná rezervácia, prírodná pamiatka a chránený areál** v SR boli za minulého ale najmä za súčasného politického režimu vyhlasované nielen oprávnené, teda na základe objektívne jestvujúcich ekozozologických kvalít, ale často aj nekoncepčne alebo živelne.

Tak sa stalo, že maloplošných chránených území, chrániacich spoločenstvo rovnakého typu (napríklad slatinu, rašelinisko, bezkolencovú lúku, orchideovú lúku, kyslomilný dubový les, kvetnatý bukový les, kosodrevinu a pod.) sú v SR niekedy až desiatky. Maloplošné chránené územia je teda potrebné podrobiť prísnejmu výberu a územia nadbytočné je potrebné - **zrušiť**.

Takéto nadbytočné lokality môžu samozrejme zostať chránenými, ale v režime, ktorý im môže určiť na základe vlastných kompetencií vyšší územný celok, obec alebo ich majiteľ. Takýto vyhlasovateľ však musí náklady spojené s takouto ochranou prevziať na seba.

Baab) Navrhované chránené územia

Z dôvodov vyššie uvedených, teda z dôvodov efektivity nákladov vynakladaných na územnú ochranu prírody a predovšetkým z dôvodov efektivity územnej ochrany samotnej sa v SR navrhujú iba dve kategórie chránených území. Sú nimi:

- prírodné rezervácie a
- národné parky.

Baaba) Navrhované prírodné rezervácie

Za prírodné rezervácie sa navrhujú iba lokality so sukcesne vyspelými spoločenstvami, teda v štádiu klimaxu alebo v štádiách blízkyh klimaxu. Sú nimi teda podľa možnosti pralesy alebo pralesovité lesné porasty. Základný počet chránených lokalít SR bude daný počtom spoločenstiev uznávaných v súčasnosti platnou Geobotanicou mapou SR, počnúc jelšinou a končiac kosodrevinou, teda 30. K nim je potrebné priradiť lokalitu mŕtveho ramena veľkej rieky a lokalitu nad hornou hranicou lesa. Konečný základný počet lokalít SR pod územnou ochranou bude 32.

Kvôli naštartovaniu a udržiavaniu tzv. autonómnych procesov bude minimálna výmera chránených lokalít 100 ha. Ich optimálna výmera bude 200 ha. V prípade, že výmera jestvujúcej lokality presiahne optimálnu hodnotu (napríklad lokalita Zadná Poľana alebo Stučica) a lokalita bude charakterizovaná kompaktným pôdorysom a približne rovnakou sukcesnou vyspelosťou porastov, z predchádzajúceho pravidla bude učená výnimka a územná ochrana bude zahŕňať celú plochu lokality.

Ochranný režim navrhovanej chránenej lokality bude založený na manažmentových opatreniach. Manažmentové opatrenia budú mať za účel udržiavať lokalitu v štádiu klimaxu, prípadne vývoj chránenej lokality ku klimaxu nasmerovať a ak to bude možné, tento vývoj urýchliť.

Manažmentové opatrenia navrhovaných chránených lokalít budú mať za úlohu v prípade chýbajúcich fáz malého vývojového cyklu lesa imitovať ich vznik (výsadbou, podsadbou, výrubom drevín a pod.). V prípade neprítomnosti vrcholových predátorov v navrhovanej lokalite, predovšetkým vlka dravého, budú manažmentové opatrenia imitovať vplyv týchto predátorov na zmiernovanie tlaku voľne žijúcich kopytníkov na chránenú lokalitu. Budú mať takisto za úlohu imitovať vplyv chýbajúcich druhov veľkých kopytníkov na lokalitu.

Kvôli zníženiu nebezpečenstva devastácie chránenej lokality v dôsledku nepredvídateľnej udalosti (lesný požiar, smršť, ľudské zlyhanie, sabotáž a pod.) sa navrhuje počet navrhovaných chránených lokalít zdvojiť, teda zvýšiť ich celkový počet v SR na 64.

Na efektívnu územnú ochranu vzoriek pôvodných spoločenstiev potrebuje SR iba 0,5 % svojho územia.

Baabb) Navrhované národné parky

Navrhuje sa iba jeden národný park. Môže ním byť Tatranský národný park. Ten bude zahŕňať iba územie Vysokých Tatier, teda bez Západných Tatier. Ako alternatívu uvádzame Národný park Malá Fatra.

Ochranný režim národného parku bude založený na manažmentových opatreniach. Manažmentové opatrenia budú mať za účel nasmerovať vývoj vybraných častí chránenej lokality ku klimaxu, a ak to bude možné, tento vývoj urýchliť.

Manažmentové opatrenia národného parku budú mať za účel aj zakonzervovať súčasný stav iných vybraných častí chránenej lokality v štádiu blokovanej sukcesie. Takýmito opatreniami môžu byť extenzívna pastva alebo kosba trvalých trávnych porastov, lesohospodárska činnosť a pod.

Bb) Návrh zákona o ochrane prírody a krajiny, časť „Druhová ochrana“

V NZOPaK je ochrana voľne žijúcich druhov organizmov založená prednostne na zabezpečení existencie dostatočného podielu spoločenstiev, v ktorých sa jedince týchto druhov prirodzene vyskytujú.

Druhy, pre ktoré sa vyššie uvedený spôsob ochrany ukazuje ako nedostatočný, sú chránené na základe individuálneho manažmentu.

Manažmentový plán na ochranu druhu sa určuje v prvom rade pre druhy s výskytom endemickým. Druhy endemické sú totiž druhmi, ktoré sú k svojmu vyhynutiu najbližšie.

Manažmentové plány na ochranu druhov neendemických sa vyhotovujú na základe posúdenia komplexných ekozozologických údajov o nich.

Manažmentové plány na ochranu druhov glaciálnych reliktov sa vyhotovujú aj s prihliadnutím na veľkosť ich svetového areálu a na stupeň genetickej degradácie ich tunajšej populácie.

Bc) Návrh zákona o ochrane prírody a krajiny, časť „Územný systém ekologickej stability“

Oblasť nížin a pahorkatín zaberá v SR jej 40 %. V nej sa vyskytuje 80 % voľne žijúcich druhov organizmov. Ide tu o druhy vôd, mokradí, lesov a predovšetkým stepí. 96 % týchto druhov sú bezstavovce, nižšie rastliny a mikroorganizmy. Biologickou výhodou týchto druhov je ich veľká rozmnožovacia schopnosť a to, že ich dostatočne početné a teda geneticky bezpečné populácie nepotrebujú pre svoje jestvovanie plošne rozsiahle lokality. Obyčajne im stačia mikrolokality. Biologickou nevýhodou väčšiny týchto druhov je ich úzka ekologická špecializácia, inými slovami úzky rozsah ekologických podmienok, v ktorých sú schopné jestvovať. Pri prekročení týchto podmienok takéto druhy na danom stanovišti vymierajú. Túto biologickú nevýhodu u systematickej skupiny článkonožcov ešte komplikuje fakt, že životný cyklus ich jedincov sa skladá z niekoľkých štádií a každé z nich môže mať iné ekologické nároky.

Oblasť nížin a pahorkatín obýva 70 % obyvateľov SR. Vývojom za posledných 70 rokov sa podstatne znížila aj hygienická kvalita jej kultúrnej krajiny.

Problémom biodiverzity a a hygienickej kvality kultúrnej krajiny nížin a pahorkatín SR je, že od roku 1950 sa tu kvôli extrémnemu tlaku na využitie tamojších pozemkov na výrobu potravín, podiel ekologicky hodnotných krajinných segmentov, ktoré biotopmi voľne žijúcich druhov organizmov sú, podstatne znížil. V desiatkach katastrálnych území týchto oblastí dnes napríklad nejestvuje ani jediný ár lesa. Znížila sa aj ekologická kvalita týchto segmentov.

Koncepcia ochrany prírody vymedzovaním a vyhlasovaním chránených území sa v takýchto oblastiach nehodí. Lokality vhodné na klasickú územnú ochranu tu totiž jednoducho nie sú, alebo sa nachádzajú v malom počte. Ako vhodnejšia sa pre oblasti tohto charakteru ukazuje koncepcia ochrany prírody založená na tvorbe a udržiavaní **územného systému ekologickej stability (ÚSES)**, inými slovami - **ekologických sietí kultúrnej krajiny**.

Koncepcia ÚSES je československý vynález z konca 70. rokov 20. storočia. Svojho času bola reakciou odborníkov rôznych profesií zastrešených firmou Terplán Praha na ekologickú devastáciu oblastí nížin a pahorkatín ČSSR v dôsledku boľševizácie poľnohospodárstva. Vrcholom tejto boľševizácie bola kampaň tzv. **náhradných rekultivácií**. Náhradné rekultivácie po zámenkou ochrany PPF pred jeho zábermi v skutočnosti v kultúrnej krajine nížin ČSSR ničili posledné ekologicky hodnotné krajinné segmenty. V dôsledku náhradných rekultivácií sa týchto oblastiach znižovala ich biodiverzita, ale znižovala sa aj ich estetická, kultúrna a rekreačná hodnota a strácali sa aj možnosti pre činnosť záujmových skupín obyvateľstva, teda poľovníkov, rybárov, včelárov, ovocinárov, vinohradníkov, záhradkárov a pod.

Rada Európy v roku 1992 československú koncepciu ÚSES odporučila svojim členským štátom realizovať v praxi.

ÚSES by mal byť spojitou sieťou ekologicky hodnotných krajinných segmentov kultúrnej krajiny. Ekologická kvalita týchto segmentov by populáciám voľne žijúcich druhov organizmov mala vytvárať vhodné ekologické podmienky pre život, rozmnožovanie a genetickú bezpečnosť. Uzly tejto siete sú

v koncepcii ÚSES považované za **biocentrá** a ich spojnice za **biokoridory**. Základom týchto prvkov ÚSES by mali byť spoločenstvá rastlín tvorené druhmi, ktoré sú v danej oblasti pôvodné.

ÚSES kultúrnej krajiny nížin a pahorkatín SR sa dnes nachádza v stave roztrhanosti. Je teda ekologickou sieťou, ktorej časti boli v niektorých oblastiach v minulosti zničené. Dôvody tohto stavu siahajú do minulosti až niekoľkých storočí a spočívajú v rozsiahlom odlesňovaní, odvodňovaní, intenzifikácii výrob, sceľovaní parcel, prenikaním invázných druhov a pod. Aby ÚSES správne fungoval, je potrebné doplnenie jeho chýbajúcich častí.

Najnedostatkovejšou časťou siete USES v oblasti nížin a pahorkatín SR sú dnes lesné spoločenstvá tvorené domácimi druhmi drevín. V nížinných lesoch sú najcennejšími spoločenstvá tzv. **pravých lesných jadier**. Pretože druhy týchto jadier sa v okrajových častiach lesov, teda v ich ekotonoch, nevyskytujú, musí mať spoločenstvo biocentra lesného typu pôdorys kompaktného tvaru a plochu väčšiu ako 3 ha. V biocentre charakteru lesného porastu o ploche 4 ha zaberá už jeho pravé lesné jadro plochu 1 ha. Projektovanie a manažovanie ekologických sietí musí túto požiadavku rešpektovať.

Požiadavky na minimálnu plochu biocentra u spoločenstiev charakteru mokradí a stepí sú podstatne menšie. Tu vystačíme s minimálnou plochou 0,5 ha.

K praktickej tvorbe a manažovaniu siete ÚSES sa v rámci bývalej ČSSR v skutočnosti dopracovala iba južná Morava.

V nížinách SR boli pod patronátom štátnych orgánov odvtedy v zmysle praktickej tvorby a manažovania siete ÚSES dodnes postavené akurát ekologické Potemkinove dediny. Projekty ÚSES totiž a neskôr tzv. krajinnoekologické plány sú síce od roku 1990 povinnou súčasťou územných plánov obcí, lenže tieto dokumenty boli zostavované od buka do buka. Metodika MŽP SR na ich zostavovanie totiž neobsahovala údaj o povinnej minimálnej koncentrácii prvkov ÚSES na jednotku plochy kultúrnej krajiny. Tieto dokumenty pritom nemali žiadnu právnu záväznosť. Za takýchto okolností tieto dokumenty v praxi realizované veľkou väčšinou neboli.

Jedinú výnimku z vyššie uvedeného tvorí v SR niekoľko lokalít, kde niektoré z prvkov ÚSES boli vybudované z iniciatívy jednotlivcov, alebo jednotlivých poľovných združení. Ako príklad možno uviesť biokoridory v k. ú. Malý Cetín neďaleko Nitry.

Výsledkom uvedeného právneho stavu teda je, že tam, kde sa v katastrálnom území nenachádza žiaden ekologicky hodnotný krajinný segment, alebo ich je málo, sa do územného plánu sídla žiadny takýto nový segment z moci úradnej včleniť nedá.

Na projektovanie takýchto „vzdušných zámkov“ krajinskej ekológie boli z rozpočtov SR, krajov či obcí doteraz vynaložené prostriedky v hodnote desaťtisícov eur, za daných okolností teda úplne zbytočne.

V ZOPaK je o ÚSES iba jediná zmienka a aj to iba v podobe všeobecnej a právne nezáväznej deklarácie. Tento právny stav v SR trvá už 18 rokov.

Máme podozrenie, že doterajší právny stav v tejto oblasti je dôsledkom vplyvu poľnohospodárskej a pozemkovej lobby starých štátov EÚ na MŽP SR. Takéto nátlakové skupiny predsa nebudú mať záujem na vytváraní legislatívnych podmienok pre udržiavanie ekologickej stability poľnohospodárskej kultúrnej krajiny SR, teda vo svojej kolónii. Pre nich ako pre predpokladaných budúcich majiteľov tunajších pozemkov by to bol zbytočný luxus.

Biodiverzita kultúrnej krajiny nížin SR ešte stále dosahuje úroveň európskej významnosti. Túto biodiverzitu tvoria druhy lesov, mokradí a najmä stepí. Biodiverzitu pohorí SR totiž tvoria väčšinou druhy lesov.

Biodiverzita nížin SR bola do roku približne 1800 udržiavaná približne na rovnakej úrovni za relatívne veľmi dlhé obdobie, ktoré podľa lokality mohlo predstavovať úsek od 1000 do 7000 rokov. Tento pozoruhodný jav bol umožňovaný:

- potrebou rešpektovania porastov drevín primeraných výmier, pretože ich úlohou bolo produkovať drevo na kúrenie sušiteľov priamo na mieste (v domácnostiach obyvateľov obcí),
- maloplošnosťou hospodársky využívaných pozemkov,
- malými vzdialenosťami medzi mikrolokalitami rovnakého ekologického charakteru,
- ručnou prácou pri obhospodarovaní pozemkov,
- využívaním ťažnej sily hospodárskych zvierat na obrábanie pôdy a na dopravu,
- pastvou hospodárskych zvierat niekoľkých kategórií a predovšetkým
- relatívnou nemennosťou používaných technológií (orba, sejba, žatva, mlatba, kosenie a sušenie sena, pastva ošípaných, husí, ťažba trstiny, prútia a pod.).

Kultúrna krajina nížin SR až do roku 1950 pozostávala z mozaiky hospodárskych lesov, lesíkov, zverníc, panónskych hájov, parkov, vodných tokov v podstate vodohospodársky neupravovaných, brehových porastov, zaplavovaných lúk, zaplavovaných lužných lesov, ramien vodných tokov v rôznych štádiách zazemnenia, mokradí, pažití, pasienkov, kosných lúk, maloplošných rolí, medzí porastených trávami a ovocnými drevinami a mäkkých poľných ciest.

Po roku 1800 v kultúrnej krajine nížin SR začalo dochádzať k postupným zmenám – v dôsledku zavádzania strojov a výbušných motorov do poľnohospodárstva. Tie postupne nahrádzali ľudskú prácu i ťažnú silu poľahov.

V období rokov 1950-1970 v stave biodiverzity, ekologickej stability a hygienickej kvality kultúrnej krajiny nížin SR nastal v dôsledku združstevnenia a intenzifikácie poľnohospodárstva dramatický obrat k horšiemu. Združstevnenie so sebou prinieslo rozoranie medzí, zlučovanie pozemkov do čoraz väčších celkov, intenzifikáciu technologických postupov pri pestovaní plodín včítane využívania chémie pri hnojení pôdy a pri ochrane plodín a likvidáciu líniových porastov a skupiniek drevín.

Ekologickej a hygienickej kvalite kultúrnej krajiny nížin SR v rokoch 1950-1990 uškodili aj nasledovné tendencie, kampane a programy:

1. **Náhradné rekultivácie.** Tzv. náhradné rekultivácie mali nahradiť zábery rozsiahlych plôch ornej pôdy pre komunálnu a priemyselnú výstavbu, teda pre technologicky pohodlnú a politicky motivovanú výstavbu sídlisk miest a tovární. V skutočnosti boli náhradné rekultivácie zničením často posledných ekologicky hodnotných segmentov kultúrnej krajiny nížin. **Orná pôda je z hľadiska biodiverzity polopúšťou.**
2. **Obilninársky program.** Uprednostňovaním tzv. obilninárskeho programu pred inými koncepciami výroby potravín boli na PPF zjednodušené oševné postupy. Boli tiež rozorané tisíce hektárov trvalých trávnych porastov, slúžiacich pôvodne na pastevný odchov hospodárskych zvierat a na výrobu sena. **Orná pôda je z hľadiska biodiverzity polopúšťou.**
3. **Koncentrácia chovov prežúvavcov** a ich prechod z pastevného chovu na chov maštalný. Krmivá pre prežúvavce sa začali vyrábať na ornej pôde a časť potrebná na zimné kŕmenie sa konzervovala nie sušením, ale senážovaním a silážovaním. Tento trend priniesol na jednej strane vyššie výnosy živín z jednotky plochy, na druhej strane však zhoršenie kvality krmív

Dôsledkom bolo aj zhoršenie zdravotného stavu chovaných zvierat, zhoršenie kvality ich produkcie a zníženie rentability ich chovu. Zmenšenie alebo aj úplná likvidácia plôch trvalých trávnych porastov priniesla so sebou zhoršenie ekologickej a hygienickej kvality kultúrnej krajiny nížin.

4. **Topoľománia.** Topoľomániou bolo v rokoch 1950-1960 politicky motivované vysádzanie vetrolamov v Podunajskej nížine euroamerickými topoľmi. Na jednej strane malo za následok lacný a rýchly vizuálny efekt. Na strane druhej sa ním do kultúrnej krajiny nížin vniesli neplodné jedince medzidruhových krížencov topoľov – na úkor domácich a ekologicky vhodnejších druhov drevín. Tieto porasty sa po 50. roku svojho veku väčšinou rozpadli - bez väčšieho hospodárskeho úžitku.
5. **Expanzia agáta bieleho.** Expanzii agáta bieleho do okolitej kultúrnej krajiny nížin bol po roku 1950 ponechaný v podstate voľný priebeh. Jeho porasty sú druhovo extrémne chudobné. Šlo o tisíce hektárov voľných plôch PPF a dubových lesov, z hľadiska biodiverzity hodnotných lokalít, ktoré sa týmto premenili na **biologickú polopúšť**.
6. **Vodohospodárske úpravy.** Technokraticky vykonávanými úpravami vodných tokov sa tieto menili na kanály s nivelizovanými dnami i brehmi, obyčajne bez brehových porastov, s vodou priamym slnečným osvitom príliš prehrievanou, so zníženým obsahom kyslíka a so zníženou biodiverzitou.
7. **Znečisťovanie povrchových vôd.** Vypúšťanie nečistených komunálnych vôd do vodných tokov a splachy z okolitých pozemkov PPF menili vodné toky na stoky takmer bez života.

Jedným z mála príkladov fyzických zásahov minulého politického systému SR do kultúrnej krajiny SR, ktorých výsledok bol ekologicky pozitívny, bola výstavba desiatok vodných nádrží na malých vodných tokoch. Tieto boli primárne určené na zavlažovanie okolitých pozemkov PPF. Tie vytvorili podmienky pre trvalé jestvovanie vodných a mokrad'ových ekosystémov tam, kde sa tieto predtým nenachádzali

Signály spätnej väzby, ktoré hovorili o záporných účinkoch intenzifikácie kultúrnej krajiny nížin SR, boli štátnymi orgánmi ČSSR dlhodobo prehliadané. Biodiverzita, ekologická stabilita a hygienická kvalita kultúrnej krajiny nížin SR sa začala znižovať. Biodiverzita sa miestami stiahla do útočísk, miestami zanikla.

Vyššie uvádzané záporné procesy boli vymyslené a presadené orgánmi Komunistickej strany ČSSR z dôvodov predovšetkým ideologických a politických. Teda nielen z potreby zvýšenia produkcie potravín, ale aj z dôvodu účinnej kontroly pomerne nezávislého a sebavedomého sedliackeho stavu, odolávajúceho jej ideológii. Vedľajším účinkom boľševizácie československého poľnohospodárstva okrem podstatného poklesu biodiverzity, ekologickej stability a hygienickej kvality kultúrnej krajiny nížin bola aj jej premena na polopúšť estetickú. Výsledkom týchto procesov bolo aj zníženie rekreačných, kultúrnych a morálnych hodnôt kultúrnej krajiny nížin pre miestnych obyvateľov a jej návštevníkov.

V období rokov 1990-2014 sa vyššie uvedené záporné trendy vo vývoji ekologickej a hygienickej kvality kultúrnej krajiny nížin SR zmiernili iba čiastočne. V podstate pokračovali naďalej, napríklad aj po vstupe SR do EÚ a teda aj v dôsledku nesprávne nastavených politík EÚ v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a ochrany prírody EÚ.

Intenzifikáciu hospodárenia na PPF nie je možné zvyšovať donekonečna. Veľkosť parciel PPF má svoj horný limit nielen ekologický, ale aj ekonomický. Ten je daný individuálne podľa lokality v závislosti na druhu pôdy, sklone parcely, náchylnosti pôdy k vodnej alebo vetrovej erózii, tendencii k utužovaniu podorničia a dlhodobej udržateľnosti jej ekonomického využitia.

Poľnohospodárske využitie PPF i pri používaní intenzívnych technológií ponecháva cca 10 % extravilánu akéhokoľvek katastrálneho územia poľnohospodársky nevyužitelných - práve z dôvodov technologických i dôvodov ekonomických. Táto skutočnosť bola nesprávne nastavenou politikou ochrany prírody SR doteraz prehlíadaná a nevyužívaná.

K plochám kultúrnej krajiny nížin SR poľnohospodársky nevyužitelným patria vodné nádrže, vodné toky a ich ochranné pásma, plochy pravidelne zaplavované, plochy trvalo alebo pravidelne zamokrené, poľné cesty spevnené i mäkké, medze, hranice katastrálnych území a rohy parciel.

Okrem toho - určitý podiel majiteľov pozemkov v extravilánoch sídiel si poľnohospodárske využitie svojich pozemkov v zásade nepraje. Ak má možnosť, môže si zvoliť ich využitie na účely lesníctva, včelárstva, rybníctva, poľovníctva, ochrany prírody, rekreácie a pod..

Určitý podiel PPF takmer každého katastrálneho územia je vo vlastníctve štátu. Ten v odôvodnených prípadoch, teda aj z dôvodov krajinnokoekologických, môže rozhodnúť o ich inom ako poľnohospodárskom využití.

Plochy technologicky nevyužitelných úsekov PPF by v katastrálnych územiach nížin a pahorkatín SR mali zaujať ekologicky manažované hodnotné krajinné segmenty integrované do siete ÚSES.

Kultúrna krajina nížin a pahorkatín SR má aj funkciu hygienickú. Významná časť tejto funkcie súvisí s negatívnym trendom vo vývine alergických ochorení jej obyvateľstva. V dnešnej ľudskej populácii SR je cca 40 % alergikov a tento podiel sa pomaly ale nepretržite zvyšuje. Tento podiel je podobný ako v iných civilizácie vyspelých štátoch sveta.

Vysoký podiel alergikov v súčasnej ľudskej populácii SR má na svedomí aj história infekčných ochorení v histórii, predovšetkým výskyt niekoľkých rán morových. Tieto masové infekčné ochorenia so značnou úmrtnosťou vyseletovali vo vtedajšej populácii tzv. hyperreaktorov. Hyperreaktor je jedinec, ktorého imunitný systém reaguje na infekčnú búrliou odzovou. Imunitné systémy hyperreaktorov však majú tendenciu reagovať poplachovou reakciou aj na podnety v podstate neškodné, napríklad pri kontakte častíc obsahujúcich cudzorodú bielkovinu so sliznicami postihnutých (dýchacie cesty, oči).

Alergické ochorenia až na niektoré výnimky nie sú život ohrozujúce. Znižujú však kvalitu života postihnutých, niekedy podstatne (astmatici), znižujú ich pracovnú výkonnosť a zvyšujú výdavky v sektore zdravotníctva. Približne polovicu z počtu alergikov tvoria alergici peľoví. Peľovým alergikom je dnes každý piaty obyvateľ SR. Alergény peľov v kultúrnej krajine produkujú rastliny vetrom opelivé. Medzi producentov alergénnych peľov v dnešnej kultúrnej krajine SR patria trávy, niektoré invázne byliny a niektoré pionierske a tzv. okrasné dreviny.

V kultúrnej krajine nížin a pahorkatín SR sú najvýznačnejšími producentmi alergénnych peľov neskoro kosené alebo aj nekosené trvalé trávne porasty, opustené a zaburinené plochy, bylinné poschodie porastov agáta bieleho, niektoré brehové porasty vodných tokov (jelša lepkavá) a bylinné poschodie porastov rýchlorastúcich drevín.

V prvkoch ekologickej siete v intravilánoch sídiel a v ich bezprostrednom okolí je možné uprednostniť ich hygienickú funkciu pre miestne obyvateľstvo bez toho, aby sa znížila ich ekologická funkcia i biodiverzita. Ide o zvýšenie podielu výsadiet drevín na celkovej ploche lokalít, o zvýšenie podielu hmyzoopelivých drevín a drevín s hustými korunami alebo chlpatými listami.

Bd) Návrh zákona o ochrane prírody a krajiny, časť „Ochrana krajiny“

Táto časť NZOPaK je čiastočnou transpozíciou Dohovoru o krajine (DoK), ktorý v roku 2000 iniciovala Rada Európy a pristúpila k nemu väčšina štátov Európy. Slovenská republika k DoK

prístupila až v roku 2005. V každom prípade stojí za zmienku, že k tomuto dohovoru dodnes neprístupila napríklad Ruská federácia, ale ani Rakúsko alebo Nemecko. U Ruskej federácie je to pochopiteľné – vzhľadom na prírodné podmienky tam panujúce a vzhľadom na riedke osídlenie z nich vyplývajúce. U Nemecka a Rakúska je to pochopiteľné už menej.

Za krajinu je možné považovať výsek oblasti, ktorý obsiahne ľudský pohľad okolo seba z daného miesta na povrchu zeme alebo z miesta vyvýšeného, alebo počas krátkodobej cesty takouto oblasťou.

Dnešný charakter konkrétnej krajiny je daný na jednej strane vlastnosťami jej prírodného prostredia a na druhej strane materiálными potrebami ľudskej spoločnosti v priebehu jej historického vývoja. Tieto potreby môžu byť reálne (výroba potravín, vykurovanie budov, výstavba obytných budov alebo komunikácií), alebo namýšľané (výstavba budov na vykonávanie rituálov, ťažba drahých kovov na financovanie vedenia vojen alebo pre naplnenie okovaných truhlíc ich majiteľov).

Dnešná krajina je nielen vyjadrením materiálneho vývoja spoločnosti v minulosti, ale aj vnútorných vlastností jej obyvateľov, ktorí ju v histórii obývali:

- Odpoveďou Osmanskej ríše ako okupačnej mocnosti na úspešný odboj Srbov bolo aj účelové ničenie lokalít v Srbsku, slúžiacich ako úkryt pre tamojších partizánov. Takýmito lokalitami boli pralesy.
- Pôdorysy historických častí vidieckych sídiel v moravských Sudetách sú plošne rozsiahle. Vzdialenosti medzi jednotlivými usadlosťami sú desiatky až stovky metrov. Pôdorysy historických častí vidieckych sídiel na južnom Slovensku sú naproti tomu kompaktné. Je to zrejme obranná reakcia na cca 200 rokov trvajúce turecké nebezpečenstvo. 150 rokov bolo toto územie v priamom susedstve s Osmanskou ríšou. Osmanskej ríši sa toto územie nikdy nepodarilo obsadiť natrvalo.
- Slovanské a nemecké obyvateľstvo Slovenska do príchodu Valachov trvalé trávne porasty nad hornou hranicou lesa nevyužívalo. Valaská kolonizácia bola založená prednostne na ich využívaní. Rozširovanie vysokohorských pastvín prinieslo zníženie hornej hranice lesa vo Veľkej Fatre i v Malej Fatre. Dôsledky na ekológiu tamojšej krajiny sú zväčša negatívne a niekedy katastrofálne.
- Zrúcaniny stredovekých hradov sú umiestnené na vyvýšených lokalitách a dnes dominujú mnohým slovenským panorámam. Hrady vtedajšej šľachty bývali totiž umiestnené na miestach vtedajšími vojenskými technológiami obtiažne napadnuteľných a teda pohodlne brániteľných. V skutočnosti ich obyvatelia potrebovali byť v bezpečí viac pred vlastnými „poddanými“ ako pred cudzími útočníkmi. Kvôli zločineckému spôsobu získavania prostriedkov od vlastných poddaných pre svoj spôsob života – vysoko nad vtedajšie pomery.
- **Návrh zákona o ochrane území NATURA 2000**

Územia NATURA 2000 v SR sa vyhlasujú podľa Smernice o vtákoch a Smernice o biotopoch. Vzhľadom na doterajšie skúsenosti vyjednávačov SR s neústupnosťou predstaviteľov EK v rámci doterajších konaní EK voči SR sú texty oboch smerníc v návrhu zákona o ochrane území NATURA 2000 (NzoN) uvedené podľa možnosti doslovne.

Územia NATURA 2000 zaberajú v SR 34 % jej plochy. Tento podiel je v rámci členských štátov EÚ podielom druhým najvyšším. A môže byť ešte vyšší.

Za vysoký podiel území NATURA 2000 v SR vdčíme najmä Strane maďarskej koalície, ktorej v časoch prístupových rokovaní MŽP SR politicky patrilo a ktorá svojich politických partnerov vo

vtedajšej koalícii v danej problematike zaviedla, napríklad v otázke vplyvu území NATURA 2000 na verejný rozpočet SR. Nemalú úlohu tu hral aj eurohujerizmus SDKÚ, vedúcej sily vtedajšej koalície.

Za výšku podielu území NATURA 2000 vďačíme aj tendencii DG ENVIRO EK „vykazovať činnosť“ na úkor postkomunistických členských štátov EÚ. Akoby sme tu boli ešte nie zo stromov zlezení.

Jestvujú desiatky dôkazov, že územia NATURA 2000 boli vymedzené na základe vedeckých podvodov. Upratovanie tohto neporiadku je v SR momentálne zrejme politicky nekorektné. Totiž ešte stále jestvuje možnosť zmeny prístupovej zmluvy SR s EÚ. Z nej by časť o transpozícii smerníc o ochrane prírody mala vypadnúť. Lenže to by vláda SR musela mať na tom záujem. To bude zrejme behom na dlhé trate.

Ak by sa tak predsa len stalo, ZoN by sa zrušil a tým by sa zrušili aj územia NATURA 2000.

- **NGO ako trójske kone – poistka**

V SR i v iných členských štátoch EÚ je verejným tajomstvom, že vybrané NGO hrajú v oblasti politiky životného prostredia úlohu trójskych koní. Pravdepodobne tu zastupujú záujmy ekonomických nátlakových skupín zo zahraničia. Ich pôsobenie v SR využíva v mnohých prípadoch aj Európska komisia.

U EK majú niektoré NGO väčšie slovo ako vlády členských štátov EÚ. Finančnú situáciu týchto NGO dostatočne vykresľuje skutočnosť, že sa v stovkách konaní orgánov ochrany prírody alebo v desiatkach súdnych procesov dokážu dať zastupovať profesionálnymi právnikmi.

Legislatíva EÚ i SR nebráni, možno náročky, aby v rámci takýchto NGO nemohli pôsobiť aj ekologickí dobrodruhovia či ekologickí analfabeti. A tak pôsobia. Škody, ktoré takéto NGO napáchali na občanoch SR za posledných 13 rokov by sa len ťažko dali zrátať. Na ich vrub pripadá podkôrníková kalamita popísaná vyššie, zastavenie výstavby diaľnice na úseku Turany-Hubová a ďalšie kauzy.

Pretože zatiaľ nejestvuje právne schodný spôsob, ako zhubný vplyv týchto NGO na oblasť ochrany životného prostredia v SR eliminovať úplne, javia sa nám schodnými tri cesty:

- Uzákonenie povinnosti pre MŽP SR zabezpečiť v civilizovanom zahraničí mimo štátov EÚ pre projekty chránených území dva nezávislé oponentské posudky.
- Vytvorenie samostatného rezortného pracoviska aplikovaného výskumu na spracovávanie komplexných odborných stanovísk k ekologickým kauzám štátnej dôležitosti. Teda niečo podobné, ako pracuje pre Ministerstvo pôdohospodárstva Národné lesnícke centrum vo Zvolene, alebo
- vyčlenenie jedného pracoviska Štátnej ochrany prírody SR na spracovávanie komplexných odborných stanovísk k ekologickým kauzám štátnej dôležitosti.

Uvedené odborné stanoviská by na jednej strane mali obsiahnuť problematiku vo svojej komplexnosti, teda aj jej vplyv na ekonomiku SR. Na druhej strane by mal zhotovovateľ týchto stanovísk mal byť za ich prípadné záporné dôsledky právne postihnuteľný. Rozhodovanie orgánov ochrany prírody na základe takýchto podkladov by umožňovalo nepodliehať obvyklým tlakom zo strany NGO.

Zákon

Národnej rady Slovenskej republiky č.:.....zo dňa.. o ochrane prírody a krajiny

Definície

Článok 1

Pre účely tohto zákona sa vyčleňujú pojmy:

- **OCHRANA PRÍRODY** je obmedzovanie zásahov, ktoré ohrozujú, poškodzujú alebo ničia stanovišťa divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, ich jedince alebo populácie a spoločenstvá, ktorých sú tieto druhy prirodzenou súčasťou. Je to tiež obmedzovanie zásahov, ktoré znižujú úroveň ekologickej stability a biodiverzity kultúrnej krajiny. **OCHRANA PRÍRODY** je aj cielené vykonávanie zásahov, ktoré prispievajú k obnove alebo k posilneniu ekologickej kvality stanovišť divo žijúcich zvierat a voľne rastúcich rastlín, k záchrane ich jedincov, k posilneniu ich populácií a k posilneniu ekologickej stability a biodiverzity kultúrnej krajiny.

- **PRALES** je porast drevín, ktorý po skončení poslednej dobe ľadovej vznikol samovoľne za spoluúčinkovania genofondu voľne žijúcich druhov organizmov danej oblasti a ktorého vývoj nebol ovplyvnený ľudskými zásahmi.

c) **STANOVIŠTE** (biotop) je ekologicky pomerne rovnomerné územie výskytu populácie druhu alebo spoločenstva v rámci prirodzeného areálu jeho výskytu.

d) **SPOLOČENSTVO** (biocenóza, ekosystém) je ekologicky vyvážené spoločenstvo rastlín a živočíchov na stanovišti určitého typu.

e) **GENOFOND** je súbor materiálno-informačných jednotiek dedičnosti časti populácie alebo celej populácie určitého druhu alebo inej systematickej alebo ekologickej skupiny organizmov.

f) **DIVO ŽIJÚCI ŽIVOČÍCH** je živočích, ktorého individuálny životný cyklus prebieha v prirodzenom prostredí.

g) **VOĽNE RASTÚCA RASTLINA** je rastlina, ktorej individuálny životný cyklus prebieha v prirodzenom prostredí.

h) **POPULÁCIA** je spojený súbor jedincov daného druhu s možnosťou výmeny génov v rámci pohlavného rozmnožovania, nachádzajúci sa v danom okamihu vo vymedzenej oblasti.

i) **DRUH** je súbor jedincov divo žijúcich živočíchov alebo voľne rastúcich rastlín rovnakého pôvodu, vonkajšieho vzhľadu, fyziologických vlastností a genofondu umožňujúceho pri pohlavnom rozmnožovaní vznik nových plodných jedincov.

j) **PÔVODNÝ DRUH** je druh, ktorý sa na území Slovenskej republiky vyskytoval pred príchodom človeka a v súčasnosti sa tu vyskytuje v rámci svojho prirodzeného geografického areálu.

g) **NEPÔVODNÝ DRUH** je druh, ktorý sa na území Slovenskej republiky nevyskytoval pred príchodom človeka a v súčasnosti sa tu vyskytuje v dôsledku vplyvu človeka a mimo svojho prirodzeného geografického areálu.

h) **ENDEMIT** je druh, ktorého areál je na území Slovenskej republiky jediným v celej biosfére.

k) **GLACIÁLNY RELIKT** je druh, ktorý bol na území Slovenskej republiky rozšírený počas doby ľadovej a po jej odznení sa tu v útočiskách s vhodnými ekologickými podmienkami zachoval.

l) **PREDMET OCHRANY** je populácia druhu alebo spoločenstvo, ktoré má Slovenská republika dôvod v chránenom území chrániť a tento dôvod je objektívne vedecky podložený.

m) **MANAŽMENTOVÝ PLÁN** je písomný dokument obsahujúci záväzné povinnosti na uskutočňovanie opatrení na riadenie vývoja populácií voľne žijúcich druhov v záujme zabezpečenia ich genetickej bezpečnosti a na riadenie vývoja spoločenstiev chránených území smerom ku klimaxu a prvkov územného systému ekologickej stability smerom k požadovanému štádiu sukcesie.

n) **PRINCÍP PREDBEŽNEJ OPATRNOSTI** je zásada použitia preventívneho prístupu pri plánovaní postupov, ktoré majú byť uprednostnené pri hrozbe nenapraviteľného poškodenia prírody v prípadoch, ak v predpovediach ich výsledkov jestvuje určitý stupeň vedeckej neistoty.

o) **REFERENČNÁ PLOCHA** je územie vo vysokom štádiu sukcesie alebo v štádiu klimaxu, ktoré má slúžiť aj na objektívne porovnávanie vplyvu určitých prírodných alebo antropogénnych javov (erózia, povodeň, námraza, sucho, víchrica, pastva, orba a pod.) na referenčnú plochu s vplyvom takýchto javov na ekosystémy iného typu.

p) **EKOLOGICKY HODNOTNÝ KRAJINNÝ SEGMENT** je územne celistvý výsek kultúrnej krajiny vzniknutý prirodzenou alebo poloprirodzenou cestou, nachádzajúci sa v porovnaní s okolitou kultúrnou krajinou vo vyššom štádiu sukcesie. Za ekologicky hodnotné krajinné segmenty sa považujú porasty drevín, parky, areály vyhradenej zelene, zatrávnené trvalé porasty, trvalé trávne porasty, vodné toky a vodné plochy a ich brehové porasty, nespevnené poľné cesty, medze a ochranné pásma líniových stavieb porastené drevinami alebo trvalými trávnyimi porastmi. Tieto krajinné segmenty môžu byť kompaktného alebo líniového pôdorysu.

r) **SUKCESIA** je prirodzená časová následnosť spoločenstiev rôznych typov vznikajúcich, vyvíjajúcich sa a zanikajúcich na danom stanovišti po jeho prirodzenej alebo antropogénnej devastácii smerujúca k jeho klimaxu.

s) **KLIMAX** je konečná a pomerne stála fáza prirodzeného vývoja spoločenstva v rámci jeho sukcesie určená ekologickými podmienkami stanovišťa a geologickým obdobím (na území Slovenskej republiky s výnimkou vysokohorských holí je ním prales toho-ktorého typu).

t) **EKOTON** je okrajový pás spoločenstva oddeľujúci ho od spoločenstva ekologicky rozdielneho charakteru (les-jazero, lúka-orná pôda). Za lesný ekoton sa považuje pás okraja lesa o šírke dvojnásobku výšky jeho drevín.

u) **PRAVÉ LESNÉ JADRO** je vnútorná časť lesného porastu ohraničená smerom k okolitému bezlesiu lesným ekotonom a obývaná aj špecializovanými druhmi organizmov nežijúcimi v iných typoch spoločenstiev.

v) **PORASTOVÁ MIKROKLÍMA** je mikroklima živého lesného porastu prítomná v jeho korunách a pod nimi, charakterizovaná špecifickými fyzikálnymi veličinami, určovaná špecifickým fyzikálnym a biologickým vplyvom jeho drevín a vytvárajúca odlišné

základné ekologické podmienky, ako sú ekologické podmienky panujúce v spoločenstvách nelesného charakteru.

x) **PRALESNÝ ENDEMIT** je druh vyskytujúci sa výlučne v lesných spoločenstvách nachádzajúcich sa v štádiu klimaxu a nevyskytujúci sa v lesných alebo nelesných spoločenstvách vystavených antropogénnym vplyvom rôznej intenzity a druhu.

y) **EKOSOZOLÓGIA** je náuka o ochrane prírody.

z) **AUTONÓMNY PROCES** je biologický proces charakteristický pre spoločenstvo pralesa smerujúce do štádia klimaxu alebo ho v ňom udržiavajúci.

za) **NARUŠENIE (disturbancia)** je devastačný zásah prirodzeného alebo antropogénneho pôvodu do spoločenstva, ktorý sa toto spoločenstvo vracia do nižšieho alebo dokonca do iníciačného štádia sukcesie.

zb) **MALÝ VÝVOJOVÝ CYKLUS LESA** sa skladá z v čase po sebe nasledujúcich objektívne biologicky rozlíšiteľných úsekov. Tieto úseky za sebou nasledujú v poradí: fáza obnovy, štádium rastu, štádium plodnosti a štádium rozpadu. Fáza obnovy nasledujúceho cyklu a štádium rozpadu cyklu predchádzajúceho sa časovo prekrývajú. V ekologických podmienkach Slovenskej republiky sa pre človekom neovplyvnený klimaxový les tento cyklus pokladá za prirodzený.

zc) **VEĽKÝ VÝVOJOVÝ CYKLUS LESA** sa skladá z v čase po sebe nasledujúcich úsekov prípravného lesa, prechodného lesa a lesa klimaxového. Les klimaxový po niekoľkých výmenách generácií odumiera z dôvodu neujímavosti semenáčikov drevín a veľký vývojový cyklus lesa sa opakuje. Tento cyklus sa prirodzene vyskytuje v iných klimatických a ekologických podmienkach ako sú podmienky Slovenskej republiky. V klimatických a ekologických podmienkach Slovenskej republiky pre človekom neovplyvnený klimaxový les sa tento cyklus pokladá za dôsledok antropogénneho vplyvu a teda za neprirodzený.

zd) **BIOCENTRUM** je ekologicky hodnotný krajinný segment kompaktného pôdorysu vo vyššom štádiu sukcesie, tvorený spoločenstvom alebo súborom spoločenstiev umožňujúcich výživu, úkryt a rozmnožovanie určitej časti druhového spektra pôvodných živočíchov a rastlín danej oblasti.

ze) **BIOKORIDOR** je ekologicky hodnotný krajinný segment líniového tvaru umožňujúci efektívne aktívne alebo pasívne premiestňovanie jedincov druhov alebo ich diaspór v kultúrnej krajine medzi biocentrami.

zf) **INTERAKČNÝ PRVOK** je ekologicky hodnotný krajinný segment v nižšom štádiu sukcesie (pasienok, lúka, sad, park, plantáž lesných drevín a pod.) prilahlý k biocentru alebo k biokoridoru, tvoriaci jeho pufrovaciu zónu a zvyšujúci tak jeho ekologickú hodnotu.

zg) **ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY** je sieť biocentier v kultúrnej krajine navzájom spojených biokoridormi.

zh) **MOKRAĎ** je vodný tok, rameno vodného toku, vodná nádrž, pravidelne zaplavovaná lúka alebo les, močiar, slatina a rašelinisko.

zi) **KRAJINA** je relatívne homogénna časť územia štátu, ktorého charakter i vzhľad je výsledkom vzájomného pôsobenia prírody a človeka v rámci činností, ktorými človek uspokojuje svoje hospodárske alebo kultúrne potreby.

zj) **OCHRANA KRAJINY** je súbor opatrení na zachovanie charakteristických črt kultúrnej krajiny daných prírodnými podmienkami a historickým vývojom

zk) **ALERGÉNNY PEĽ** je peľ vetroopelivej rastliny, ktorý, hoci je pre zdravie človeka v podstate neškodný, po kontakte so sliznicou peľového alergika vyvoláva poplachovú reakciu jeho imunitného systému s príznakmi podobnými infekčnému ochoreniu.

zl) **FYTONCÍD** je prchavá látka s inhibičným účinkom na škodlivé mikroorganizmy alebo s povzbudzujúcim účinkom pre iné organizmy, vylučovaná rastlinou do jej okolia.

Druhovú ochranu

Článok 2

- a.i. Ochrana **pôvodných druhov divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín** v Slovenskej republike v populáciách dostatočne početných na predídenie nepriaznivého vplyvu erózie ich genofondu je verejným záujmom.
- a.ii. Ochrana pôvodných druhov divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín v Slovenskej republike sa uskutočňuje v prvom rade ochranou ich prirodzených stanovišť vymedzených v kultúrnej krajine v rámci prírodných rezervácií, národných parkov, chránených areálov a siete územného systému ekologickej stability.
- a.iii. Za pôvodné druhy divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín v Slovenskej republike sa považujú aj druhy, ktorých populácie sa rozšírili na jej územie v nedávnej minulosti alebo v súčasnosti v rámci prirodzeného premiestňovania hraníc ich areálov a bez pričinenia človeka.
- a.iv. **Nepôvodným druhom divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín** sa na území Slovenskej republiky ochrana neposkytuje.
- a.v. Za nepôvodné druhy živočíchov sa považujú aj druhy sťahovavé, vyskytujúce sa na území Slovenskej republiky v obdobiach neobvyklých a z dôvodov antropogénnych.
- a.vi. Pôvodné druhy divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, ktoré z hľadiska ekosozologického a biogeografického patria do kategórie **endemitov**, sa v Slovenskej republike vyhlasujú za druhy chránené.
- a.vii. Pôvodné druhy divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, ktoré z hľadiska ekosozologického a biogeografického patria do kategórie **glaciálnych relikto**v, sa v Slovenskej republike vyhlasujú za druhy chránené až po komplexnom posúdení stavu ich svetového areálu a miery nebezpečenstva genetickej degradácie ich slovenskej populácie.
- a.viii. Pôvodné druhy divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín, ktoré sa v Slovenskej republike z hľadiska biogeografického nachádzajú na okraji svojho svetového areálu, sa v Slovenskej republike vyhlasujú za druhy chránené až po komplexnom posúdení stavu ich svetového areálu a ich ekologického vplyvu na spoločenstvá v Slovenskej republike.
- a.ix. Pôvodné druhy divo žijúcich živočíchov, ktoré v Slovenskej republike tvoria vrcholy potravných pyramíd, sa v Slovenskej republike vyhlasujú za druhy chránené

až po komplexnom posúdení stavu ich svetového areálu a ich ekologického vplyvu na spoločnosť druhov tvoriacich ich potravnú základňu.

- a.x. Pôvodné druhy divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín vyhlasuje na základe projektu za druhy chránené po ukončení riadneho oponentského konania všeobecne záväzným právnym predpisom vláda Slovenskej republiky. Rovnakým spôsobom sa u druhov chránených ruší ich ochrana.
- a.xi. Režim ochrany chránených druhov organizmov sa uskutočňuje na základe ich manažmentových plánov. Manažmentový plán chráneného druhu obstaráva i schvaľuje po ukončení riadneho oponentského konania ministerstvo. Náklady na realizáciu manažmentového plánu chráneného druhu znáša Slovenská republika.
- a.xii. Manažmentový plán chráneného druhu vo vhodných prípadoch využíva aj ochranu ex-situ.
- a.xiii. Manažmentový plán chráneného druhu sa zostavuje s prihliadnutím na **princíp predbežnej opatrnosti**.

Územná ochrana

Článok 3

- Plošná ochrana reprezentatívnych vzoriek prirodzených spoločností v Slovenskej republike nachádzajúcich sa vo vysokých štádiách sukcesie, v ekonomicky udržateľnom počte a na ekonomicky udržateľnej výmere je verejným záujmom.
- Plošná ochrana prirodzených spoločností nachádzajúcich sa vo vysokých štádiách sukcesie a obývaných pôvodnými voľne žijúcimi druhmi organizmov, ktorých zachovanie na území Slovenskej republiky je predmetom jej záujmu, sa zabezpečuje v chránených častiach jej územia vyčlenených v kategóriách **národný park, prírodná rezervácia a chránený areál** a podriadených k tomuto účelu prispôbeným režimom.

Článok 4

- **Národnými parkami** v Slovenskej republike sú oblasti s pôdorysom kompaktného tvaru o ploche niekoľkých tisíc hektárov a s prevažujúcim podielom ekologicky hodnotných krajinných segmentov.
- Národné parky vyhlasuje a zrušuje na základe projektu po ukončení riadneho oponentského konania všeobecne záväzným právnym predpisom vláda Slovenskej republiky.
- Dôvodom územnej ochrany národného parku je výskyt biogeograficky a ekologicky reprezentatívnej mozaiky spoločností v rôznych štádiách sukcesie alebo v niektorom z blokovaných štádií sukcesie. Dôvodom územnej ochrany národného parku je tiež výskyt voľne žijúcich druhov organizmov, ktoré sú na území Slovenskej republiky predmetom jej záujmu.
- Dôvodom územnej ochrany národného parku je aj výchova jeho návštevníkov k ochrane prírody a reprezentácia Slovenskej republiky v oblasti ochrany prírody.
- Režim národného parku je určovaný jeho **manažmentovým plánom**. Manažmentový plán národného parku obstaráva i schvaľuje po ukončení

riadneho oponentského konania vláda Slovenskej republiky. Náklady na realizáciu manažmentového plánu národného parku znáša Slovenská republika.

- Národný park sa zriaďuje na pozemkoch vo vlastníctve štátu. Ak sa národný park nenachádza na pozemkoch vo vlastníctve štátu, štát ponúkne majiteľom dotknutých pozemkov ich odkúpenie alebo výmenu za pozemky porovnateľnej bonity v inej lokalite. V prípade nesúhlasu majiteľov pozemkov s odkúpením alebo výmenou pozemkov národný park na nich nemožno vyhlásiť.
- Manažmentový plán národného parku je zostavený s prihliadnutím na **princíp predbežnej opatrnosti**.
- Národným parkom Slovenskej republiky je **Národný park Malá Fatra**.

Článok 5

- **Prírodnými rezerváciami** v Slovenskej republike sú reprezentatívne ekologicky hodnotné krajinné segmenty charakteru mokradí, pralesov, pralesovitých lesných porastov alebo alpínskych tundier o výmere 100 – 1000 ha.
- Prírodné rezervácie vyhlasuje a zrušuje na základe projektu po ukončení riadneho oponentského konania všeobecne záväzným právnym predpisom ministerstvo.
- Dôvodom územnej ochrany v prírodnej rezervácii je prítomnosť **predmetu ochrany**. Predmetom ochrany v prírodnej rezervácii sú spoločenstvá nachádzajúce sa v štádiu **klimaxu** alebo vo vysokom štádiu **sukcesie**, ktorá ku klimaxu smeruje. Zánik predmetu ochrany v prírodnej rezervácii je dôvodom na jej zrušenie.
- Dôvodom územnej ochrany v prírodnej rezervácii je aj jej úloha **referenčnej plochy**. Takáto referenčná plocha slúži pracoviskám základného i aplikovaného výskumu na riešenie problémov so zabezpečením ekologickej, zdravotnej a potravinovej bezpečnosti Slovenskej republiky a pre potreby rozvoja jej národného hospodárstva.
- Pri časovej následnosti generácií lesného spoločenstva prírodnej rezervácie vymedzených prirodzeným vekom dožitia jej kostrových druhov drevín sa v ekologických podmienkach Slovenskej republiky považuje za prirodzený **malý vývojový cyklus lesa**.
- V rámci malého vývojového cyklu lesa sa v prírodnej rezervácii považuje za prirodzený súbežný priebeh štádia rozpadu cyklu predchádzajúceho s fázou obnovy cyklu nasledujúceho a s časovo kontinuálnou prítomnosťou **porastovej mikroklimy**.
- V prírodnej rezervácii sa zachovanie porastovej mikroklimy v celom priebehu malého vývojového cyklu lesa považuje za základný ekologický predpoklad zachovania voľne žijúcich druhov organizmov z kategórie **pralesných endemitov**. Pralesné endemity sa považujú za ekosozologicky najcennejšiu zložku druhového spektra daného spoločenstva.

- Prírodná rezervácia musí mať **rozlohu** umožňujúcu naštartovanie a udržiavanie **autonómnych procesov**. Za minimálnu rozlohu prírodnej rezervácie sa určuje plocha 100 ha.
- Režim prírodnej rezervácie je určovaný jej **manažmentovým plánom**. Manažmentový plán prírodnej rezervácie zabezpečuje udržanie spoločenstiev prírodnej rezervácie v štádiu **klimaxu** alebo ich vývoj smerom ku klimaxu.
- Manažmentový plán prírodnej rezervácie spočíva v **zákaze činností**, ktoré jej stav zhoršia, alebo jej vývoj ku klimaxu zvrátia, zastavia alebo spomalia.
- Manažmentový plán prírodnej rezervácie spočíva v odôvodnených prípadoch aj vo vykonávaní **prikázaných činností**. Účel prikázaných činností je rovnaký ako účel zákazov činností.
- Manažmentový plán prírodnej rezervácie stanovuje prirodzený plošný podiel jej **narušení prirodzeného pôvodu** a ich charakter. V prípade neprítomnosti činiteľov narušení prirodzeného pôvodu manažmentový plán prítomnosť týchto činiteľov imituje prikázanou činnosťou podobného charakteru.
- Za činiteľov prirodzených narušení prírodnej rezervácie sa považuje aj pôsobenie veľkých kopytníkov, druhy ktorých sa pôvodne na území lokality vyskytovali, ktoré sa tu živili biomasou bylín a drevín a ktoré tu vykonávali aj svoje iné biologické a etologické potreby.
- Manažmentový plán prírodnej rezervácie so spoločenstvami stepného charakteru zabezpečuje aj **odstraňovanie biomasy** nadzemných častí rastlín vykonávané vo vhodných časových intervaloch.
- Manažmentový plán prírodnej rezervácie so spoločenstvami **mokradí** zabezpečuje v prípade nebezpečenstva jej **zániku zazemnením** realizáciu umelých zásahov imitujúcich devastačnú činnosť vodného toku jeho divočením, vykonávaných vo vhodných časových intervaloch.
- Manažmentový plán prírodnej rezervácie sa zostavuje s prihliadnutím na **princíp predbežnej opatrnosti**.
- Manažmentový plán prírodnej rezervácie obstaráva, schvaľuje a vyhlasuje po ukončení riadneho oponentského konania všeobecne záväzným právnym predpisom ministerstvo. Náklady na realizáciu manažmentových plánov prírodných rezervácií znáša Slovenská republika.
- Vykonávanie činnosti, ktorá je v prírodnej rezervácii zakázaná, môže v odôvodnenom prípade povoliť miestne príslušný orgán ochrany prírody.
- Vykonávanie prikázanej činnosti v prírodnej rezervácii môže v odôvodnenom prípade nariadiť miestne príslušný orgán ochrany prírody.
- Prírodné rezervácie sa zriaďujú na pozemkoch vo vlastníctve štátu. Ak sa navrhovaná prírodná rezervácia nenachádza na pozemkoch vo vlastníctve štátu, štát ponúkne majiteľom dotknutých pozemkov ich odkúpenie alebo výmenu za pozemky porovnateľnej bonity v inej lokalite. V prípade nesúhlasu majiteľov pozemkov s odkúpením alebo výmenou pozemkov prírodnú rezerváciu na nich nemožno vyhlásiť.

- Celkový počet prírodných rezervácií v Slovenskej republike je daný počtom typov pôvodných spoločenstiev podľa členenia uvedeného v platnej Geobotanickej mape Slovenskej republiky vynásobených bezpečnostným koeficientom dva. K tomuto počtu lesných spoločenstiev sú pridané dve lokality mokradí vzniklých z tokov veľkých riek a dve lokality tundier nad hornou hranicou lesa.
- Pri výbere dvoch lokalít na vyhlásenie prírodných rezervácií rovnakého typu sa lokality z dôvodov bezpečnostných určia tak, aby jedna z nich bola situovaná podľa možnosti v západnej polovici územia Slovenskej republiky a druhá v jeho východnej polovici.

Článok 6

- a) Vyššie územné celky alebo obce môžu vyhlásiť ekologicky hodnotné krajinné segmenty na svojom území za **chránené areály**.
- b) Určenie manažmentových plánov chránených areálov je v právomoci vyhlasovateľa.
- c) Náklady na vykonávanie manažmentových plánov chránených areálov znáša vyhlasovateľ.

Územný systém ekologickej stability

Článok 7

6. Udržiavanie ekologickej stability kultúrnej krajiny Slovenskej republiky vymedzovaním, udržiavaním a dopĺňaním ekologických sietí v rámci **územného systému ekologickej stability** je verejným záujmom.
7. **Územný systém ekologickej stability** sa vymedzuje na celej ploche územia Slovenskej republiky včítane intravilánov sídiel. Jeho hlavnú súčasť tvorí spojitá sieť **ekologicky hodnotných krajinných segmentov**. Táto sieť sa člení na hlavnú sieť a podpornú sieť. Hlavnú sieť územného systému ekologickej stability tvoria **biocentrá** navzájom spojené **biokoridormi**. Jeho podpornú sieť tvoria k predchádzajúcim prvkom príahlé **interakčné prvky**. Hlavná sieť územného systému ekologickej stability sa vymedzuje na štátnej, regionálnej a miestnej úrovni. Podporná sieť územného systému ekologickej stability sa vymedzuje iba na miestnej úrovni.
8. Podpornú sieť územného systému ekologickej stability tvoria ekologicky hodnotné krajinné segmenty s menšou ekologickou hodnotou ako majú segmenty tvoriace jeho hlavnú sieť, alebo segmenty s menšími plošnými rozmermi ako sú minimálne plošné rozmery stanovené pre segmenty hlavnej siete.
9. Územný systém ekologickej stability určitej oblasti je vymedzovaný jeho projektom. Projekt územného systému ekologickej stability vyhotovuje odborne spôsobilá osoba, ktorú schvaľuje vláda Slovenskej republiky.
10. Metodiku na vyhotovovanie projektov územného systému ekologickej stability obstaráva a schvaľuje po ukončení riadneho oponentského konania vláda Slovenskej republiky.
11. **Projekt územného systému ekologickej stability** obstaráva a schvaľuje orgán ochrany prírody na kompetenčne najbližšom vyššom stupni. Projekt územného

systému ekologickej stability Slovenskej republiky obstaráva a schvaľuje po ukončení riadneho oponentského konania vláda Slovenskej republiky.

12. Projekt územného systému ekologickej stability na miestnej alebo regionálnej úrovni musí rešpektovať prvky vymedzené projektom vyššieho rádu a ich manažmentové plány.

13. Projekt územného systému ekologickej stability je **povinným podkladom** pre vyhotovenie koncepcie územného rozvoja Slovenskej republiky, územného plánu regiónu alebo obce, projektu pozemkových úprav katastrálneho územia obce, programu starostlivosti o lesy a vodohospodárskeho plánu.

14. Minimálny podiel plochy siete územného systému ekologickej stability lokálneho významu na celkovej ploche katastrálneho územia obce s výnimkou katastrálnych území miest sa stanovuje na **10%**. Minimálny podiel plochy siete územného systému ekologickej stability katastrálneho územia mesta sa nestanovuje.

15. Hlavná i podporná sieť územného systému ekologickej stability katastrálneho územia obce sa zriaďuje na pozemkoch vo vlastníctve štátu. V prípade nejestvovania takýchto pozemkov v dotknutom katastrálnom území štát ponúkne majiteľom pozemkov ich odkúpenie alebo zabezpečí ich výmenu za pozemky vo vlastníctve štátu v inej lokalite. Podmienkou je súhlas majiteľov dotknutých pozemkov s takýmto odkúpením alebo výmenou. V prípade nesúhlasu majiteľov pozemkov s ich odkúpením alebo výmenou sieť územného systému ekologickej stability na nich nie je možné zriadiť.

16. Minimálne plochy biocentier, minimálne šírky biokoridorov, ich maximálne dĺžky a minimálnu ekologickú kvalitu na úrovni miestnej, regionálnej a štátnej určí všeobecne záväzným právnym predpisom ministerstvo.

17. V jednom katastrálnom území obce s výnimkou katastrálnych území miest musí byť vymedzené najmenej jedno biocentrum lesného charakteru kompaktného tvaru o výmere minimálne 4 ha, jedno biocentrum stepného charakteru o výmere minimálne 0,5 ha a jedno biocentrum mokrad'ového charakteru o výmere minimálne 0,5 ha.

18. Každé biocentrum miestneho významu lesného charakteru musí byť spojené biokoridorom lesného charakteru najmenej s jedným iným biocentrum rovnakého charakteru.

19. Každé biocentrum mokrad'ového alebo stepného charakteru miestneho významu môže byť spojené biokoridorom rovnakého alebo iného charakteru s iným biocentrom rovnakého alebo iného charakteru.

20. Biocentrá a biokoridory územného systému ekologickej stability lesného, mokrad'ového a stepného charakteru môžu byť navzájom oddelené, alebo sa môžu združovať do prvkov kombinovaných.

21. Druhové zloženie kostrových drevín biocentra i biokoridoru lesného charakteru musí zodpovedať druhovému zloženiu spoločenstva, ktoré sa v danej lokalite pôvodne vyskytovalo a je definované v platnej Geobotanickej mape Slovenskej republiky.

22. Druhové zloženie porastov biocentra i biokoridoru stepného i mokrad'ového charakteru musí zodpovedať druhovému zloženiu spoločenstva, ktoré sa v danej lokalite pôvodne vyskytovalo a je definované v platnom katalógu biotopov Slovenska.

23. Režim územného systému ekologickej stability je určovaný jeho **manažmentovým plánom**. Manažmentový plán územného systému ekologickej stability je súčasťou projektu územného systému ekologickej stability. Náklady na vykonávanie manažmentového plánu katastrálneho územia obce znáša dotknutá obec.

24. Manažmentový plán pre biocentra lesného charakteru musí zabezpečovať časovú kontinuitu **porastovej mikroklímy** pri výmene generácií drevín ich **pravých lesných jadier**. U **ekotonov** nachádzajúcich sa okolo pravých lesných jadier biocentier manažmentový plán môže zabezpečovať časovú kontinuitu **porastovej mikroklímy** pri výmene generácií ich drevín.

25. V prípade zriadenia biocentra lesného charakteru v katastrálnom území obce, kde sa predtým nenachádzal ani jeden ekologicky hodnotný krajinný segment tohto charakteru, náklady na výsadbu drevín znáša Slovenská republika.

- Manažmentový plán základných prvkov územného systému ekologickej stability stepného charakteru musí zabezpečovať prirodzený plošný podiel jej **narušení, odstraňovanie biomasy** nadzemných častí rastlín vykonávaných vo vhodných časových intervaloch a vyrovnaný kolobeh rastlinných živín. V prípade neprítomnosti činiteľov narušení prirodzeného pôvodu manažmentový plán prítomnosť týchto činiteľov imituje prikázanou činnosťou podobného charakteru.

26. Manažmentový plán základných prvkov územného systému ekologickej stability mokrad'ového charakteru musí zabezpečovať zatienenie ich vodnej hladiny brehovými porastmi drevín v súlade s manipulačným poriadkom lokalít. V prípade nebezpečenstva **zániku lokality zazemnením** zabezpečuje aj realizáciu umelých zásahov imitujúcich devastačnú činnosť vodného toku jeho divočením a vykonávaných vo vhodných časových intervaloch.

27. Manažmentový plán základných prvkov územného systému ekologickej stability v intravilánoch sídiel a do vzdialenosti 100 m od ich hraníc smerom von musí zabezpečovať uprednostnenie ich **hygienickej funkcie** pred funkciou hospodárskou, ekologickou, ekososologickou a estetickou.

28. Hygienická funkcia základných prvkov územného systému ekologickej stability je založená na pozitívnom vplyve porastov drevín na psychiku a fyziológiu ľudského organizmu. Je tiež založená na pozitívnom vplyve porastov drevín na znižovanie koncentrácie pevných častíc v ovzduší včítane alergénneho peľu a teda aj na znižovanie početnosti dráždiacich podnetov pre imunitný systém peľových alergikov.

29. Zabezpečenie hygienickej funkcie základných prvkov územného systému ekologickej stability z hľadiska hygienických nárokov jestvujúceho podielu peľových alergikov v ľudskej populácii predpokladá zvyšovanie podielu porastov rastlín hmyzom opelivých na úkor podielu rastlín vetrom opelivých, znižovanie podielu opustených plôch porastených trávami a inváznymi bylinami produkujúcimi alergénne peľe a zvyšovanie filtračnej schopnosti porastov drevín znižujúcej koncentráciu pevných častíc v ovzduší včítane alergénnych peľov.

30. Filtračná schopnosť porastov drevín v základných prvkoch územného systému ekologickej stability pre šírenie pevných častíc vzduchom včítane šírenia alergénnych peľov sa zvyšuje zväčšovaním celkovej listovej plochy porastov drevín a teda zvyšovaním podielu druhov drevín s hustými korunami a druhov drevín s chlpatými listami, vyplnením celého priestoru porastov drevín ich listami a rozrôznením štruktúry porastov drevín mozaikovitým usporiadaním jednotlivých druhov na ich ploche.

31. Hygienická funkcia základných prvkov územného systému ekologickej stability v porastoch drevín sa zvyšuje zväčšovaním podielu druhov drevín produkujúcich **fytoncídov**.

32. Manažmentový plán základných prvkov územného systému ekologickej stability sa zostavuje s prihliadnutím na **princíp predbežnej opatrnosti**.

Ochrana krajiny

Článok 8

8. **Krajina** na území Slovenskej republiky je vyjadrením rozmanitosti spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva jej obyvateľstva, je základom jeho identity a považuje sa za základnú zložku jeho životného priestoru.

9. Udržiavanie a vytváranie vysokej hmotnej i nehmotnej hodnoty krajiny Slovenskej republiky je verejným záujmom.

10. Krajina na území Slovenskej republiky môže byť **prírodná, kultúrna alebo narušená**.

11. Krajina Slovenskej republiky má hmotnú hodnotu, ktorá je tvorená jej hospodárskymi, ekologickými, ekosozologickými a hygienickými funkciami.

12. Krajina Slovenskej republiky má aj hodnotu nehmotnú, konkrétne hodnotu historickú, kultúrnu, estetickú a morálnu.

13. **Kultúrna krajina** tvorí najvyšší podiel územia Slovenskej republiky. Kultúrna krajina je krajinou s primeraným podielom ekologicky hodnotných krajinných segmentov a zároveň krajinou z pohľadu záujmov človeka cieľavedome vytvorenou, s funkčnými vlastnosťami a účelnou štruktúrou vyhovujúcimi jestvovaniu a prosperovaniu ľudskej spoločnosti.

14. Udržiavanie kultúrnej krajiny Slovenskej republiky vo funkčnom stave predpokladá príkon dodatkovej energie a cieľavedomú činnosť človeka.

15. Estetická hodnota krajiny Slovenskej republiky spočíva v charaktere alebo v rôznorodosti línií a štruktúr a v charaktere dominant v krajinných pohľadoch.

16. Ochrana, manažment a plánovanie krajiny v Slovenskej republike sa uskutočňuje:

a. zabezpečovaním plošnej ochrany spoločenstiev a stanovišť voľne žijúcich druhov organizmov, o ktoré má Slovenská republika záujem,

b. vymedzovaním, udržiavaním a dopĺňaním siete územného systému ekologickej stability,

c. presadzovaním záujmov ochrany prírody, ekologickej stability a hygienickej kvality kultúrnej krajiny v územnom plánovaní,

- d. presadzovaním záujmov ochrany prírody, ekologickej stability a hygienickej kvality kultúrnej krajiny v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie,
- e. presadzovaním záujmov ochrany prírody, ekologickej stability a hygienickej kvality kultúrnej krajiny pri konaniach iných orgánov štátnej správy a pri tvorbe koncepcií hospodárskeho a sociálneho rozvoja.
17. Zásahy do krajiny môžu byť vykonávané iba s ohľadom na zachovanie kultúrnych alebo historických dominánt krajiny, harmonické meradlo a harmonické vzťahy v nej.
18. Slovenská republika na svojom území
- a. vymedzuje, charakterizuje a vyhodnocuje vlastné typy krajiny, ktoré sa tu nachádzajú,
- b. analyzuje hybné sily a tlaky, ktoré krajinu formujú a zaznamenáva ich zmeny a
- c. po konzultácii s verejnosťou definuje cieľovú kvalitu krajiny.
19. Plošná ochrana úsekov krajiny s výnimočnými prírodnými, kultúrnymi, estetickými alebo historickými hodnotami, ktorých zachovanie na území Slovenskej republiky je predmetom jej záujmu, sa zabezpečuje v častiach jej územia vyčlenených v kategórii **krajinný park**.
20. Krajinný park vyhlasuje a zrušuje všeobecne záväzným právnym predpisom vláda Slovenskej republiky.
21. Krajinný park je vymedzovaný svojím projektom. Projekt krajinného parku vyhotovuje odborne spôsobilá osoba, ktorú schvaľuje vláda Slovenskej republiky.
22. Režim krajinného parku je určovaný jeho manažmentovým plánom. Manažmentový plán krajinného parku obstaráva i schvaľuje ministerstvo. Náklady na realizáciu manažmentového plánu krajinného parku znáša Slovenská republika.
23. Manažmentový plán krajinného parku sa zostavuje s prihliadnutím na **princíp predbežnej opatrnosti**.

Pôsobnosť orgánov ochrany prírody

Článok 9

.....

Sankcie

Článok 10

.....

Záverečné ustanovenia

Článok 11

- Ochrana druhov a území podľa predchádzajúceho predpisu sa ruší.
- Ministerstvo obstaráva od vedeckých pracovísk štátov mimo Európskej únie s akreditáciou ekosoziológia alebo ekológie a nepretržite pôsobiacich od roku 1960 dva nezávislé oponentské posudky na:
- Projekty na vyhlásenie a manažmentové plány chránených druhov.

- Projekty na vyhlásenie a manažmentové plány národných parkov a prírodných rezervácií.
- Projekt Územného systému ekologickej stability Slovenskej republiky.
- Metodiku na vyhotovovanie projektov územného systému ekologickej stability.

Zrušovacie ustanovenia

Článok 12

.....

Zákon
Národnej rady Slovenskej republiky č.:.....zo dňa.....
o ochrane sústavy chránených území NATURA 2000

Definície

Článok 1

Na účely tohto zákona pre sústavu chránených území NATURA 2000 sa vyčleňujú pojmy:

a) **OCHRANA** znamená súbor opatrení vyžadovaných na zachovanie alebo obnovu prirodzených stanovišť a populácií druhov divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín v priaznivom stave, ako je tento definovaný v písm. e) a v písm. i);

b) **STANOVISTIÁ** znamenajú územia, ktoré sa rozlišujú geografickými, abiotickými a biotickými znakmi, či už úplne prirodzenými, alebo poloprirodzenými;

c) **TYPY STANOVÍŠŤ VÝZNAMNÝCH Z HLADISKA SPOLOČENSTVA** znamenajú tie, ktoré v rámci územia uvedeného v článku 3 tohto zákona:

i) sú v nebezpečenstve vymiznutia ich prirodzeného charakteru

alebo

ii) majú malé územie, na ktorom sa prirodzene pohybujú v dôsledku regresie alebo preto, že ide o skutočne malé územia,

alebo

iii) predstavujú význačné príklady typických charakteristík jedného alebo viacerých z dvoch nasledujúcich biogeografických regiónov: alpský a panónsky.

Takéto typy prirodzených stanovišť sú uvedené alebo môžu byť uvedené v prílohe I Smernice o biotopoch;

d) **PRIORITNÉ TYPY STANOVÍŠŤ** znamenajú typy prirodzených stanovišť, ktorým hrozí vymiznutie, ktoré existujú na území uvedenom v článku 3 tohto zákona a za zachovanie ktorých má spoločnosť mimoriadnu zodpovednosť z hľadiska pomeru ich prirodzeného rozsahu, ktorý patrí do územia uvedeného v článku 3 tohto zákona; tieto prioritné typy prirodzených stanovišť sú v prílohe I Smernice o biotopoch označené hviezdičkou (*);

e) **STAV STANOVÍŠŤA Z HLADISKA JEHO OCHRANY** znamená súbor vplyvov pôsobiacich na prirodzené stanovište a jeho typické druhy, ktoré môžu ovplyvniť jeho dlhodobé prirodzené rozdelenie, štruktúru a funkcie, ako aj dlhodobé prežitie jeho typických druhov v rámci územia uvedeného v článku 3 tohto zákona.

Stav stanovišťa z hľadiska jeho ochrany sa bude považovať za "priaznivý", keď:

- jeho prirodzený rozsah a územie, ktoré pokrýva, zostávajú stabilné alebo sa zväčšujú a

- existuje špecifická štruktúra a funkcie, ktoré sú potrebné na jeho dlhodobé udržanie, a je pravdepodobné, že budú ďalej existovať v dohľadnom čase, a

- stav ochrany jeho typických druhov je priaznivý, ako je definované v bode i);

f) **STANOVÍŠŤE DRUHU** znamená prostredie definované špecifickými abiotickými a biotickými faktormi, v ktorom dané druhy žijú v ktoromkoľvek štádiu ich biologického cyklu;

g) **DRUH VÝZNAMNÝ Z HLADISKA SPOLOČENSTVA** znamená druh, ktorý je v rámci územia uvedeného v článku 3 tohto zákona:

i) ohrozený, s výnimkou tých druhov, ktorých územie prirodzeného pohybu je zanedbateľné na tomto území a ktoré nie sú ohrozené ani zraniteľné v západnom palearktickom regióne, alebo

ii) zraniteľný, t. j. je pravdepodobné, že sa v blízkej budúcnosti presunú do ohrozenej kategórie, ak budú ďalej pôsobiť príčinné faktory, alebo

iii) vzácny, t. j. s malými populáciami, ktoré nie sú v súčasnosti ohrozené alebo zraniteľné, ale podliehajú riziku. Tieto druhy sa nachádzajú na obmedzených geografických územiach alebo sa riedko vyskytujú na území väčšom, alebo

iv) endemický a vyžadujúci mimoriadnu pozornosť z dôvodu špecifického charakteru ich prirodzeného stanovišťa a/alebo potenciálneho dosahu ich využívania na prirodzené stanovište a/alebo potenciálneho dosahu ich využívania na stav ochrany.

Takéto druhy sú uvedené alebo môžu byť uvedené v prílohe II a/alebo prílohe IV alebo V Smernice o biotopoch;

h) **PRIORITNÉ DRUHY** znamenajú druhy uvedené v bodoch g) i), za zachovanie ktorých má spoločnosť mimoriadnu zodpovednosť z hľadiska pomeru ich prirodzeného rozšírenia, ktoré patrí do územia uvedeného v článku 2 tohto zákona; tieto typy prioritných druhov sú v prílohe II Smernice o biotopoch označené hviezdíčkom (*);

i) **STAV DRUHU Z HĽADISKA JEHO OCHRANY** znamená súhrn vplyvov pôsobiacich na príslušné druhy, ktoré môžu ovplyvniť jeho dlhodobé rozdelenie a prebytok ich populácií v rámci územia uvedeného v článku 3 tohto zákona;

Stav ochrany sa bude považovať za "priaznivý", keď:

- údaje o dynamike populácie príslušného druhu indikujú, že sa tento druh sám dlhodobo udržuje vo svojom prirodzenom stanovišti ako životaschopný komponent, a

- územie prirodzeného pohybu tohto druhu sa ani nezmenšuje, ani sa pravdepodobne v dohľadnej budúcnosti nezmenší a

- existuje a pravdepodobne bude ďalej existovať dostatočne veľké prirodzené stanovište na dlhodobé udržanie ich populácií;

j) **LOKALITA** znamená geograficky definované územie, ktorého rozsah je jednoznačne vymedzený;

k) **LOKALITA VÝZNAMNÁ Z HĽADISKA SPOLOČENSTVA** znamená lokalitu, ktorá v biogeografickom regióne alebo regiónoch, ku ktorým patrí, prispieva výrazne k udržiavaniu alebo obnoveniu priaznivého stavu ochrany typu prirodzeného stanovišta uvedeného v prílohe I alebo druhov uvedených v prílohe II Smernice o biotopoch a môže tiež značne prispieť ku koherencii ekologickej sústavy Natura 2000, uvedenej v článku 3 tohto zákona, a/alebo významne prispieva k zachovaniu biologickej rôznorodosti v rámci príslušného biogeografického regiónu alebo regiónov.

Pre druhy živočíchov, ktoré sa prirodzene pohybujú na rozsiahlych územiach, budú lokality európskeho významu zodpovedať tým lokalitám v rámci prirodzeného pohybu takýchto druhov, v ktorých pôsobia fyzikálne alebo biologické faktory dôležité pre ich život a reprodukciu;

l) **OSOBITNÉ ÚZEMIE OCHRANY** znamená lokalitu európskeho významu označenú štatutárnym, administratívnym a/alebo zmluvným aktom platným na území Slovenskej republiky, kde sa uplatňujú ochranné opatrenia potrebné na zachovanie alebo obnovu prirodzených biotopov a/alebo populácií druhov, pre ktoré je lokalita vymedzená, v priaznivom stave ochrany;

m) **JEDINEC** znamená akéhokoľvek živočicha alebo rastlinu, živú alebo mŕtvu, z druhov uvedených v prílohe IV a prílohe V Smernice o biotopoch, akúkoľvek ich časť alebo derivát a tiež akýkoľvek iný tovar, z ktorého sprievodného dokumentu, balenia alebo značky, alebo nálepky alebo z akýchkoľvek iných okolností je zrejmé, že ide o časti alebo deriváty zvierat alebo rastlín týchto druhov;

n) **SMERNICA O BIOTOPOCH** znamená Smernicu Rady 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín.

o) **SMERNICA O VTÁKOCH** znamená Smernicu Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov

Článok 2

Predmet zákona

Tento zákon upravuje:

1. pôsobnosť orgánov štátnej správy Slovenskej republiky pri ochrane sústavy chránených území NATURA 2000,
2. práva a povinnosti fyzických a právnických osôb pri ochrane sústavy chránených území NATURA 2000,
3. zabezpečovanie biologickej rôznorodosti prostredníctvom ochrany prirodzených stanovišť pôvodných druhov divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín európskeho významu,
4. zabezpečenie opatrení, v dôsledku ktorých sa prirodzené stanovištia pôvodných druhov divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín európskeho významu i populácie týchto druhov zachovávajú v prirodzenom stave alebo sa do takéhoto stavu obnovia.

Opatrenia ustanovené týmto zákonom berú do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky.

Ochrana prirodzených stanovišť európskeho významu a stanovišť druhov európskeho významu

Článok 3

1. Podľa tohto zákona sa ustanovuje v Slovenskej republike vymedzenie súvislej európskej ekologickej sústavy osobitných území ochrany pod názvom Natura 2000. Táto sústava, pozostávajúca z lokalít, v ktorých sa vyskytujú typy prirodzených stanovišť uvedených v prílohe I Smernice o biotopoch a prirodzené stanovištia druhov uvedené v prílohe II Smernice o biotopoch, umožní udržanie typov prirodzených biotopov a biotopov

druhov a v prípade potreby obnovenie priaznivého stavu ochrany v ich prirodzenom rozsahu. V Slovenskej republike sa tieto územia nazývajú aj územia európskeho významu.

Sústava NATURA 2000 zahŕňa aj osobitne chránené územia klasifikované podľa Smernice o vtákoch. V Slovenskej republike sa tieto územia nazývajú aj chránenými vtáčimi územia.

2. Slovenská republika prispieva k vytvoreniu sústavy území NATURA 2000 úmerne k zastúpeniu typov prirodzených stanovišť a stanovišť druhov v rámci svojho územia, uvedených v odseku 1. Na tento účel a berúc do úvahy ciele uvedené v odseku 1 Slovenská republika označuje v súlade s článkom 4 lokality ako osobitne chránené územia.
3. Slovenská republika sa tam, kde to považuje za potrebné, usiluje o zlepšenie ekologickej koherencie sústavy území NATURA 2000 zachovávaním a v prípade potreby rozvíjaním tých krajinných prvkov, ktoré sú mimoriadne dôležité pre divožijúce živočíchy a voľne rastúce rastliny, ako je uvedené v článku 11 tohto zákona.

Článok 4

1. Na základe kritérií stanovených v prílohe III Smernice o biotopoch (etapa 1) a príslušných vedeckých informácií Slovenská republika navrhuje zoznam lokalít uvádzajúci, ktoré typy prirodzených biotopov v prílohe I Smernice o biotopoch a ktoré druhy v prílohe II Smernice o biotopoch, ktoré sú udomácnené na jej území, sa v týchto lokalitách nachádzajú. Pre druhy živočíchov, ktoré využívajú rozsiahle územia, tieto lokality zodpovedajú tým lokalitám v rámci prirodzeného areálu týchto druhov, kde sa nachádzajú fyzikálne alebo biologické faktory dôležité pre ich život a ich reprodukciu. Pre vodné živočíchy pohybujúce sa na rozsiahlom území sú takéto lokality navrhované iba v prípade, ak existuje jasne identifikovateľné územie, predstavujúce fyzikálne a biologické faktory dôležité pre ich život a reprodukciu. V prípade potreby Slovenská republika navrhuje úpravu zoznamu z hľadiska výsledkov dohľadu uvedených v článku 12 tohto zákona.

Tento zoznam predkladá Slovenská republika Európskej komisii do troch rokov od oznámenia Smernice o biotopoch, spolu s informáciami o každej lokalite. Tieto informácie obsahujú mapu lokality, jej názov, jej umiestnenie, rozlohu a údaje, ktoré sú výsledkom uplatnenia kritérií uvedených v prílohe III Smernice o biotopoch (etapa 1), poskytnuté vo formáte vypracovanom Európskou komisiou v súlade s postupom stanoveným v článku 22.

2. Na základe kritérií stanovených v prílohe III Smernice o biotopoch (etapa 2) a v rámci ktoréhokoľvek z oboch biogeografických regiónov uvedených v článku 1 písm. c) bode iii) a tiež celého územia uvedeného v článku 2 ods. 1 zriaďuje Európska komisia po dohode so Slovenskou republikou návrh zoznamu lokalít európskeho významu, navrhnutých Slovenskou republikou, uvádzajúci tie lokality, v ktorých sa vyskytuje jeden alebo viac typov prioritných prirodzených stanovišť alebo prioritných druhov.

Slovenská republika, ktorej lokality s výskytom jedného alebo viacerých typov prioritných prirodzených biotopov a prioritných druhov predstavujú viac ako 5 % celkovej rozlohy jej štátneho územia, môže po dohode s Európskou komisiou požadovať, aby sa kritériá uvedené v prílohe III (etapa 2) Smernice o biotopoch pri výbere všetkých lokalít európskeho významu uplatňovali na jej území pružnejšie.

Zoznam lokalít vybraných ako lokality európskeho významu, identifikujúci tie lokality, ktoré predstavujú jeden alebo viac typov prirodzeného miesta výskytu alebo prioritné druhy prijme Európska komisia v súlade s postupom stanoveným v článku 22 Smernice o biotopoch.

3. Zoznam uvedený v odseku 2 sa vypracuje do šiestich rokov od oznámenia Smernice o biotopoch.

4. Po schválení lokality európskeho významu v súlade s postupom uvedeným v odseku 2 označí Slovenská republika čo najskôr túto lokalitu ako osobitné územie ochrany, najneskôr však do šiestich rokov, a vypracuje priority z hľadiska významu lokalít pre zachovanie v priaznivom stave alebo obnovenie do takéhoto stavu typov prirodzených stanovišť uvedených v prílohe I Smernice o biotopoch alebo druhov uvedených v prílohe II Smernice o biotopoch a pre koherenciu sústavy Natura 2000 a z hľadiska rizika degradácie alebo deštrukcie, ktorým sú tieto lokality vystavené.

5. Len čo je lokalita zaradená do zoznamu podľa tretieho pododseku odseku 2, podlieha článku 7 ods. 2, ods. 3 a ods. 4. Smernice o biotopoch.

Článok 5

1. Vo výnimočných prípadoch, keď Európska komisia zistí, že národný zoznam podľa článku 4 ods. 1 Smernice o biotopoch neuvádza lokalitu, v ktorej sa vyskytuje prioritný typ prirodzeného biotopu alebo prioritný druh, ktoré Európska komisia na základe relevantných a spoľahlivých vedeckých informácií považuje za nevyhnutné na zachovanie typu prioritného prirodzeného biotopu alebo na prežitie tohto prioritného druhu, začne sa postup bilaterálnych konzultácií medzi Slovenskou republikou a Európskou komisiou s cieľom vzájomného porovnania vedeckých údajov, ktoré obidve strany používajú.

2. Ak po uplynutí konzultačného obdobia nepresahujúceho šesť mesiacov zostane spor nevyriešený, Európska komisia postúpi Rade návrh týkajúci sa výberu lokality ako lokality európskeho významu.

3. Rada jednomyselným hlasovaním prijme rozhodnutie do troch mesiacov od dátumu podania.

4. Počas konzultačného obdobia a do vynesenia rozhodnutia Radou príslušná lokalita podlieha článku 6 ods. 2 Smernice o biotopoch.

Článok 6

1. Pre osobitné územia ochrany vytvára Slovenská republika potrebné ochranné opatrenia obsahujúce v prípade potreby príslušné plány riadenia, osobitne navrhnuté pre dané lokality alebo začlenené do ďalších plánov rozvoja, a primerané štatutárne, administratívne alebo zmluvné opatrenia, ktoré zodpovedajú ekologickým požiadavkám typov prirodzených stanovišť uvedených v prílohe I Smernice o biotopoch a druhov uvedených v prílohe II Smernice o biotopoch, vyskytujúcich sa v týchto lokalitách.

2. Slovenská republika podniká primerané kroky, aby sa na osobitných územiach ochrany predišlo poškodeniu prirodzených stanovišť a stanovišť druhov, ako aj rušeniu druhov, pre ktoré boli územia označené za chránené, pokiaľ by takéto rušenie bolo podstatné vo vzťahu k cieľom tohto zákona.

3. Akýkoľvek plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality alebo nie je potrebný pre ňu, ale môže pravdepodobne významne ovplyvniť túto lokalitu, či už samotne, alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi, podlieha primeranému odhadu jeho dosahov na danú lokalitu z hľadiska cieľov ochrany lokality. Na základe výsledkov zhodnotenia dosahov na lokalitu a podľa ustanovení odseku 4 príslušné orgány Slovenskej republiky schvália tento plán alebo projekt iba vtedy, ak sa presvedčia, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu príslušnej lokality a ak je to vhodné, po získaní stanoviska verejnosti.

4. Ak sa aj napriek negatívnemu odhadu dosahov na lokalitu a pri neexistencii alternatívnych riešení plán alebo projekt musí realizovať z dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane záujmov sociálnej a ekonomickej povahy, Slovenská republika prijme všetky kompenzačné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že celková koherencia sústavy Natura 2000 bude ochránená. O prijatých kompenzačných opatreniach Slovenská republika informuje Európsku komisiu.

Ak sa v príslušnej lokalite vyskytuje prioritné stanovište a/alebo prioritný druh, jediné dôvody, ktoré môžu prichádzať do úvahy, sú tie, ktoré sa týkajú zdravia alebo bezpečnosti ľudí, priaznivých dôsledkov primárneho významu na životné prostredie alebo tiež stanoviska Komisie k ďalším nevyhnutným dôvodom vyššieho verejného záujmu.

Článok 7

1. Súčasne s návrhmi lokalít, ktoré prichádzajú do úvahy ako osobitné územia ochrany, v ktorých sa vyskytujú prioritné typy prirodzených stanovišť a/alebo prioritné druhy, posieľa Slovenská republika v prípade potreby Komisii svoje odhady týkajúce sa spolufinancovania spoločnosťou, ktoré považujú za nevyhnutné na splnenie ich záväzkov podľa článku 7 ods. 1. tohto zákona

2. Po dohode so Slovenskou republikou stanovuje Komisia pre lokality európskeho významu, pre ktoré sa žiada spolufinancovanie, také opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na zachovanie alebo obnovenie priaznivého stavu ochrany prioritných typov prirodzených stanovišť a prioritných druhov v príslušných lokalitách, ako aj celkové náklady, ktoré si realizácia týchto opatrení vyžaduje.

3. Európska komisia po dohode so Slovenskou republikou stanovuje financovanie, vrátane spolufinancovania, ktoré sa vyžaduje na realizáciu opatrení uvedených v odseku 2, berúc do úvahy okrem iného koncentrácie prioritných typov prirodzených stanovišť a/alebo prioritných druhov a relatívneho zaťaženia vyplývajúceho z požadovaných opatrení.

4. Podľa odhadu uvedeného v odsekoch 2 a 3 prijíma Európska komisia so zreteľom na zdroje, ktoré má spoločnosť na tieto účely k dispozícii, a v súlade s postupom stanoveným v článku 21, prioritný akčný rámec opatrení, vrátane spolufinancovania, ktoré sa majú uplatniť, ak bola lokalita označená podľa článku 5 ods. 4

5. Opatrenia, ktoré neboli ponechané v akčnom rámci pre nedostatok primeraných prostriedkov, ako aj tie, ktoré boli začlenené do vyššie uvedeného akčného rámca, ale neboli pre ne uvoľnené prostriedky zo spolufinancovania, alebo je toto spolufinancovanie iba čiastočné, sa opätovne posúdia v súlade s postupom stanoveným v článku 21, na základe revízie akčného rámca, vykonávanej v dvojročných intervaloch, a medzitým ich môže Slovenská republika odložiť až do vykonania revízie. Táto revízia berie do úvahy v prípade potreby novú situáciu v príslušnej lokalite.

6. Na územiach, kde sa uplatnenie opatrení závislých od spolufinancovania odložilo, sa Slovenská republika zdrží akýchkoľvek nových opatrení, ktoré by pravdepodobne vyústili do zhoršenia situácie na týchto územiach.

Článok 8

Európska komisia, konajúc v súlade s postupom stanoveným v článku 21 Smernice o biotopoch, pravidelne hodnotí prínos sústavy NATURA 2000 k dosiahnutiu cieľov stanovených v článku 3 a 4 Smernice o biotopoch. V tomto kontexte sa môže uvažovať o deklasifikácii osobitne chráneného územia, ak na to oprávňuje prirodzený vývoj, zistený ako výsledok dohľadu podľa článku 11 Smernice o biotopoch.

Článok 9

Slovenská republika sa usiluje tam, kde to považuje za potrebné, vo svojej politike územného plánovania a rozvoja, a najmä z hľadiska zlepšenia ekologickej koherencie sústavy NATURA 2000, o podporu riadenia krajinných prvkov, ktoré majú hlavný význam pre divo žijúce živočíchy a voľne rastúce rastliny.

Takéto prvky sú tie, ktoré sú charakterom svojej lineárnej a súvislej štruktúry (ako sú napríklad vodné toky s ich brehovými porastami alebo poľné medze) alebo svojou funkciou takzvaných nášľapných kameňov (ako sú

napríklad rybníky alebo lesíky) dôležité pre migráciu, šírenie a výmenu genetických informácií voľne žijúcich druhov.

Článok 10

Slovenská republika vykonáva dohľad nad stavom ochrany prirodzených stanovišť a druhov uvedených v článku 3 tohto zákona, s mimoriadnym ohľadom na prioritné typy prirodzených stanovišť a prioritných druhov.

Ochrana druhov európskeho významu

Článok 11

1. Slovenská republika prijíma potrebné opatrenia na vytvorenie systému prísnej ochrany živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a) Smernice o biotopoch v ich prirodzenom areáli a zakazuje:

- a) všetky formy úmyselného odchyту alebo usmrcovania jedincov týchto druhov vo voľnej prírode;
- b) úmyselné rušenie týchto druhov najmä počas obdobia rozmnožovania, zimného spánku a sťahovania;
- c) úmyselné ničenie alebo zber vajec vo voľnej prírode;
- d) poškodzovanie alebo ničenie miest rozmnožovania alebo miest odpočinku.

2. Pre tieto druhy Slovenská republika zakazuje držbu, chov, prepravu, predaj, výmenu, ponúkanie za účelom predaja alebo výmenu jedincov odobratých z voľnej prírody, s výnimkou tých, ktoré boli odobraté legálne pred platnosťou tohto zákona.

3. Zákaz uvedený v odseku 1 písm. a) a b) a odseku 2 platí pre všetky životné štádiá živočíchov, na ktoré sa vzťahuje tento článok.

4. Slovenská republika vytvára systém monitorovania náhodného odchytu a usmrcovania druhov živočíchov uvedených v prílohe IV písm. a) Smernice o biotopoch. Na základe zhromaždených informácií Slovenská republika zabezpečuje ďalší výskum alebo zavádza ochranné opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby náhodný odchyt a usmrcovanie nemali výrazný negatívny vplyv na populácie príslušných druhov.

Článok 12

1. Slovenská republika podniká potrebné opatrenia na vytvorenie systému prísnej ochrany druhov rastlín uvedených v prílohe IV písm. b) Smernice o biotopoch a na svojom území zakazuje:

- a) úmyselné trhanie, zber, vyrezávanie, vykopávanie alebo poškodzovanie takýchto rastlín v ich prirodzenom areáli;
- b) držbu, pestovanie, prepravu, predaj, výmenu, ponúkanie za účelom predaja alebo za účelom výmeny jedincov takýchto druhov odobratých z voľnej prírody s výnimkou tých, ktoré boli odobraté legálne pred platnosťou tohto zákona.

2. Zákazy uvedené v odseku 1 písm. a) a b) a odseku 2 platia pre všetky štádiá biologického cyklu rastlín, na ktoré sa vzťahuje tento článok.

Článok 13

1. Ak sa na základe dohľadu ustanoveného v článku 11 tohto zákona považuje za potrebné, prijímajú sa opatrenia na zabezpečenie toho, aby odoberanie jedincov druhov divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín z voľnej prírody uvedených v prílohe V Smernice o biotopoch, ako aj ich využitie bolo zlučiteľné s ich zachovávaním v priaznivom stave z hľadiska ich ochrany.

2. Ak sa tieto opatrenia budú považovať za potrebné, zahrnú aj pokračovanie vykonávania dohľadu stanoveného v článku 11 tohto zákona. Takéto opatrenia môžu obsahovať najmä:

- reguláciu prístupu na určité pozemky,
- dočasný alebo miestny zákaz odoberania jedincov z voľnej prírody a využívanie určitých populácií,
- reguláciu období a/alebo metód odoberania jedincov,
- uplatnenie pravidiel poľovníctva a rybárstva pri odoberaní jedincov, ktoré berú do úvahy ochranu takýchto populácií,
- vytvorenie systému licencií na odoberanie jedincov alebo stanovenie kvót,
- reguláciu nákupu, predaja, ponuky za účelom predaja, držby za účelom predaja a a prepravy jedincov za účelom predaja,
- rozmnožovanie druhov živočíchov v ľudskej opatere a umelé pestovanie druhov rastlín za prísne kontrolovaných podmienok s cieľom obmedziť odoberanie jedincov týchto druhov z voľnej prírody,
- hodnotenie účinku prijatých opatrení.

Článok 14

S ohľadom na odchyt alebo usmrcovanie jedincov divo žijúcich druhov živočíchov uvedených v prílohe V písm. a) Smernice o biotopoch a v prípadoch, kde sa v súlade s článkom 16 použijú výnimky na odoberanie, odchyt alebo usmrcovanie jedincov druhov uvedených v prílohe IV a) Smernice o biotopoch, zakazuje sa používanie všetkých nevýberových prostriedkov schopných spôsobiť miestne vymiznutie alebo vážne poškodenie populácií takýchto druhov a najmä:

- a) použitie prostriedkov na odchyt a usmrcovanie uvedených v prílohe VI písm. a) Smernice o biotopoch;
- b) akékoľvek formy odchytu a usmrcovania z dopravných prostriedkov uvedených v prílohe VI písm. b) Smernice o biotopoch.

Článok 15

1. Za predpokladu, že neexistuje iná uspokojivá možnosť a výnimka neohrozí zachovanie populácií príslušných druhov v priaznivom stave z hľadiska ich ochrany v areáli ich prirodzeného výskytu, udeliť výnimku z ustanovení článkov 12, 13, 14 a 15 písm. a) a b) tohto zákona je možné:

- a) v záujme ochrany divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín a v záujme ochrany prirodzených stanovišť uvedených druhov;
- b) kvôli predídaniu závažným škodám najmä na úrode poľných plodín, na chovoch hospodárskych zvierat, na lesoch, na rybnom a vodnom hospodárstve a na iných typoch majetku;
- c) v záujme ochrany zdravia a v záujme bezpečnosti ľudskej populácie alebo z iných naliehavých dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane tých, ktoré majú sociálny alebo hospodársky charakter a ktoré majú priaznivé dôsledky zásadného významu pre životné prostredie;
- d) na účely výskumu a vzdelávania, na účely obnovy populácií alebo opätovného rozšírenia týchto druhov v rámci ich pôvodných areálov výskytu a pre zásahy nevyhnutné pre zabezpečenie rozmnožovania týchto druhov potrebného na tieto účely, vrátane umelého pestovania rastlín;
- e) pri povoľovaní odberu alebo držby určitých jedincov druhov z prílohy IV Smernice o biotopoch orgánmi ochrany prírody, na základe výberu, v obmedzenom rozsahu a za prísne kontrolovaných podmienok.

2. Slovenská republika predkladá Európskej komisii každé dva roky správu o výnimkách, ktoré uplatnili podľa ods. 1., a to podľa formátu stanovenom výborom.

3. V správach sa uvádzajú:

- a) druhy, ktoré sú predmetom výnimiek, dôvody vydania výnimiek vrátane podstaty rizík, a, ak je to potrebné, aj odkazy na odmietnuté alternatívy a na použité vedecké údaje;
- b) prostriedky, zariadenia alebo metódy povolené na odchyt alebo usmrcovanie jedincov druhov živočíchov a dôvody ich použitia;
- c) okolnosti týkajúce sa miesta a času udelenia týchto výnimiek;
- d) orgány štátnej správy oprávnené povoľovať výnimky, kontrolovať dodržiavanie stanovených podmienok a rozhodovať, aké prostriedky, zariadenia a metódy môžu byť použité, aké sú limity a ktorých inštitúcií a osôb sa výnimka týka;
- e) použité kontrolné opatrenia a dosiahnuté výsledky.

Informácie

Článok 16

1. Každých šesť rokov od dátumu uplynutia lehoty uvedenej v článku 23 Smernice o biotopoch orgán štátnej správy vypracováva pre Európsku komisiu správu o vykonaní opatrení prijatých podľa zákona. Táto správa obsahuje najmä informácie týkajúce sa ochranných opatrení uvedených v článku 7 ods. 1, ako aj zhodnotenie vplyvov týchto opatrení na stav ochrany typov prirodzených stanovišť uvedených v prílohe I Smernice o biotopoch a druhov uvedených v prílohe II Smernice o biotopoch a hlavné výsledky dohľadu uvedené v článku 11 Smernice o biotopoch. Správa vyhotovená podľa formátu stanoveného Výborom sa zasiela Komisii a sprístupňuje verejnosti.

2. Slovenská republika môže vyznačiť územia vyhlásené podľa tohto zákona prostredníctvom oznámení Spoločenstva navrhnutých na tento účel Výborom.

Výskum

Článok 17

1. Slovenská republika podporuje potrebný výskum a vedecké štúdie zamerané na ciele stanovené v článku 3 tohto zákona a plnenie záväzkov uvedených v článku 11 tohto zákona. Slovenská republika si vymieňa informácie za účelom náležitej koordinácie výskumu vykonávaného na jej území i na úrovni Spoločenstva.

2. Zvláštna pozornosť sa venuje podpore vedeckých štúdií potrebných na uplatnenie článkov 5 a 10 tohto zákona a podpore cezhraničnej spolupráce vo výskume so susednými členskými štátmi Spoločenstva.

Článok 18

1. Slovenská republika skúma vhodnosť opätovného rozšírenia druhov uvedených v prílohe IV Smernice o biotopoch, ktoré sú pôvodné na jej území, pokiaľ to môže prispieť k ich zachovaniu, za predpokladu, že prieskumy zohľadňujúce aj skúsenosti iných členských štátov alebo skúsenosti iných štátov preukážu, že takéto opätovné rozšírenie účinne prispieva k obnoveniu priaznivého stavu týchto druhov a že sa uskutočňuje iba po náležitom prerokovaní so zainteresovanou verejnosťou;

2) Slovenská republika zabezpečuje, aby úmyselné rozširovanie akéhokoľvek druhu, ktorý na jej území nie je pôvodný do voľnej prírody bolo regulované tak, aby sa nepoškodili prirodzené stanovišťa pôvodných druhov v rámci ich prirodzených areálov rozšírenia a aby sa nepoškodili populácie divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín a, ak to považuje za potrebné, takéto rozširovanie zakáže.

3) Slovenská republika podporuje výchovu a všeobecnú informovanosť o potrebe chrániť pôvodné druhy divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín a chrániť aj ich prirodzené stanovišťa.

Článok 19

1. Slovenská republika vymedzuje jednotlivé lokality tak, aby pozostávali zo spoločenstiev rovnakého alebo príbuzného charakteru v kategóriách les, mokrad' a step. Vymedzovanie lokalít kombinovaného charakteru sa kvôli protichodnému účinku ochranných opatrení nepripúšťa.

2. Administratívnym opatrením pre lokalitu lesného charakteru podľa článku 6 ods. 1 tohto zákona je program starostlivosti o lesy.

3. Administratívnym opatrením pre lokalitu mokrad'ového charakteru podľa článku 6 ods. 1 tohto zákona je vodohospodársky plán.

4. Pre ochranu lokality stepného charakteru sa podľa článku 6 ods. 1 tohto zákona stanovuje zmluvné opatrenie.

Ochrana vtákov

Článok 20

6) Tento zákon sa vzťahuje na ochranu všetkých druhov divo žijúcich vtákov prirodzene sa vyskytujúcich na území Slovenskej republiky. Týka sa ochrany, manažmentu a kontroly týchto druhov a stanovuje pravidlá na ich využívanie.

7) Tento zákon sa vzťahuje na jedince i populácie druhov vtákov, na ich vajcia, na ich hniezda i na ich stanovišťa.

Článok 21

1) Slovenská republika prijíma potrebné opatrenia na zachovanie populácií druhov vtákov uvedených v článku 20 tohto zákona na úrovni, ktorá zodpovedá najmä ekologickým, vedeckým a kultúrnym požiadavkám, s ohľadom aj na hospodárske a rekreačné požiadavky, alebo prijíma opatrenia na prispôsobenie stavu populácií týchto druhov vyššie uvedenej úrovni.

Článok 22

1) V zmysle požiadaviek uvedených v článku 21 tohto zákona Slovenská republika prijíma nevyhnutné opatrenia na ochranu, zachovanie a obnovu dostatočnej rozmanitosti a rozlohy stanovišť pre všetky druhy vtákov podľa článku 20.

2) Ochrana, zachovanie a obnova stanovišť zahŕňa najmä tieto opatrenia:

a) vytváranie chránených vtáčích území,

b) udržiavanie a manažment stanovišť pre vtáky v súlade s ich ekologickými potrebami v chránených vtáčích územiach i mimo nich,

c) obnovu zničených stanovišť,

d) vytváranie stanovišť.

Článok 23

1) Druhy vtákov uvedené v prílohe 1 Smernice o vtákoch sú predmetom zvláštnych opatrení týkajúcich sa ochrany ich stanovišť, aby sa zabezpečilo ich prežitie a rozmnožovanie v areáli ich rozšírenia. V tejto súvislosti sa venuje pozornosť

a) druhom, ktorým hrozí vyhynutie,

- b) druhom zraniteľným špecifickými zmenami stanovíšť,
- c) druhom, ktoré sú považované za vzácne vzhľadom na ich nízku početnosť alebo obmedzené rozšírenie v danej oblasti,
- d) iným druhom, ktoré vyžadujú zvláštnu pozornosť z dôvodov špecifickej povahy ich stanovíšť.

Ako podklady na vyhodnotenie sa berú do úvahy trendy a kolísanie početnosti populácií. Slovenská republika klasifikuje podľa počtu a veľkosti najvhodnejšie oblasti ako chránené vtáčie územia na zachovanie týchto druhov, berúc do úvahy požiadavky na ich ochranu na svojom území.

- 2) Predmetom rovnakých opatrení ako v odseku 1) sú aj pravidelne sa vyskytujúce sťahovavé druhy, ktoré nie sú uvedené v prílohe 1 Smernice o vtákoch, s prihliadnutím na potrebu ich ochrany na území Slovenskej republiky, čo sa týka ich oblastí hniezdenia, preperovania, zimovania i miest odpočinku na ich migračných trasách. Za týmto účelom sa venuje zvláštna pozornosť ochrane mokradí, najmä mokradí medzinárodného významu.
- 3) Slovenská republika zasiela Európskej komisii všetky dôležité informácie, aby mohla vyvinúť náležitú iniciatívu vedúcu ku koordinácii, nevyhnutnej na zabezpečenie toho, aby oblasti uvedené v odsekoch 1) a 2) tvorili súvislý celok, ktorý spĺňa požiadavky ochrany týchto druhov.
- 4) Slovenská republika vzhľadom na ochranu chránených vtáčích území podniká náležité kroky na zabránenie znečistenia alebo poškodzovania stanovíšť alebo akýchkoľvek rušivých vplyvov pôsobiacich na vtáky, pokiaľ by boli závažné s ohľadom na ciele tohto článku a rovnako sa snaží zabrániť znečisťovaniu alebo poškodzovaniu stanovíšť vtákov mimo chránených vtáčích území.

Článok 24

Vzhľadom na potrebu prijatia nevyhnutných opatrení a bez ohľadu na články 26 a 28 sa zakazuje:

- a) úmyselné usmrcovanie alebo odchyt vtákov akýmkoľvek spôsobom,
- b) úmyselné poškodzovanie alebo ničenie ich hniezd a vajec alebo odstraňovanie ich hniezd,
- c) zber vajec vo voľnej prírode a držba týchto vajec,
- d) úmyselné vyrušovanie týchto vtákov, najmä počas obdobia rozmnožovania, pokiaľ by vyrušovanie bolo značné vzhľadom na ciele tohto zákona,
- e) držbu tých druhov vtákov, ktorých lov a odchyt je zakázaný.

Článok 25

1) Bez ohľadu na ustanovenia odsekov 2) a 3) sa pri všetkých druhoch vtákov uvedených v článku 20 zakazuje:

- a) predaj,
- b) preprava za účelom ich predaja,
- c) držba a chov za účelom predaja,
- d) ponúkание živých alebo mŕtvych vtákov a akýchkoľvek ľahko rozpoznateľných alebo odvodených častí z týchto vtákov za účelom predaja.

2) Činnosti uvedené v odseku 1) nie sú zakázané pri druhoch vtákov uvedených v prílohe III/1 Smernice o vtákoch, ak vtáky boli legálne usmrtené alebo odchytené, alebo získané iným legálnym spôsobom.

3) Ak jedince druhov vtákov uvedených v prílohe III/2 Smernice o vtákoch boli usmrtené alebo ulovené legálne alebo získané iným legálnym spôsobom, činnosti uvedené v odseku 1) môžu byť štátnym orgánom pri splnení podmienky určitých obmedzujúcich opatrení povolené.

Slovenská republika si nárokuje vyššie uvedené povolenia udeľovať, preto za účelom spoločného zhodnotenia, či by obchodovanie s jedincami týchto druhov spôsobilo alebo mohlo spôsobiť ohrozenie početnosti populácií, zemepisného rozšírenia alebo rýchlosti reprodukcie týchto druhov ohrozených na území spoločenstva, informuje v tejto veci Európsku komisiu.

Slovenská republika udeľuje povolenia podľa tohto odseku, preto pravidelne overuje, či sú aj naďalej splnené podmienky potrebné na udeľovanie takýchto povolení.

Článok 26

- 1) Druhy vtákov uvedené v prílohe II Smernice o vtákoch môžu byť s ohľadom na početnosť populácie, zemepisné rozšírenie a rýchlosť rozmnožovania a v súlade s platným zákonom lovené. Slovenská republika zabezpečuje, aby lov týchto druhov nebol v rozpore s úsilím na ich ochranu v areáli ich rozšírenia.
- 2) Druhy uvedené v prílohe II/1 Smernice o vtákoch môžu byť lovené.
- 3) Z druhov uvedených v prílohe II/2 Smernice o vtákoch sa na území Slovenskej republiky môžu loviť iba tie, ktoré sú pre ňu určené.

- 4) Slovenská republika zabezpečuje, aby lov vtákov vrátane sokolarstva v prípade, že sa loví týmto spôsobom, bol vykonávaný v súlade s platnými zákonmi a v súlade so zásadami rozumného využívania a ekologicky vyváženej regulácie príslušných druhov vtákov a aby takáto činnosť bola zlučiteľná, čo sa týka populácií týchto druhov, predovšetkým sťahovavých, s opatreniami vzplývajúcimi z článku 21. Dohliada sa najmä na to, aby druhy vtákov, na ktoré sa vzťahuje zákon o poľovníctve, neboli lovené v období rozmnožovania. U sťahovavých druhov vtákov sa dohliada najmä na to, aby druhy, na ktoré sa vzťahuje zákon o poľovníctve, neboli lovené v období rozmnožovania alebo v čase návratu na hniezdiská. Slovenská republika zasiela Európskej komisii všetky relevantné informácie o praktickej aplikácii zákona o poľovníctve.

Článok 27

- 1) S ohľadom na lov, odchyt alebo usmrcovanie podľa tohto zákona používanie všetkých prostriedkov, zariadení alebo spôsobov používaných na masové alebo neselektívne odchty alebo usmrcovanie vtákov alebo metód, ktoré by mohli zapríčiniť vymiznutie druhov vtákov v danej oblasti, najmä tých, ktoré sú uvedené v prílohe IV(a) Smernice o vtákoch, je zakázané.
- 2) Akýkoľvek lov vtákov z dopravných prostriedkov a za podmienok uvedených v prílohe IV(b) Smernice o vtákoch je zakázaný.

Článok 28

- 1) Oklonenie sa od ustanovení článkov 24, 25, 26 a 27 tohto zákona, ak nejstvue iné uspokojivé riešenie, je možné z dôvodu:
- (a) – v záujme zdravia obyvateľstva a jeho bezpečnosti,
- v záujme bezpečnosti vzdušného priestoru,
- v záujme predchádzania vážnych škôd na úrode poľných plodín, na chovoch hospodárskych zvierat, na lesných porastoch, na rybárstve a na vodnom hospodárstve,
 - ochrany populácií divo žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín,
- (b) – zabezpečenia výskumu a výuky, za účelom opätovného osídlenia určitého územia populáciou určitého druhu vtákov a za účelom chovu vtákov na tieto účely,
- (c) aby sa v malom rozsahu, za prísne kontrolovaných podmienok a na základe výberu povolil odchyt, chov, alebo iné rozumné využívanie určitých druhov vtákov.
- 2) Výnimky musia špecifikovať:
- zoznam druhov, ktoré sú predmetom výnimiek,
 - prostriedky, zariadenia alebo metódy povolené pre odchyt alebo usmrcovanie,
 - podmienky možného rizika, časové a miestne okolnosti, za ktorých je možné výnimky povoliť,
 - orgán oprávnený vyhlásiť požadované podmienky a rozhodnúť, aké prostriedky, zariadenia alebo metódy môžu byť použité, v akých limitoch a kým,
 - prehľad kontrol, ktoré budú vykonané.
- 3) Slovenská republika každoročne zasiela Európskej komisii správu o implemenácii tohto článku.

Článok 29

- 1) Slovenská republika podporuje výskum a akúkoľvek činnosť požadovanú ako základ pre ochranu, manažment a využívanie populácií všetkých druhov vtákov uvedených v článku 20.
- 2) Zvláštna pozornosť je venovaná výskumu a činnostiam zameraným na predmety uvedené v prílohe V Smernice o vtákoch. Slovenská republika dodáva Európskej komisii všetky informácie potrebné na to, aby mohla prijať primerané opatrenia na koordináciu výskumu a činností uvedených v tomto článku.

Článok 30

Slovenská republika zabezpečuje, aby akákoľvek introdukcia druhov vtákov, ktoré sa prirodzene nevyskytujú vo voľnej prírode, nemala negatívny dopad na miestne populácie divo žijúcich živočíchov i voľne rastúcich rastlín. V tejto súvislosti sa radí s Európskou komisiou.

Článok 31

Slovenská republika postupuje Európskej komisii každé tri roky správu o implementácii prijatých opatrení.

Článok 32

Aplikácia opatrení prijatých podľa tohto zákona nesmie viesť k zhoršeniu súčasnej situácie vo vzťahu k ochrane druhov vtákov uvedených v článku 20.

Článok 33

- 1) Slovenská republika obstaráva zoznam chránených vtáčích území u vedeckého pracoviska štátu mimo Európskej únie s akreditáciou ekosoziológia alebo ekológia a nepretržite pôsobiaceho od roku 1960.
- 2) Slovenská republika obstaráva u vedeckých pracovísk štátov mimo Európskej únie s akreditáciou ekosoziológia alebo ekológia a nepretržite pôsobiacich od roku 1960 dva nezávislé oponentské posudky na zoznam chránených vtáčích území.
- 3) Slovenská republika schvaľuje zoznam chránených vtáčích území po ukončení riadneho oponentského konania.
- 4) Slovenská republika vymedzuje jednotlivé chránené vtáčie územia tak, aby pozostávali zo stanovišť rovnakého alebo príbuzného ekologického charakteru v kategóriách les, mokrad' alebo step. Vymedzovanie lokalít kombinovaného charakteru sa kvôli protichodnému účinku ochranných opatrení nepripúšťa.
- 5) Slovenská republika schváli zoznam chránených vtáčích území podľa tohto zákona do jedného roka od začiatku jeho právoplatnosti.
- 6) Slovenská republika vyhlási chránené vtáčie územia všeobecne záväzným právnym predpisom do dvoch rokov po schválení zoznamu chránených vtáčích území.

Pôsobnosť orgánov ochrany prírody

Článok 33

Záverečné ustanovenia

Článok 34